

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK HUKUKUNDA VE AVRUPA BİRLİĞİ
MÜKTESEBATINDA
MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTALARI

DERYA PAŞAVUL
2501100944

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. FARUK KEREM GİRAY

İSTANBUL 2014

Y Ü K S E K L İ S A N S
T E Z O N A Y I

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : DERYA PAŞAVUL

Anabilim/Bilim Dalı : AVRUPA BİRLİĞİ

Danışman : DOÇ.DR.FARUK KEREM GİRAY

Tez Başlığı : TÜRK HUKUKUNDA VE AVRUPA BİRLİĞİ MÜKTESEBATINDA
MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTALARI

Numarası : 2501101210

Tez Savunma Tarihi: 08/07/2014

Tez Savunma Saati : 13.30

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
PROF.DR.MEHMET HELVACI		Kabul
DOÇ.DR.SEDA ÖZMUMCU		Kabul
DOÇ.DR.FARUK KEREM GİRAY		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
YRD.DOÇ.DR.FATİH AYDOĞAN		
YRD.DOÇ.DR.AYÇA AKKAYAN YILDIRIM		

TÜRK HUKUKUNDA VE AVRUPA BİRLİĞİ MÜKTESEBATINDA MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTALARI

DERYA PAŞAVUL

ÖZ

Mesleki sorumluluk sigortalarına ilişkin Türk hukukunda ve Avrupa Birliği müktesebatındaki düzenlemeler ışığında hazırlanmış olan bu tez, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur. Tezimizde, gerek Türk Hukuku'ndaki düzenlemeler gerekse Avrupa Birliği müktesebatındaki düzenlemeler açısından, mesleki sorumluluk sigortasının kapsamı, tanımı, tarafları ve rizikonun gerçekleşme anına ilişkin teorilere, eleştirilere ve Avrupa Birliği üye devletlerinin bazılarındaki uygulamalara yer verilmiştir. Ayrıca dipnotlarda, açıklamalar ile doğrudan ilgisi bulunan mahkeme kararlarına da atıfta bulunulmuştur. Bu amaçla tez dört bölüme ayrılmıştır. İlk iki bölümde Türk hukukundaki düzenlemelere yer verilmiş olup üçüncü ve dördüncü bölümlerde ise Avrupa Birliği müktesebatındaki düzenlemeler kaleme alınmıştır.

**PROFESSIONAL LIABILITY INSURANCE IN TURKISH LAW AND
LEGAL REGULATIONS OF EUROPEAN UNION**

DERYA PAŞAVUL

ABSTRACT

This study is prepared in the framework of Turkish law and Legal Regulations of European Union on the subject of professional liability insurance. This study is presented as a master thesis at Istanbul University Institute of Social Sciences. This thesis examines the definition, the coverage, the parties, the theories on the realization of the risks and the critics on the subject by giving examples of some European Union member countries.

This thesis also involves comparisons between Turkish law and European Union law. In the foot notes, many decisions of the local and some European Union Countries courts are mentioned in addition to articles on the subject.

The thesis, which is prepared with the purpose of examining professional liability insurance, is consist of four parts. In the first two parts Turkish law regulations are examined. Finally in the last two parts European Union regulations are examined.

ÖNSÖZ

Mesleki sorumluluk sigortası, hızla gelişmekte olan sigorta hukukunda uygulaması artarak devam eden bir sigorta dalıdır. Mesleki sorumluluk sigortası; avukat, hekim, mimar, mali müşavir, mühendis, eczacı gibi meslek sahiplerinin yürüttükleri mesleki faaliyetlerden doğan sorumluluğunun sigortasıdır. Benimsenen esas, sigorta ettirenin mesleğini ifa ederken üçüncü kişilerin uğradıkları zararın poliçede belirlenen limitler dâhilinde giderilmesidir.

Türk hukukunda, gerek Mesleki Sorumluluk Genel Şartları gerekse 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda mesleki sorumluluk sigortalarına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Tezimiz ilk iki bölümünde bu düzenlemeler incelenmiştir.

Avrupa Birliği'nin sigorta sektörüne yaklaşımı ise, daha çok rekabetin korunması bağlamında olmuştur. Zira Avrupa Birliği kapsamında mesleki sorumluluk sigortasına ilişkin olarak yeknesak kurallar getiren *bağlayıcı* düzenlemeler bulunmamaktadır. Her ne kadar, sigorta sözleşmelerine uygulanmak üzere Avrupa Birliği Hukuku'nda Sigorta Sözleşmeleri Hukuku İlkeleri (PIECL) şeklinde bir düzenleme mevcut ise de, bu ilkelerin de uygulanması tarafların isteğine bağlıdır. Tezimizin üçüncü ve son bölümünde ise Avrupa Birliği'nde mesleki sorumluluk sigortası kapsamındaki düzenlemeler irdelenmiş ve ülke bazından uygulamalar ele alınmıştır.

Tezin hazırlanması sürecinde yol gösterici fikirlerini ve değerli zamanını benimle paylaşan tez danışmanım Doç. Dr. Faruk Kerem Giray'a şükranlarımı sunarım.

Bu süre zarfında maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen öncelikle en büyük şansım olan anneme, sonrasında babama ve kardeşime; ayrıca üşenmeden, sıkılmadan ihtiyaç duyduğum her an yanımda olan ve yardımını esirgemeyen Birgül Kilit'e ve Barış Özoğul'a teşekkür ederim.

Derya Paşavul

İstanbul, 09.06.2014

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR TABLOSU	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
1.TÜRK HUKUKUNDA SİGORTA SÖZLEŞMELERİ	3
1.1. Sigorta Sözleşmesinin Tarifi	3
1.2. Sigorta Sözleşmenin Tarafları.....	7
1.2.1. Sigortacı	7
1.2.2. Sigorta Ettiren/Sigortalı	9
1.3. Sigorta Sözleşmeleri Türlerine Genel Bakış	10
İKİNCİ BÖLÜM	12
2. TÜRK HUKUKUNDA MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTALARINA GENEL BAKIŞ.....	12
2.1. Mesleki Sorumluluk Sigortasının Sigorta Sistemindeki Yeri	13
2.2. Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları	15
2.3. Mesleki Sorumluluk Sigortasının Kapsamı	16
2.3.1. Sigorta Himayesinin Geleceğe Etkili Olması	17
2.3.2. Sigorta Himayesinin Geçmişe Etkili Olması	19
2.3.3. Sigorta Himayesinin Hem Geçmişe Hem De Geleceğe Etkili Olması...21	
2.3.4. Mesleki Sorumluluk Sigortasının Coğrafi Sınırı	21
2.3.5. Sigorta Teminatı Dışında Kalan Haller	22

2.4.	Mesleki Sorumluluk Sigortası Sözleşmesinin İn'ikadı ve Sigorta Himayesi'nin Başlangıcı.....	29
2.5.	Mesleki Sorumluluk Sigortasının Süresi.....	31
2.6.	Mesleki Sorumluluk Sigortasında Rizikonun Gerçekleşmesi.....	32
2.7.	Mesleki Sorumluluk Sigortasında Borç ve Yükümlülükler.....	35
2.7.1.	Sigortalının/Sigorta Ettirenin Borç ve Yükümlülükleri.....	35
2.7.1.1.	Prim Ödeme Borcu.....	35
2.7.1.2.	Sigorta Ettirenin Beyan Külfeti.....	39
2.7.1.2.1.	Sözleşmenin Yapılması Sırasında Beyan Külfeti.....	40
2.7.1.2.2.	Sözleşme Süresi İçerisinde Beyan Külfeti.....	42
2.7.1.2.3.	Riziko Gerçekleştiğinde Beyan Külfeti.....	44
2.7.1.3.	Sigorta Ettirenin Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Önlem Alma, Zararı Önleme, Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Külfeti.....	45
2.7.1.4.	Sigorta Ettirenin, Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Külfeti.....	46
2.7.1.5.	Sözleşmede Öngörülen Yükümlülükler.....	47
2.7.2.	Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri.....	48
2.7.2.1.	Rizikoyu Taşıma Yükümlülüğü.....	48
2.7.2.2.	Aydınlatma Yükümlülüğü.....	49
2.7.2.3.	Sigorta Poliçesi Düzenleme ve Verme Yükümlülüğü.....	50
2.7.2.4.	Giderleri Ödeme Borcu.....	51
2.7.2.5.	Sigorta Tazminatı veya Sigorta Bedeli Ödeme Borcu.....	51
2.7.2.6.	Sigortacının Sigortalıya Yardım Yükümlülüğü.....	54
2.7.3.	Mesleki Sorumluluk Sigortasında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı.....	55
2.7.4.	Mesleki Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Halefiyet Hakkı.....	57
2.7.5.	Mesleki Sorumluluk Sigortasında Zamanaşımı.....	58
2.8.	Mesleki Sorumluluk Sigortasının Sona Ermesi.....	59

2.8.1. Sözleşme Süresinin Sona Ermesi	59
2.8.2. Sigorta Konusunun Ortadan Kalkması/Mesleki Faaliyete Son Verilmesi..	60
2.8.3. Rizikonun Gerçekleşmesi.....	60
2.8.4. Tarafların Anlaşmaları	60
2.8.5. Taraflardan Birinin Fesih veya Cayma Hakkını Kullanması	61
2.8.6. Sigortacının İflası	63
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	64
3. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU'NDA SİGORTA HUKUKUNA İLİŞKİN ÖNE ÇIKAN DÜZENLEMELER.....	64
3.1. Yerleşme ve Hizmetlerin Serbest Dolaşımı Kapsamında Yapılan Düzenlemeler.....	65
3.1.1. Hayatdışı Sigortacılık Faaliyetlerine Başlama ve Yürütme İle İlgili Kanun, Tüzük ve İdari Düzenlemelerin Koordinasyonu Hakkında 24 Temmuz 1973 Tarih ve 73/239/EEC Sayılı Birinci Konsey Direktifi	67
3.1.2. 73/239/EEC Sayılı Konsey Direktifinde Değişiklik Yapan, Hayatdışı Sigortacılık Alanında Hizmet Sunam Serbestisinin Etkin Kullanımının Sağlanmasına İlişkin 22 Haziran 1988 Tarih ve 88/357/EEC Sayılı İkinci Konsey Direktifi... ..	68
3.1.3. Doğrudan Sigorta İşlemlerine İlişkin Kanun, Tüzük ve İdari Düzenlemelerin Koordinasyonu (Hayat Sigortası Hariç) ve 73/239 ilr 88/357 Sayılı Direktiflerde Değişiklik Yapılması Hakkında 18.06.1992 Tarih ve 92/49/EEC Sayılı Üçüncü Konsey Direktifi	70
3.1.4. Hukuksal Koruma Sigortasına İlişkin 22 Haziran 1987 Tarih ve 87/344/EEC Sayılı Konsey Direktifi	71
3.2. Avrupa Birliği Hukukunda Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Düzenleme	74
3.2.1. Avrupa Birliği Hukukunda Sigorta Sözleşmeleri Hukuku İlkeleri (PEICL)..	74
3.2.1.1. Sigorta Sözleşmesinin Tarifi	76
3.2.1.2. Sigorta Sözleşmesinin Tarafları	78

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	79
4. AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE DEVLETLERİN BAZILARINDA MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI DÜZENLEMELERİ.....	79
4.1. Avukatın Mesleki Sorumluluk Sigortası.....	79
4.1.1. Avrupa Birliği Geneli.....	79
4.1.2. Almanya	81
4.1.3. İngiltere	83
4.2. Hekimin Mesleki Sorumluluk Sigortası.....	86
4.2.1. Avrupa Birliği Geneli.....	86
4.2.2. Almanya	89
4.2.3. İsveç	90
4.2.4. İngiltere	91
SONUÇ	95
KAYNAKÇA	98

KISALTMALAR TABLOSU

AB	: Avrupa Birliği
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.e.	: Anılan eser
AHB	: Allgemeine Versicherungsbedingungen für die Haftpflichtversicherung (Alman Sorumluluk Sigortası Genel Şartları)
ASSHİ	: Avrupa Birliği Hukuku’nda Sigorta Sözleşmeleri Hukuku İlkeleri
BK	: Borçlar Kanunu
BRAO	: Bundesrechtsanwaltsordnung (Alman Federal Avukatlık Kanunu)
CCBE	: Council of Bars and Law Societies of Europe
dpn.	: Dipnot
EEC	: European Economic Council
E.	: Esas
G.Ş.	: Genel Şartlar
H.D.	: Hukuk Dairesi
K.	: Karar
NHS	: National Health System (Ulusal Sağlık Sistemi)
No.	: Numara
OJ	: Official Journal (Avrupa Topluluğu Resmi Gazetesi)
PEICL	: Principles of European Insurance Contract Law

RG : Resmi Gazete

SK : Sigortacılık Kanunu

SRA : Solicitors Regulation Authority (Hukuk Cemiyeti Solicitor
Düzenleme Kurumu)

MSSGŞ : Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları

s. : Sayfa

TKHK : Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

TSEV : Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı

TTK : Türk Ticaret Kanunu

VVG : Gesetz über den Versicherungsvertrag
(Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu)

GİRİŞ

Sigorta, insanların, hayatta karşılaşılabilecekleri muhtemel tehlikelerin ekonomik sonuçlarından kendilerini korumak için önceden tedbir alma ihtiyaçlarından doğmuştur. Sigorta hukuku mahiyeti itibariyle özel sigorta hukuku ve sosyal sigorta hukuku olarak ayrılmaktadır.

Sigortanın, Türkiye’de ve dünyada ekonomik ve sosyal hayatta çok büyük önemi vardır. Fertler yaptırdıkları sigorta sözleşmeleri sayesinde, bir tehlike (riziko) ile karşılaştıklarında meydana gelen zararın ekonomik sonuçlarından kendilerini kurtarabilmektedirler. Aynı şekilde, ekonomik faaliyetler de sigorta vasıtasıyla gelişebilir. Sigorta edilmemiş değerler üzerinde meydana gelen bir hasarın, kişinin/işletmenin malvarlığını tamamen yok etme ihtimali mevcut iken; sigorta edilmiş olması halinde kişinin/işletmenin ekonomik hayatı sigorta teminatı kapsamında güvence altına alınmış olacaktır.

Özel sigorta hukuku geniş kapsamlı olup hırsızlığa, yangına, kazaya, hastalığa vb. durumlara karşı yapılan birçok sigorta türü bulunmaktadır. Tezimizin konusu olan mesleki sorumluluk sigortaları, özel sigorta hukuku kapsamında olup bir zarar sigortasıdır. Avrupa’da 19. Yüzyılın sonlarından itibaren uygulanmaya başlayan bir sigorta dalı olup Türkiye’de mesleki sorumluluk sigortasına ilişkin Genel Şartlar ancak 2006 yılında yürürlüğe girebilmiştir. Mesleki sorumluluk sigortası; avukatların, mimarların, noterlerin, mühendislerin vb. mesleki faaliyette bulunanların verdikleri hizmetler nedeniyle karşılaşılabilecekleri tazminat taleplerini (pasiflerinde meydana gelebilecek azalmaları) teminat altına almaktadır.

Tezimiz dört bölümden oluşmakta olup birinci bölümde; Türk Hukuku’nda sigorta sözleşmelerine ilişkin genel bakış ele alınmış olup ikinci bölümde zarar sigortalarının bir türü olan mesleki sorumluluk sigortasının kapsamı, tarafları, tarafların borç ve yükümlülükleri ile rizikonun gerçekleşme anı ve sözleşmenin feshi gibi hususlara yer verilmiştir.

Tezimizin üçüncü ve dördüncü bölümde ise; Avrupa Birliği müktesebatında sigorta hukuku ve özellikle mesleki sorumluluk sigortalarının dâhil olduğu hayat dışı sigortalara ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, daha çok Avrupa Birliği'nde hizmetlerin serbest dolaşımına ilişkin bazı düzenlemelere yer verilmiştir. Bu düzenlemeler, serbest dolaşıma ilişkin oldukça geniş kapsamlı olduğundan ve mesleki sorumluluk sigortası için hususi bir düzenleme getirmediğinden önem arz eden bazı direktiflere tezimizde yer verilmiştir. Avrupa Birliği'nin sigorta sektörüne yaklaşımı, daha çok rekabetin korunması bağlamında olmuştur. Bu sebeple ilgili düzenlenmeler hizmetlerin serbestçe sunulmasına ve sermayenin serbestçe dolaşımına odaklanmıştır. Zira Avrupa Birliği kapsamında mesleki sorumluluk sigortasına ilişkin olarak yeknesak kurallar getiren *bağlayıcı* düzenlemeler bulunmamaktadır. Her ne kadar, sigorta sözleşmelerine uygulanmak üzere Avrupa Birliği Hukuku'nda Sigorta Sözleşmeleri Hukuku İlkeleri (PIECL) şeklinde bir düzenleme mevcut ise de, bu ilkelerin de uygulanması tarafların isteğine bağlıdır. Avrupa Birliği Hukukunda Sigorta Sözleşmeleri Hukuku İlkeleri'ne tezimizin üçüncü bölümünde yer verilmiştir.

Dördüncü ve son bölümde ise; mesleki sorumluluk sigortalarına ilişkin Avrupa Birliği'ne üye devletlerin bazılarında, özellikle hekimlerin ve avukatların mesleki sorumluluk sigortaları açısından, mevcut uygulamalara ve düzenlemelere yer verilmiştir. Mühendis, mimar, acente¹, noter vb. birçok mesleki alanda, mesleki sorumluluk sigortası yaptırılması mümkün olmakla birlikte tezimizde, *en yaygın olarak* yaptırılan sigortalardan olan *hekim ve avukat mesleki sorumluluk* sigortalarına yer verilmiştir. Avrupa Birliği üye devletlerinden; yürürlükteki 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu hazırlanırken sigorta mevzuatından faydalanan Almanya'nın yanı sıra İsveç ve İngiltere'deki mesleki sorumluluk sigorta uygulamalarına yer verilmiştir.

¹ 22.04.2014 tarihli ve 28980 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Sigorta Acenteleri Yönetmeliği'nin 11. madde hükmünde acentelerin mesleki sorumluluk sigortaları düzenlenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TÜRK HUKUKUNDA SİGORTA SÖZLEŞMELERİ

1.1. Sigorta Sözleşmesinin Tarifi

Sigorta hukuku, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu²'nin 6. Kitap'ında "Sigorta Hukuku" başlıklı bölümde düzenlenmiştir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1401. madde hükmünde sigorta sözleşmesinin tanımı yapılmıştır. Madde hükmüne göre sigorta sözleşmesi: "*Sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatinin zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşme*" olarak tanımlanmıştır.

Doktrinde sigorta sözleşmesinin tanımını yerinde bulanlar olduğu gibi birtakım eleştiriler getirenler de olmuştur. Bu eleştiriler özellikle, kanundaki tarifi, pasif sigortasını içine almadığı yönündedir. Pasif sigortasında sigortacı, sigortalının malvarlığında bazı pasiflerin ortaya çıkması suretiyle uğrayacağı zararları ödemeyi taahhüt etmektedir³. Burada bir pasif, sigorta edilmektedir. Mesela bir şahsın ileride akden veya kanunen bir borç altına girme ihtimali vardır, bu borç (pasif) sigorta edilmektedir. Kender'e göre; kanundaki tarifte, bir kimsenin para ile ölçülebilir bir menfaatinin halele uğraması sebebiyle maruz kalınan zararın tazmini söz konusu olduğuna göre, bu başta mevcut bir menfaati gerektirmekte ve ileride ortaya çıkacak bir pasifi içine almamaktadır⁴. Doktrindeki diğer bir eleştiri ise; sigorta sözleşmesinin

² RG: 14.02.2011 – 27846.

³ Rayegan Kender, *Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku*, İstanbul 2011, s. 166

⁴ Rayegan Kender, a.g.e., s. 166

gerek mahiyeti ve gerek ekonomik, sosyal ve hukuki bakımdan arz ettiği özellikler sebebiyle kanunda tarif edilmesinin doğru olmadığı yönündedir⁵.

Yine 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun⁶'un (TKHK) sigorta sözleşmelerine uygulanıp uygulanmayacağı doktrinde ve uygulamada tartışma konusu olmuştur. Doktrinde, sigorta sözleşmelerinin özelliği ve 6502 Sayılı TKHK'nın 3/k maddesindeki "*tüketici, ticari ve mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek ve tüzel kişi*" biçimindeki tanımdan yola çıkılarak sigorta ettirenin, mesleki ve ticari olmayan menfaatlerini sigorta ettirmesi durumunda yapılan sigorta sözleşmelerinin *tüketici sözleşmesi* sayılması gerektiği, buna mukabil sigorta ettirenin mesleki ve ticari menfaatini sigorta ettirmesi ya da sigorta ettirenin ticari bir şirket niteliğini taşıyan tüzel kişi olması durumunda bu sözleşmenin tüketici sözleşmesi olarak kabul edilmeyeceği savunulmaktadır⁷.

Doktrindeki diğer bir görüş ise; özel sigorta sözleşmelerinin, TTK.'da düzenlenmiş olmakla aynı yasanın 3. maddesi uyarınca mutlak ticari işlerden olduğudur. Ayrıca, sigorta hukukunun içerdiği teknik ve hukuki özelliklerden kaynaklanan uyumsuzlukların bu konuda uzmanlaşmış olan Ticaret Mahkemelerinde çözümlenmesinin tüketici açısından güvence oluşturduğu da doktrinde savunulan görüşlerdendir⁸. Kanaatimizce; TTK.'nın "Ticari İşler" başlıklı 3. maddesinde açıkça "*Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir.*" denilmiş olduğundan sigorta sözleşmelerinin ticari iş olduğu aşikârdır.

Yargıtay'ın yerleşik içtihatları da; *sigorta sözleşmelerinin TTK.'da düzenlenmiş olduğu dolayısıyla TTK.'da düzenlenen hususların tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dava sayılacağı yönündedir*⁹.

⁵ Rayegan Kender, a.g.e., s.162; Reşat Atabek, Yeni Türk Ticaret Kanunu'muzda Kara Sigortaları, **İstanbul Barosu Dergisi**, Eylül 1957,C.XXXI, s. 265

⁶ RG: 28.11.2013 – 28835

⁷ Mehmet Özdamar, **Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü**, Ankara, 2009, s.75; Huriye Kubilay, **Özel Sigorta Hukuku**, İzmir, 2003, s.73

⁸ Işıl Ulaş, **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku**, Ankara, 2012, s.75

⁹ Yargıtay 17. Hukuk Dairesi'nin 2011/2576 E. No., 2011/9525 K.No. ve 20.10.2011 tarihli ilamı; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2013/83 E. No., 2013/1428 K.No. ve 23.01.2013 tarihli ilamı, (çevrimiçi), <http://www.kazanci.com>, İstanbul, Kasım 2012

Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK) zarar sigortaları başlığı altında mal sigortaları ve sorumluluk sigortaları ile can sigortaları başlığı altında hayat, kaza ve hastalık sigortaları tanımlanmıştır.

Yine 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nun¹⁰ “Sigorta Sözleşmeleri” başlıklı 11. madde hükmünün birinci fıkrasında sigorta sözleşmesinin ana muhtevasının, Müsteşarlık tarafından onaylanan ve sigorta şirketlerince bağlayıcılığı olan genel şartlara uygun olarak düzenleneceği belirtilmiştir. Ayrıca sigorta sözleşmelerinde işin özelliğine uygun olarak özel şartların da tesis edilebileceği ifade edilmiştir.

Ayrıca Türk Ticaret Kanunu'nun 1451. madde hükmü gereğince; kanunda hüküm bulunmayan hâllerde sigorta sözleşmesi hakkında 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu¹¹ hükümleri uygulanacaktır.

Sorumluluk sigortaları, Türk Ticaret Kanunu'nun 1473 ila 1486. madde hükümleri arasında düzenlenmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nda yapılan bu düzenleme ile Türk hukukunda ilk kez bütün sorumluluk sigortalarını kapsama alan geniş çaplı bir düzenleme getirilmiştir¹². Sorumluluk sigortaları bakımından da Türk Ticaret Kanunu'nda hüküm bulunmayan hallerde, TTK. madde 1451 hükmü gereğince Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanacaktır.

Mesleki sorumluluk sigortaları, sorumluluk sigortalarının bir türü olup Mesleki Sorumluluk Sigorta Genel Şartları¹³ ile düzenlenmiştir. Benzer akdi ilişkileri kuran sözleşmelerin tabi olacağı esasları tayin etmek üzere kullanan tarafça hazırlanarak formüle edilmiş, sözleşmenin karşı tarafına yönetilmiş yeknesak kurallar şeklinde tarif edilebilecek olan genel işlem şartları, sigorta sözleşmeleri bakımından sigorta poliçesi genel (umumi) şartları adı altına karşımıza çıkmaktadır. Ancak özel sigortaların belli esaslar ve denetim altında yapılmasını gerekli gören kanun koyucu sigorta şirketlerince hazırlanan genel şartların, zahmetsizce okunacak bir tarzda basılmış olması

¹⁰ RG: 14.06.2007 – 26552

¹¹ RG : 04.02.2011 – 27836

¹² Zehra Şeker Ögüz/Aslıhan Sevinç Kuyucu, **Yeni Türk Ticaret Kanununda Sigorta Hukuku**, İstanbul, 2011, s. 102; Işıl Ulaş, **a.g.e.**, s.766

¹³ 26.05.2013 tarihli ve 28658 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

dışında Hazine Müsteşarlığınca da tasdik edilmiş olmasını arayarak, onların tamamen kendi insiyatiflerine göre hareket etmelerini engellemiştir¹⁴. Sigortacılık Kanunu'nun 11. maddesi ile bu husus hüküm altına alınmıştır. Sigortacılık Kanunu'nun 11. maddesinde; sigorta sözleşmelerinin ana muhtevasının, Müsteşarlıkça onaylanan genel şartlara uygun olarak düzenleneceği ve sigorta sözleşmelerinde işin özelliği dikkate alınarak özel şartlar tesis edilebileceği belirtilmiştir. Ancak bu hususlar, sigorta sözleşmesi üzerinde ve özel şartlar başlığı altında herhangi bir yanılgıya sebebiyet vermeyecek şekilde açıkça belirtilmelidir.

Genel işlem şartları, sözleşme taraflarından birinin, ileride kuracağı sözleşmelerde karşı tarafa değiştirilmeden kabul edilmek üzere sunma niyetiyle, önceden tek yanlı olarak saptadığı sözleşme koşullarıdır¹⁵. Genel işlem şartları 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 20. Maddesinde tanımlanmıştır. Maddenin birinci fıkrasında; *“Genel işlem koşulları, bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıdaki benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir. Bu koşulların, sözleşme metninde veya ekinde yer alması, kapsamı, yazı türü ve şekli, nitelendirmede önem taşımaz.”* denilmektedir. Maddede yer alan *“düzenleyen”* ve *“tek başına”* ifadeleri doktrinde eleştirilmektedir¹⁶. Konuyu sigorta sözleşmeleri genel şartları açısından ele aldığımızda ise; sigorta sözleşmeleri genel şartları S.K.'nın 11. maddesi gereğince Hazine Müsteşarlığı tarafından düzenlenmekte ve ilan edildiğinden; sigortacı, kanun maddesinde bahsi geçen düzenleyen ve tek başına hazırlayan sıfatlarından tamamen yoksun olmaktadır. Ancak B.K.'nın 20. Madde hükmünün son fıkrasında; *“ Genel işlem koşullarıyla ilgili hükümler, sundukları hizmetleri kanun veya yetkili makamlar tarafından*

¹⁴ Mertol Can, *Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına Genel Bir Bakış*, Ankara 2006, s. 1

¹⁵ Yeşim Atamer, *Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılması Sorunu Çerçevesinde Genel İşlem Şartlarının Denetlenmesi*, İstanbul, 1999, s.61

¹⁶ Ayşe Havutçu, *Açık İçerik Denetimi Yoluyla Tüketicinin Genel İşlem Şartlarına Karşı Korunması*, Güncel Hukuk Yayınları, İstanbul, 2003, s.76; Mustafa Arıkan, *Maltepe Üniversitesi Hukuk Araştırma Dergisi*, Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, 6098 sayılı TBK Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, 2011, s.72; Atilla Altop, *Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'ndaki Genel İşlem Koşulları Düzenlemesi*, Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegan Kender'e 50. Çalışma Yılı Armağanı, İstanbul, 2007, s. 257

verilen izinle yürütmekte olan kişi ve kuruluşların hazırladıkları sözleşmelere de, niteliklerine bakılmaksızın uygulanır.” denilmek suretiyle bu hususa açıklık getirilmiştir. Görüldüğü üzere sigorta sözleşmeleri genel şartlarının Sigortacılık Kanunu gereği Hazine Müsteşarlığı tarafından hazırlanıp ilan edilmesi, bu şartların tek başına işlem şartı olmasını engellememektedir.

1.2. Sigorta Sözleşmenin Tarafları

1.2.1. Sigortacı

Sigortacı, sigorta sözleşmesinin taraflarından biri olup sigorta sözleşmesi gereğince prim karşılığında rizikoyu yüklenen ve bu konuda ruhsata haiz olan şirkettir¹⁷. 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 3. maddesinde; sigorta şirketlerinin, anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmasının zorunlu olduğu ve sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışında başka işle iştigal edemeyecekleri hüküm altına alınmıştır. Bazı anonim ortaklıklar faaliyet konuları nedeniyle özel olarak düzenlenmişler ve diğer anonim ortaklıklara nazaran ağırlaştırılmış bir sisteme tabi tutulmuşlardır. Sigortacılık yapan anonim ortaklıklarının da durumu böyledir¹⁸. Doktrinde bazı anonim ortaklıkların faaliyet alanları diğerlerine nazaran daha riskli olduğu için bunların da faaliyetleri sırasında diğer anonim ortaklıklardan farklı bir sisteme tabi tutulmuş olmalarının normal olduğu kabul edilmektedir¹⁹.

Ancak SK.’nın 3. maddesindeki düzenlemeye göre; kooperatif şeklinde kurulan sigorta şirketleri ilke olarak üyeleri dışındaki kişiler ile sigorta sözleşmesi yapamazlar. Üyeleri dışındaki kişilerle sigorta sözleşmesi yapmak isteyen kooperatiflerin, ana sözleşmelerine bu konuda açıkça yer vermeleri ve ayrıca Müsteşarlıktan izin alınması koşullarını yerine getirmeleri zorunlu bulunmaktadır. *Karşılıklı sigorta*, TTK.’nın 1402. maddesinde düzenlenmiş olup bu düzenlemeye göre birden çok kişinin bir araya gelerek,

¹⁷ Işıl Ulaş, a.g.e, s.14

¹⁸ Mehmet Helvacı, Bölünmeyi Ortaya Çıkaran Sebepler Bölünme Türleri Türk Hukukunda Durum ve Tanım Sorunu, *Hukuk Araştırmaları Dergisi (MÜHF-HAD)*, Armağan Özel Sayısı (Mehmet Somer’in Anısına Armağan), İstanbul 2006, s.149

¹⁹ Mehmet Helvacı, a.g.e., s.150

içlerinden herhangi birinin, belli bir rizikonun gerçekleşmesi durumunda doğacak zararlarını karşılamayı borçlanmalarıdır. Aynı maddenin son cümlesinde; karşılıklı sigortanın ancak kooperatif şeklinde kurulan sigorta şirketleri tarafından yürütülebileceği düzenlenmiştir.

SK.'nın 5/2. madde hükmüne göre; sigorta şirketleri hayat sigortası ve hayat dışı sigortası gruplarından yalnızca birinde faaliyet gösterebilmektedir.

Sigorta sözleşmesini (uygulamada çok kere poliçeyi) sigortacı adına ya şirketin yetkilisi veya akdi yapan acente imzalamaktadır²⁰. Bir sigorta sözleşmesinin kurulmasında tarafları temsilen hareket eden sigorta aracıları bulunmaktadır. *Acente*, sigortacıyı temsilen hareket etmekte olup gerçek veya tüzel kişi olabilmektedir. Acenteler; sigorta şirketlerini temsilen akit yapmaya yetkili olanlar ve sigorta akdine sadece aracılık edenler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Acenteler dışında diğer bir sigorta aracısı da bugünkü yasal düzenlemelerde yer almayan sigorta prodüktörü (tellah) dır. Kender'e göre; sigorta tellalları esas olarak sigorta ettiren tarafında bulunan bir sigorta aracısıdır. Ancak bazı özel hallerde, sigorta şirketi de bunlara belirli konularda temsil yetkisi verebilir²¹. Doktrindeki diğer bir görüş ise; sigorta prodüktörlerinin, *sigorta ettiren ve sigortacıya bağlı olmaksızın*, çeşitli sigorta dallarında sigorta yaptırmak isteyen kişilere bilgi vererek sözleşmenin yapılmasına yardımcı olan, kendisi tarafından bilinen hususları sigortacıya bildirmek suretiyle aracılık eden gerçek ve tüzel kişiler olduğudur²².

Sigorta ettirenin temsilen hareket eden sigorta aracıları; *broker*lardır. SK.'nın 2. maddesine göre; *“sigorta ve reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyenleri temsil ederek, bu sözleşmelerin yaptırılacağı şirketlerin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranarak ve teminat almak isteyen kişilerin hak ve menfaatlerini gözeterek sözleşmelerin akdinden önceki hazırlık çalışmalarının yürütmeyi ve gerektiğinde sözleşmelerin uygulanmasında veya*

²⁰ Rayegan Kender, *a.g.e.*, İstanbul 2011, s. 205

²¹ Rayegan Kender, *a.g.e.*, s.119

²² Şaban Kayıhan, *Türk Hukukunda Acentelik Sözleşmesi*, Ankara 2011, s.70; Tamer Bozkurt, *Türk Hukukunda ve Uygulamada Tellallık*, Ankara 2007, s.345

tazminatın tahsilinde yardımcı olmayı meslek edinen kişiye sigorta brokeri” denmektedir. Broker, sigorta ettireni temsilen hareket eder ve sunduğu hizmet karşılığında komisyon almaya hak kazanır²³.

Görüldüğü üzere sigorta sözleşmesinin kurulmasında tarafları temsilen hareket eden sigorta aracılarının da önemli fonksiyonları bulunmaktadır.

1.2.2. Sigorta Ettiren/Sigortalı

Sigorta sözleşmesinin diğer tarafı sigorta ettirendir. Türk Ticaret Kanunu, sigorta ettiren olmanın şartlarını, zarar sigortalarında ve can sigortalarında ayrı ayrı hükme bağlamıştır. Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesi ile menfaati ihlal edilen ve bunun sonucunda zarar gören şahıstır²⁴. TTK. 1453. Madde hükmüne göre; bir rizikonun gerçekleşmemesinde menfaati bulunanlar, bu menfaatlerini sigorta sözleşmeleri ile sigorta güvencesi altına alabilmektedirler.

Bir kimse başka bir şahsın yani üçüncü bir kişinin belirli bir menfaatini sigorta ettirebilir. Buna sigortacılıkta “başkası lehine sigorta” denir. Bu durumda menfaati sigortalanan üçüncü kişi ise, sigortalı adını alır. Başkası hesabına sigortada, sigorta sözleşmesinin akdi ve prim borçlusu yine sigorta ettirendir. Fakat sözleşmeden doğan haklar sigortalıya aittir. Riziko gerçekleşince zarar görecektir olan sigortalıdır²⁵. Başkası hesabına sigortada “sigortalı”, sözleşme yararına yapılan menfaatin sahibi olan kişi; “sigorta ettiren” ise, sigorta sözleşmesini menfaatin sahibi yararına sigortacıyla bizzat veya temsilcisi aracılığıyla akdeden kişidir²⁶.

Anlaşılabacağı üzere bazı sigorta sözleşmelerinde sigorta ettiren ile sigortalı ayrı kişilerdir. Sigorta ettiren, sözleşmeyi yapan kişi olduğu halde, sigortalı; şey üzerindeki menfaati, sigortayla güvence altına alınan kimsedir²⁷. Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesinden doğan bütün

²³ Mustafa Çeker, **Sigorta Hukuku**, Adana 2012, s.53; Işıl Ulaş, a.g.e., s. 35

²⁴ Rayegan Kender, a.g.e, s. 205

²⁵ Rayegan Kender, a.g.e., s. 210

²⁶ Mertol Can, a.g.e., s. 34

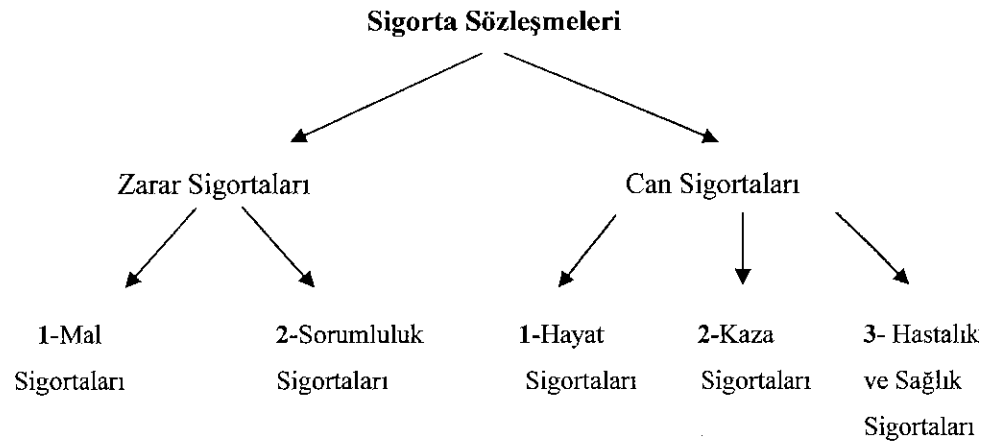
²⁷ Ali Bozer, **Sigorta Hukuku**, 2009 Ankara, s. 33

mükellefiyetleri yerine getirmek zorundadır. Buna karşılık sigorta tazminatını talep etme hakkı sigortalıya aittir.

1.3. Sigorta Sözleşmeleri Türlerine Genel Bakış

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nu ile getirilen düzenlemeye göre sigorta sözleşmeleri; zarar sigortaları ve can sigortaları şeklinde ayrılmış bulunmaktadır. “Zarar Sigortaları” başlığı altında “mal sigortaları” ve “sorumluluk sigortaları” düzenlenirken, “Can Sigortaları” başlığı altında “hayat sigortaları”, “kaza sigortaları” ve “hastalık ve sağlık sigortaları” düzenlenmiştir.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamında sigorta sözleşmelerinin tasnifi şu şekildedir ;

Sigortacılık Kanunu’nun 5. madde hükmü kapsamında ise sigorta sözleşmeleri hayat sigortaları ve hayat dışı sigortalar olarak tasniflendirilmiştir²⁸.

Birinci gruba giren zarar yani mal ve malvarlığı sigortalarında, riziko para ile ölçülmesi mümkün olan menfaatlere ilişkin olduğu halde, diğer

²⁸ Kanunda bu gruplarda yer alan sigorta branşlarının Hazine Müsteşarlığı’nın bağlı olduğu Bakan tarafından belirleneceği hükme bağlanmıştır. Bu konuya ilişkin olarak 26579 Sayılı ve 11.07.2007 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan 2007/1 Tebliğ No.lu Sigorta Branşlarına İlişkin Tebliğ çıkarılmıştır.

grupta insan hayatı gibi konusu para ile değ erlendirilmeyen menfaat ilişkileri sigorta teminatı altına alınmaktadır²⁹. Bunlardan ilk grup olan zarar sigortalarına menfaat sigortası, ikinci grup olan can sigortalarına ise meblağ sigortası adı da verilmektedir³⁰.

Zarar sigortaları kapsamında bulunan sorumluluk sigortaları, kişilerin mal varlıkları hak, alacak ve borçlardan oluşan bir bütün olup kişilerin mal varlığının pasif kısmındaki artışlardan kaynaklanacak zararları teminat altına alan sigorta t rleridir³¹.

Aşağıda ayrıntılı olarak incelenecek olan mesleki sorumluluk sigortaları, sorumluluk sigortalarının bir türü olup hekimler³², eczacılar, mimarlar³³, avukatlar, mühendisler gibi çeşitli meslek sahiplerinin, bu mesleklerini yürütürlerken üçüncü kişilere verdikleri zararları güvence altına alan sigortalardır.

²⁹ Işıl Ulaş, a.g.e., s.9

³⁰ Bozer, a.g.e., s. 23

³¹ Işıl Ulaş, a.g.e., s.7

³² 14.04.1928 tarihli ve 863 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1219 Sayılı Kanun’un **Ek 12 madde** hükmünde hekimlerin mesleki sorumluluk sigortaları yaptırmalarının zorunlu olduğu düzenlenmiştir.

³³ Bkz: Mehmet Bozkurt/Yavuz  lken/Ziya Canbazog lu, **Risk, Mali ve Mesleki Sorumluluk Sigortaları ve Mesleki Uygulamalar Paneli**, 2004, İstanbul, s.1 vd.; Gözde Karagöz, **Yapı ve Mesleki Sorumluluk Sigortası Paneli**, 2007, İstanbul, s.3 vd.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRK HUKUKU'NDA MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTALARINA GENEL BAKIŞ

Mesleki sorumluluk sigortaları, uzmanlık gerektiren bazı vazife ve meslekleri icra eden kişilerin, işbu vazife ve mesleklerini icra ederlerken neden oldukları zararlardan doğabilecek olan sorumlulukları dolayısıyla ortaya çıkabilecek tazminat ödeme riskini konu edinmektedir³⁴.

Sorumluluk sigortasının, BK.'nın 129. Maddesinde düzenlenen üçüncü şahıs yararına bir sözleşme niteliğinde olup olmadığı hususu da doktrinde tartışma konusu olmuştur. Doktrinde sorumluluk sigortası sözleşmesinin üçüncü şahıs yararına bir sözleşme niteliğinde olmadığını kabul edenlerin yanı sıra yasanın üçüncü kişilere sigortacıya doğrudan başvurma hakkının tanındığı sorumluluk sigortalarında üçüncü şahıs yararına sözleşme niteliği bulunduğunu kabul edenler de bulunmaktadır³⁵. Akyol'a göre; sigorta sözleşmesinin Borçlar Kanunu 129. Madde kapsamında düzenlenen üçüncü kişi yararına bir sözleşme niteliği olduğunun kabulü gerekmektedir. Ancak Kender ve Özsunay'a göre ise; üçüncü kişiye kanunen tanınan doğrudan dava hakkının, sigorta sözleşmesi, üçüncü kişi lehine bir sözleşme yapmamaktadır. Kanaatimizce; sırf üçüncü kişinin sigortacıya doğrudan başvuru hakkının bulunmasına dayanılarak, sorumluluk sigorta sözleşmesinin, üçüncü kişi yararına bir sözleşme niteliği bulunduğunu düşünmek yerinde değildir. Mesuliyet sigortası ile sigorta ettirenin malvarlığında meydana gelmesi muhtemel eksilme güvence altına alınmaktadır. Zarara uğrayan üçüncü şahıs, sigorta sözleşmesi ile ilgili olmamakla birlikte mesuliyet sigortasından yararlanmakta ve *kanundan kaynaklanan* doğrudan sigortacıya başvurma hakkı bulunmaktadır. Sırf bu sebeple mesuliyet sigortası üçüncü şahıs lehine

³⁴ Bozer, a.g.e. s.166

³⁵ Tartışmalar için bkz: Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıparmak, Tekinay Borçlar Hukuku, İstanbul, 1993, s.294; Birgül Sopacı Öztuna, *Türk ve Alman Hukuku'nda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı*, Batider, Cilt: XXVII, Sayı: 2, 2011, s.25; Şener Akyol, *Tüm Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme*, İstanbul, 2008, s. 51; Ergun Özsunay, *Trafik Kazasında Zarar Gören Üçüncü Şahsın Sigortacıya Karşı Doğrudan Doğruya Alacak Hakkı*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:XXXII, S:2-4,1966, s.915

sigorta olarak nitelendirilemez. Kaldı ki, doğrudan dava hakkının düzenlenmiş olduğu TTK. 1478. madde gerekçesinde; “*getirilen düzenleme hiçbir şekilde sorumluluk sigortasını üçüncü kişi lehine sözleşme durumuna sokmaz. Zira halen menfaati sigorta edilen bizzat sigortalının kendisidir.*” denilmek suretiyle de bu hususun açıklığa kavuşturulduğu kanaatindeyiz.

Mesleki sorumluluk sigortası ile sigortacı, sigortalının poliçede belirtilen ve ilgili taraflarca konusu tarif edilerek sınırları çizilen mesleki faaliyetini ifa ederken; a) Sigorta sözleşmesi kapsamında meydana gelen olay sonucu doğan ve sorumluluk hükümleri uyarınca tazmini sözleşme süresi içinde ya da sonrasında talep edilen zararlara karşı veya b) Sözleşme yapılmadan önce veya sözleşme yürürlükteyken meydana gelen bir olay nedeniyle, sadece sözleşme süresi içinde sigortalıya karşı doğabilecek taleplere karşı, sözleşmede belirtilen miktara kadar isteme ilişkin makul giderleri de içerecek şekilde sigorta eder³⁶.

2.1. Mesleki Sorumluluk Sigortasının Sigorta Sistemindeki Yeri

Mesleki sorumluluk sigortası bir zarar sigortasıdır. Zarar sigortalarını, can (meblağ) sigortalarından ayıran en önemli özellik; meblağ sigortası olan can sigortalarında zarar kavramı olmayıp rizikonun gerçekleşmesi anında sigorta sözleşmesinde belirtilmiş olan sigorta bedelinin ilgisine aynen ödenmesi amaçlanırken, zarar sigortalarında riziko sonucu ortaya çıkan gerçek zararın giderilmesinin amaçlanmasıdır.

Zarar sigortalarının diğer bir karakteristik ana özelliği de; zenginleşme yasağı ilkesidir³⁷. Zira zarar sigortalarında riziko sonucu oluşan gerçek zararın giderilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç ve ilke sigortanın bir zenginleşme aracı olmasının önlemektedir³⁸. Görüldüğü üzere; zenginleşme

³⁶ Ali Bozer, **a.g.e.**, s. 167

³⁷ Işıl Ulaş, **a.g.e.**, s.165; İsmet Sayhan, **Sigorta Sözleşmelerinin Konusu**, Ankara, 2001, s.60

³⁸ Işıl Ulaş, **a.g.e.**, s. 165

yasağı ilkesi, sorumluluk sigortalarında da uygulama alanı bulmaktadır³⁹. Bu nedenle meblağ sigortası niteliğinde olmayan mesleki sorumluluk sigortasında, üçüncü bir şahsın zarar görmesi halinde, poliçe üzerinde belirtilen sigorta bedelinin tamamının ödenmesi gerekmemektedir. Poliçede belirtilen sigorta bedeli sigortacının, sigorta ettirenin sorumluluğunu deruhte edeceği azami limitleri göstermektedir. Bu miktarı aşan tazminat miktarı sigorta ettirenin kendisi tarafından karşılanacaktır⁴⁰.

Mesleki sorumluluk sigortası bir malvarlığı sigortasıdır. Sigortalanan menfaatin ilgili olduğu konuya göre, **mal ve malvarlığı sigortası** olarak ikili bir ayırım mevcuttur. Mal sigortaları, sigortalının bir mal üzerindeki menfaatinin sigorta edildiği sigortalardır. Mal sigortalarında malın gerçek değeri, sigorta bedelinin veya zararın hesaplanmasında hareket noktasıdır⁴¹.

Malvarlığı sigortasında ise, sigortalının malvarlığı, belli bazı tehlikelerin mali sonuçlarına karşı korunmaktadır. Malvarlığı sigortası, sigortalının malvarlığını ekstra harcama ve gelir kayıplarına karşı temin eden sigortalardır⁴².

Sorumluluk sigortası sigortalının malvarlığını, onun üçüncü kişiye verdiği zarardan kanunen sorumlu olması dolayısıyla ortaya çıkan mali yüklere karşı, bir bütün olarak himaye etmektedir⁴³.

Mesleki sorumluluk sigortası bir pasif sigortadır. Zarar sigortası ile teminat altına alınan zararlar, sigortalının malvarlığının aktif kısmında azalma veya artışın engellenmesi ya da pasif kısmının artması şeklinde ortaya çıkar. Bu yüzden, zarar sigortaları, zararın, sigortalının malvarlığının aktif veya

³⁹ Kemal Şenocak, "Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2009, C.58 S. 1, s. 192

⁴⁰ Rayegan Kender, "Mesuliyet Sigortalarının Mahiyeti ve Türleri", *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları*, III. Sigorta Semineri, İstanbul, 4-7 Nisan 1977, s. 9

⁴¹ Kemal Şenocak, *Mesleki Sorumluluk Sigortası*, 2000 Ankara, s. 44

⁴² Kemal Şenocak, *a.g.e.*, s.45

⁴³ Kemal Şenocak, *a.g.e.*, s.47

pasif kısmında gerçekleşmesine göre de “aktif sigorta” ve “pasif sigorta” olmak üzere ikiye ayrılır⁴⁴.

Sorumluluk sigortası ile sigorta ettirenin sorumluluğu kabul edilmektedir. Böylece sigorta ettiren, kendi fiilinin malvarlığını azaltıcı sonuçlarına karşı ve üçüncü şahsın zararlarının giderilmesi suretiyle güvence altına alınmaktadır⁴⁵. Bu yönden mesuliyet sigortası, sigorta ettirenin sorumluluğunu ortadan kaldıran bir müessese olarak telakki edilemez. Sorumluluk sigortasında, sigorta ettiren, malvarlığında meydana gelmesi muhtemel bir eksilmeye karşı kendisini güvence altına alır. Riziko, sigorta ettirenin malvarlığında eksilme ihtimalinin mevcudiyetidir. Bu sigorta ile sigorta ettirenin malvarlığının pasif kısmı güvence altına alınmıştır⁴⁶. Bu sebeple mesleki sorumluluk sigortası bir pasif sigorta çeşididir.

2.2. Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları

Mesleki sorumluluk sigortalarının tatbikinin yaygınlaşması ile birlikte bu sigortaya özgü sigorta poliçesi genel şartlarının oluşturulması ihtiyacı gündeme gelmiştir.

Tatbikattaki ihtiyaç ve özellikle bazı meslek türleri bakımından eksik ve yanlış mesleki uygulamalardan doğan sorumluluk ile ilgili özel düzenlemelerin yapılabilmesine zemin hazırlamak için 2004 yılında Hazine Müsteşarlığı nezdinde mesleki sorumluluk sigortası genel şartlarını hazırlamak üzere ihtisas komitesi kurulmuştur. Oluşturulan tasarı Hazine Müsteşarlığı bünyesinde tekrar gözden geçirilmiş ve müsteşarlıkça gerekli görülen bazı değişiklikler ve ilaveler yapıldıktan sonra ortaya çıkan son şekliyle “Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları” adı altında 16.03.2006 tarihli ve 26110 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir⁴⁷. Ancak 16.03.2006 tarihli ve 26110 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğü girmiş olan Mesleki Sorumluluk Şartları, 26.05.2013 tarihli ve 28658 Sayılı Resmi

⁴⁴ Mertol Can, **a.g.e.**, s.8

⁴⁵ Ali Bozer, **a.g.e.**, s.130

⁴⁶ Ali Bozer, **a.g.e.**, s.131

⁴⁷ Mertol Can, **a.g.e.**, s.13

Gazete ile değiştirilmiş ve Genel Şartlar, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile uyumlu hale getirilmiştir.

2.3. Mesleki Sorumluluk Sigortasının Kapsamı

Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın "Sigortanın Kapsamı" başlıklı ilk bölümünde; sigortanın konusu, coğrafi sınırı, teminat dışında kalan haller ile sigortanın başlangıcı ve sonu düzenlenmiştir.

Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları "A.1. Sigorta Konusu" başlıklı maddesinde sigortanın konusu belirlenmiştir. Söz konusu madde kapsamında, bu sigorta sözleşmesi ile sigortalının poliçede belirtilen ve ilgili taraflarca konusu tarif edilerek sınırları çizilen mesleki faaliyeti ifa ederken;

a) Sözleşme süresi içinde meydana gelen olay sonucu doğan ve sorumluluk hükümleri uyarınca tazmini sözleşme süresi içinde ya da sonrasında talep edilen zararlara karşı veya

b) Sözleşme yapılmadan önce veya sözleşme yürürlükteyken meydana gelen bir olay nedeniyle, sadece sözleşme süresi içinde sigortalıya karşı doğabilecek taleplere karşı sözleşmede belirtilen miktara kadar isteme ilişkin makul giderleri de içerek şekilde teminat verilir.

Taraflar, (a) ve (b) bentlerinden birini içerecek şekilde sözleşme yapabilecekleri gibi, her ikisini içerecek şekilde de sözleşme yapabilir.

Mesleki sorumluluk sigortası, sigortalının sadece mesleğinin icabı olan faaliyetlerinden doğan zararlara ilişkin tazminat talepleri için sigorta himayesi bahşeder. Mesela, göz hastalıkları konusunda mütehassıs olan bir hekimin; acil durumlar haricinde ihtisas sahası dışındaki hastalara bakması halinde doğan zararlara ilişkin tazminat taleplerini, sigortacısının karşılaması gerekmez⁴⁸.

Sigortalının hangi faaliyetlerinin onun mesleğinin icabı olduğu hususunda yaşanabilecek tereddütlerin ve ihtilafların bertaraf edilmesini temin için, Genel Şartlar'ın A.1. madde hükmü ile bir düzenleme getirilmiştir. Söz konusu madde hükmüne göre; mevcut poliçenin sigortalının mesleğinin

⁴⁸ Mertol Can, a.g.e., s.15

sadece ismen değil; onun hangi faaliyetlerinin bu mesleğin icrası dolayısıyla yapılmış sayılacağını ortaya koyacak şekilde tanzim edilmesi aranmıştır.

Sigorta korunmasının hangi süre boyunca hüküm ifade edeceği tarafların anlaşmasına bağlı olarak, sigorta ettirenin gereksinimleri göz önünde tutularak kararlaştırılabilir⁴⁹.

Sigorta himayesinin, geçmişe veya geleceğe etkili veyahut hem geçmişe hem de geleceğe etkili olması sağlanabilir.

2.3.1. Sigorta Himayesinin Geleceğe Etkili Olması

Genel Şartların A.1.a. madde hükmünde belirtildiği üzere; yapılan sigortanın, sigorta sözleşmesi sona erdikten sonra ileri sürülen tazminat taleplerini de kapsayacak şekilde sigorta himayesinin geleceğe yönelik olması sağlanabilir.

Kendisi için mesleki sorumluluk sigortası yaptırmış olan bir kişinin sorumluluğunu doğuran olayın vuku bulduğu anda her zaman o olaya bağlı zararlı sonuçlar hemen ortaya çıkmayabilir. Böyle bir durumda, o kişinin neden olduğu zararlara ilişkin tazminat talepleri ile karşılaşması da; bu zararlar ortaya çıkana kadar söz konusu olmayacaktır. Eğer taraflar sigorta sözleşmesini Genel Şartlar'ın A.1.a. madde hükmünde öngörülen himayeyi kapsayan bir poliçe olarak düzenlemişlerse; sigortacı, sorumluluğu gerektiren zararı doğuran olayın, sözleşme devam ederken meydana gelmesi şartıyla, sigorta sözleşmesi sona erdikten sonra dahi ileri sürülen tazminat taleplerini belli bir süreyle sınırlı olarak karşılayacaktır. Bu süre, Genel Şartların B.1. madde hükmünde 2 yıl olarak belirlenmiştir. Taraflar arasındaki akdedilen sözleşme ile 2 yıllık bu süre kısaltılamaz, ancak uzatılabilir⁵⁰.

A.1.a. madde hükmünü kapsayacak şekilde düzenlenmiş olan bir sigorta poliçesi, “sorumluluğu doğuran olayın meydana geldiği anı” esas almaktadır. Buna doktrinde “*sebepl olay*” teorisi denilmektedir. Bu teoriye göre, sigortacının edim yükümlülüğünün doğabilmesi için, sigorta ettirenin

⁴⁹ Samim Ünan, *İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko*, 1998 İstanbul, s. 32

⁵⁰ Mertol Can, *a.g.e.*, s.19

sorumluluğunu doğuran hareketin, örneğin özen yükümlülüğünün ihlalinin sigorta ilişkisinin meri olduğu süre zarfında meydana gelmiş olması gerekir. Zira sorumluluk sigortasında sigortacının edimi, sigorta ettirenin ona karşı ileri sürülen tazminat taleplerinden kurtulmasına yöneliktir⁵¹. Sigortacının edim yükümlülüğünün doğumu, sigorta ettireni sorumlu kılan bir vakıanın varlığını gerektirmektedir. İşte bu vakıa, “sorumluluğu doğuran vakıa” yani “sigorta ettirenin sorumluluğunu kuran sebep”tir⁵². Yani zarar sebebi niteliğindeki davranış rizikoyu neden olmaktadır⁵³.

Genel Şartlar A.1.a madde hükmüne göre, sigortalı, sigorta sözleşmesi sona erdikten sonra iki yıl içinde başkalarının zarara uğraması sonucunda, kendisine karşı ileri sürülen tazminat taleplerini, bu tazminat talebine neden olan zararı doğuran olayın sigorta sözleşmesinin devam ettiği süre içerisinde gerçekleşmesi şartı ile sigortacısının karşılamasını isteyebilir⁵⁴. Esas olan, sözleşme dönemi içerisinde zararı doğuran olayın gerçekleşmesi ve bu olay nedeniyle, sözleşme dönemi içerisinde veyahut sözleşmenin bitiminden itibaren iki yıl içinde başkalarının zarara uğramasıdır. Bu halde meydana gelen zararın, sigortacı tarafından karşılanması gerekecektir.

Her ne kadar TTK. 1420. madde hükmü gereğince, sigorta ilişkisinden doğan her türlü talep hakkı iki yıllık zamanaşımı tabi denilmişse de; TTK. 1482. madde ile sorumluluk sigortalarında, **sigortacıya karşı yöneltilecek tazminat istemlerinde**, sigorta konusu olaydan itibaren on yıllık zamanaşımı getirilmiştir. Görüldüğü üzere, on yıllık süre sigorta konusu olayın gerçekleşmesinden itibaren başlamaktadır. Sigorta sözleşmesi sona erdikten sonra iki yıl içinde başkalarının zarara uğraması gerçekleşmiş olsa da, on yıllık zamanaşımı, sigorta konusu olayın gerçekleştiği andan itibaren yani sigorta konusu olay, sigorta sözleşmesi dönemi içinde ne zaman gerçekleştiği ise o andan itibaren başlayacaktır.

⁵¹ Kemal Şenocak, a.g.e., s.79

⁵² Kemal Şenocak, a.g.e., s.80

⁵³ Işıl Ulaş, a.g.e., s.771

⁵⁴ Mertol Can., Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına Genel Bir Bakış, s. 20

Genel Şartlar B.1. madde hükmünde bahsi geçen iki yıllık süre ile TTK. 1482. maddede bahsi geçen on yıllık zamanaşımı sürelerini birbirine karıştırmamak gerekmektedir. Genel Şartlar'ın B.1. maddesinde düzenlenen süre, meydana gelen rizikonun, süre bakımından, poliçe teminatı dâhilinde olup olmadığının belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Sigorta poliçesi, geleceğe etkili olarak şekilde düzenlenmişse, sigortalıya yöneltilecek tazminat talebinin, sigorta sözleşmesi dönemi içerisinde veyahut **sigorta sözleşmesinin bitiminden itibaren iki yıl içinde meydana gelmiş olması aranmaktadır**. Sigorta sözleşmesinin bitiminden itibaren iki yıl geçtikten sonra sigortalıya yöneltilecek tazminat talepleri, zarara/tazminat talebine sebebiyet veren olay sigorta sözleşmesinin süresinde gerçekleşmiş olsa dahi; teminat dışında kalacaktır.

TTK. 1482. madde hükmünde belirtilen on yıllık süre ise zamanaşımı süresi olup şayet sigortacıdan zararın karşılanması talep edilecekse, sigorta konusu olayın meydana geldiği andan itibaren on yıllık süre içerisinde bu talepte bulunulabileceği ifade edilmektedir. Örneğin; geleceğe yönelik himaye sağlayan bir sigorta poliçesinde, zarara sebebiyet veren olay sigorta sözleşmesi süresi içerisinde meydana gelmiş olsa da, tazminat talebi sigorta sözleşmesinin bitiminden itibaren iki yıl sonra meydana gelmiş ise, bu zarar, teminat dâhilinde olmadığından sigortacı tarafından karşılanmayacaktır. Ancak tazminat talebinin, sözleşme bitiminden itibaren iki yıl içinde meydana gelmiş olması şartı ile sigorta konusu olayın yani zarara sebebiyet veren olayın gerçekleşmesinden itibaren, on yıllık zamanaşımı süresinde, sigortacıdan tazminat talep edilebilecektir.

2.3.2. Sigorta Himayesinin Geçmişe Etkili Olması

Mesleki sorumluluk sigortası yaptırmış olan bir kişinin sorumluluğunu doğuran olayın vukuu ile bu olaya bağlı olan ve sigorta teminatına giren tazminat taleplerinin onun taraf olduğu sigorta sözleşmesi devam ederken ileri sürülmesi halinde, bu tazminat taleplerinin sigortacısı tarafından karşılanacağında şüphe yoktur. Ancak, mesleki sorumluluk sigortası yaptırmadan önce mesleğini icra etmeye başlamış olan sigortalıların, henüz

sigortalı sıfatını taşımadıkları dönemde meydana gelen olaylardan kaynaklanan tazminat talepleri ile de karşılaşmaları mümkündür.⁵⁵ Mesleki sorumluluk sigortası yaptırmaya karar veren kişilerin, bu yönde bir endişeleri mevcut ise; sigorta sözleşmelerini, Genel Şartlar A.1.b. madde hükmü uyarınca düzenlenmiş bir poliçenin kendilerine verilmesini sağlayacak surette akdolanması ile bu endişelerini bertaraf etmeleri mümkündür. Zira poliçenin anılan bent uyarınca düzenlenmiş olması durumunda, sigortacı, sigortalıya sigorta sözleşmesi süresi içerisinde ileri sürülmesi şartıyla, sigorta sözleşmesinin akdolanmasından belli bir müddet öncesinde meydana gelmiş olaylardan kaynaklanan zararlara ilişkin tazminat taleplerini de karşılayacaktır. Ancak taraflar sigortanın, geçmişe dönük olarak hangi müddetle sigorta himayesi bahşedeceğini, B.1. madde hükmünde öngörülen asgari 1 yıllık sürenin altında olmayacak şekilde kararlaştırabileceklerdir.⁵⁶ Yani, sigorta poliçesinin Genel Şartların A.1.b. madde hükmü uyarınca düzenlendiği hallerde, sigortanın geçmişe etkili olarak himaye bahşedeceği sürenin 1 yıldan kısa olarak kararlaştırılabilmesi mümkün değildir⁵⁷.

A.1.b. madde hükmünü kapsayacak şekilde düzenlenen poliçe, *“tazminat talebinin ileri sürüldüğü anı”* esas almaktadır. Buna doktrinde tazminat talebinin ileri sürülmesi teorisi denilmektedir. Bu teoriye göre, sigortalanan rizikonun gerçekleştiği an bakımından, sigorta ettirenin haksız fiilli işlediği veya özen yükümlülüğünü ihlal ettiği tarih önem arz etmez. Sigortalanan riziko, sebep veya zarar olayının gerçekleşme anından müstakil olarak mağdur tarafından sigorta ettirene tazminat talebi ileri sürüldüğü zaman gerçekleşir⁵⁸. Talep esasına dayalı poliçelerde, sigorta himayesinin sağlanması için, sigortalıya karşı sigorta süresi içerisinde talebin ileri sürülmüş olması yeterli olup, kusurlu davranışın ne zaman vuku bulduğunun önemi bulunmamaktadır⁵⁹.

⁵⁵ Mertol Can, a.g.e., s.20

⁵⁶ Mertol Can, a.g.e., s.20

⁵⁷ Mertol Can, a.g.e., s.21

⁵⁸ Kemal Şenocak, a.g.e., s.101

⁵⁹ Kemal Şenocak, a.g.e., s.104., dpn 139’dan naklen

2.3.3. Sigorta Himayesinin Hem Geçmişe Hem De Geleceğe Etkili Olması

Genel Şartlar A.1. madde hükmünde açıkça taraflara hem geçmişe hem de geleceğe etkili olarak şekilde sigorta sözleşmesi yapabilme imkânı tanınmıştır. Bu şekilde azami sigorta himayesinin, ‘tazminat talebinin ileri sürüldüğü anı esas alan poliçe (claims made basis policy⁶⁰)’ ile ‘sorumluluğu doğuran olayın meydana geldiği anı esas alan poliçe (occurrence basis policy)’ uygulamasını birleştiren poliçeler ile sağlanacağı ortadadır⁶¹.

2.3.4. Mesleki Sorumluluk Sigortasının Coğrafi Sınırı

Genel Şartlar A.2. madde hükmünde, mesleki sorumluluk sigortalarının, sigortalının Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde ifa ettiği mesleki faaliyetler için geçerli olduğu belirtilmiştir. Ancak yine aynı madde hükmünde, tarafların, sigortalının yurtdışında yürüteceği mesleki faaliyetlerin de sigorta kapsamına dâhil edilmesini kararlaştırabilecekleri düzenlenmiştir. Yani sigortalının yurtdışında yürüteceği faaliyetler de, tarafların anlaşması halinde sigorta kapsamında olacaktır.

Sigortacılık Kanunu’nun 15/1. madde hükmüne göre, Türkiye’de yerleşik ister Türk vatandaşı, ister yabancı uyruklu kişiler, Türkiye sınırları içerisindeki meşru menfaatlerini, Türkiye’de ve yine Türkiye’de faaliyette bulunan sigorta şirketlerine yaptırmak zorundadır. Aksi takdirde yapılan sigorta sözleşmeleri hüküm doğurmayacaktır. Ancak aynı maddenin ikinci fıkrasında, bu zorunlu ilkeye istisnalar getirilmiştir. Ayrıca aynı maddenin son fıkrası ile Bakanlar Kurulu’na yurt dışında yapılabilir sigortaların kapsamını genişletebilme yetkisi tanınmış bulunmaktadır. Bu yetki gereğince 2007/13028 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Hazine Müsteşarlığı tarafından

⁶⁰ Talep görüşü olarak da adlandırılmaktadır. Talep görüşü, uygulamada sigorta hukukunun gelişmesi ile beraber özellikle Kıta Avrupası’nda yaygınlaşan talep esasına dayalı “claims made” sigortalar ile önem kazanmıştır. Ancak “claims made” yalnızca talep görüşüne de dayanmayabilmektedir. Claims made sigortalarda sigorta himayesinin işlerlik kazanabilmesi için tazminat talebinin yanı sıra sorumluluğa sebep olan davranış veya zarar olgularının da sözleşme süresi içerisinde gerçekleşmesi aranmaktadır. Ancak bu zorunlu değildir ve claims made sigortalar bu şart öngörülmeden de düzenlenebilir.

⁶¹ Mertol Can, a.g.e., s.20

belirlenecek sorumluluk sigortalarının yurtdışında yaptırılmasının mümkün olacağı kararlaştırılmıştır⁶².

2.3.5. Sigorta Teminatı Dışında Kalan Haller

Genel Şartlar'ın A.3. madde hükmünde teminat dışında kalan haller düzenlenmiştir. Bunların bazıları mutlak surette teminat dışında kalan haller iken bazıları sözleşmede aksi kararlaştırılmadığı sürece teminat dışında kalan hallerdir.

- **Sigortacının Mutlak Surette Sorumlu Olmadığı Haller**

Genel Şartlar A.3. madde hükmünde hangi hallerin teminat dışında kaldığı

düzenlenmiştir. Buna göre;

“a) Sigortalının poliçede belirtilen mesleki faaliyetlerinin kapsamını aşan her türlü faaliyeti;

b) Mesleki faaliyetin ifası sırasında sigortalı tarafından kasten sebep olunan her tür olay ile davranışları;

c) Sigortalı veya çalıştırdığı kişilerin, poliçede belirtilen mesleki faaliyeti ifa ederken alkol, uyuşturucu ya da narkotik maddelerin tesiri altında bulunması sonucunda meydana gelen olaylar ”

teminat dışındadır.

Sigorta zararının, sigortalının veya sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kastından kaynaklanması halinde, mutlak surette sigortacının sorumluluğu dışında kalacaktır. Kastın söz konusu olduğu hallerde, fail fiilinin neticesini bilir ve bu neticeyi gerçekleştirmek için fiili ika eder. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. madde hükmü gereğince, sigortacı, sigorta ettirenin veya sigortalının kasten verdikleri zararlardan hiçbir şekilde sorumlu olmaz ve bunun aksinin kararlaştırılması da mümkün değildir. Genel Şartlar'ın A.3. maddesinin (b) bendinde, “sigortalı veya sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin” ibaresi yerine sadece “sigortalı”

⁶² Bakanlar Kurulu'nun 24.12.2007 tarih ve 2007/13028 sayılı bu kararı 03.01.2008 tarih ve 26745 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

denilmek suretiyle Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenlenmeye göre eksik şekilde tekrarlanmıştır. Ticaret Kanunu'nun 1429. madde hükmünde, taraflar arasındaki sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, sigortacı, sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin kasıt dışındaki diğer kusurlu davranışlarından, mesela onların ihmallerinden veya tedbirsizliğinden yahut dikkatsizliğinden kaynaklanan zararları tazmin eder⁶³. Ancak aynı madde hükmünün ikinci fıkrasında açıkça *“Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur.”* denmektedir. Bu nedenle, her ne kadar genel şartlarda sadece sigortalının kasten sebep olduğu olay ve davranışlar denilmiş olsa da; sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin de kasten sebebiyet verdiği olay ve davranışlar teminat dışında olacağı görüşündeyiz. Ayrıca sigorta ettiren ile sigortalının farklı kişiler olduğu hallerde, sigortalının kasten sebebiyet verdiği zararlarda, doktrindeki ortak görüş, sigorta ettirenin sigorta himayesinden yararlanamayacağı yönündedir⁶⁴.

Yine Genel Şartların A.2. maddesinin (c) bendi gereğince, **şuuru etkileyen maddelerin tesiri altındayken sebep olunan zararlara ilişkin tazminat talepleri**, sigorta teminatı kapsamında değildir. Bir kimsenin mesleğini icra ederken, şuurunu etkileyecek maddeleri alması ve bu maddelerin etkisindeyken mesleğini icra etmeye kalkışması kusurlu bir davranış biçimidir⁶⁵. Yukarıda bahsedildiği üzere, Türk Ticaret Kanunu 1429. madde hükmü uyarınca, aksine sözleşme yoksa sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür. Yani kanun hükmü gereğince, sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin bazı kusurlu davranışlarından, sigortacının sorumlu olmayacağı kararlaştırılabilir. Ancak

⁶³ Mertol Can, a.g.e., s.22

⁶⁴ Samim Ünan, a.g.e., s. 112; Kemal Şenocak, a.g.e., s. 448.

⁶⁵ Mertol Can, a.g.e., s.22

genel şartlarda, kasıt olarak nitelendirilmesi mümkün olmamasına rağmen mezkûr kusur bakımından da mutlak bir istisna getirilmiş ve sigortacının hem sigortalının hem de istihdam ettiği kişilerin alkol, uyuşturucu ya da narkotik maddelerin tesiri altındayken neden oldukları zararlara ilişkin tazminat taleplerini karşılamayacağı hükme bağlanmıştır. Hal böyle olmakla beraber, kanun koyucunun verdiği bir imkânı, Genel Şartları tasdike yetkili makamın geri alması kabil olmadığından; tarafların A.3.c. madde hükmü hilafına sözleşme yapmaları, mesela, sadece belli miktarın üzerinde alkol almışken verilen zararların karşılanmayacağını kararlaştırmaları teorik olarak mümkündür⁶⁶.

- **Sözleşmede Aksi Kararlaştırılmadıkça Sigortacının Sorumlu Olmadığı Haller**

Genel Şartlar A.4.1. madde hükmünde, “Aksine Sözleşme Yoksa Teminat Dışında Kalan Haller” düzenlenmiştir. İşbu madde uyarınca;

“a) Herhangi bir bilgisayar esaslı veya elektronik ortamda saklanabilir, yazılı basılmış veya herhangi bir yöntem ile (veya benzer bir şekilde) tekrar çoğaltılmış olsun veya olmasın her türlü belge kaybı ve sigortalının bakımı, gözetim ve kontrolüne verilmiş bilgi ve malzemenin kaybı veya imha edilmesi;

b) Türkiye Cumhuriyeti mahkemeleri haricinde bir mahkemede açılan tazminat davaları ve tahkim;

c) Her türlü haksız rekabet”

aksi sözleşmede düzenlenmediği sürece teminat dışındadır.

Eğer sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, sigortacı hangi ortamda ve ne surette saklanırsa saklansın; sigortalının bakım, gözetim ve denetimi altındaki bilgi ve belgelerin kaybindan veya kötüye kullanılmış olmasından doğan zararlara ilişkin tazminat taleplerinden sorumlu değildir⁶⁷.

Yine sigorta sözleşmesinde aksi kararlaştırılmadıkça; sigortacı yabancı bir devlet mahkemesinde açılan tazminat davalarında hükmolunan

⁶⁶ Mertol Can, a.g.e., s.23

⁶⁷ Mertol Can, a.g.e., s.24

tazminatlarından ve tahkim yoluyla görülen davalar neticesinde hükmolunan tazminatlarından sorumlu olmayacaktır. Getirilen bu istisnanın nedeni sigortacının, Türk Hukuku dışında yabancı hukuka göre risk hesabı yapmasının zor olmasıdır. Ayrıca yabancı bir ülkede sigortalı aleyhine açılan davanın veya takibin akıbetinin izlenmesi ve gerektiğinde müdahalesinin de kolay olmamasıdır. Söz konusu sınırlamanın bir diğer nedeni de yabancı mahkeme kararları ile tespit edilen tazminat miktarlarının çok yüksek olabilmesidir. Özellikle Anglo-sakson hukukunda cezalandırıcı tazminat sisteminin uygulanması nedeniyle gerçek zarar miktarını aşan ölçüde tazmin yükümlülüğü doğabilmektedir⁶⁸. Nitekim ABD hukukunda cezalandırma ve korkutma amacı taşıyan Punitive Damages ile haksız fiilden doğan zararın üç misliyle tazminine olanak sağlayan Treble Damages bu duruma örnek teşkil edebilir⁶⁹. Kanaatimizce yabancılık unsuru taşıyan Sigorta Sözleşmelerine MÖHUK madde 24 gereğince yabancı bir hukuk seçilse dahi; gerçek zarar miktarını fahiş derecede aşan tazminat miktarları, kamu düzeni (MÖHUK madde 5) müdahalesiyle bertaraf edilebilecektir.

Tahkimde de, taraflar uyuşmazlığın esasına uygulanacak hukuku seçebildikleri için sigortacı açısından yukarıda belirtilen zorlukları tahkimin beraberinde getirebilmesi olasıdır. Tahkim yoluyla hükmolunan tazminatların da aksi kararlaştırılmadığı sürece sigorta kapsamı dışında kalacağı kabul edilmiştir⁷⁰. Yerli ve milletlerarası tahkimde verilen kararlar, icra aşamasında Türk yargı denetiminden geçmektedir. Bu sebeple Genel Şartlarda en azından yerli tahkim için mutlak bir istisna öte yandan tahkim yerinin Türkiye olduğu ve yetkili hukukun Türk Hukuku olduğu milletlerarası tahkimler için de sınırlı bir istisna getirilebileceği doktrinde ileri sürülmüştür⁷¹.

⁶⁸ Samim Ünan, *a.g.e.*, s.103

⁶⁹ Ergin Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, İstanbul, 2013, s.490

⁷⁰ Neylan Yalçın-tepe, *Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortası*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011, s.175

⁷¹ Mertol Can, *a.g.e.*, s.24

Haksız rekabet mevzuatıyla, dürüst olmayan davranışlar yaptırma bağlanmakta ve ekonomik özgürlüğün kötüye kullanılması yasaklanmaktadır. Hukukumuzda, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 54. madde hükmü ile devamındaki madde hükümlerinde, 6908 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 57. madde hükmünde ve 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun⁷² 83. madde ve devamı madde hükümlerinde haksız rekabet düzenlenmiştir. Haksız rekabet fiilinin işlendiği hallerde, hem hukuk hem de bazen ceza davaları açılabilir. Genel Şartlar A.4.1.c madde hükmü uyarınca; eğer taraflar arasındaki sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, sigortacı haksız rekabet fiilinin işlenmiş olmasından doğan zararlara ilişkin tazminat taleplerine ilişkin ödemelerden sorumlu değildir.

- **Sözleşmede Aksi Kararlaştırılmadıkça Teminat Dışında Kalan Tazminat Talepleri**

Genel Şartlar A.4.2. madde hükmünde, teminat dışında kalan tazminat talepleri düzenlenmiştir. Bu madde hükmü kapsamında;

a) Her tür patent, telif hakkı ile ticaret unvanı, marka ve benzeri fikri mülkiyet hak ihlallerinden kaynaklanan tazminat talepleri aksine sözleşme yoksa teminat dışı kabul edilmiştir.

b) Sigortalının mesleki faaliyeti ifası sırasında anne, baba, kardeş, eş ve çocuklarına karşı sorumluluğundan doğan tazminat talepleri de teminat dışında kabul edilmektedir. Söz konusu istisna düzenlemesinin temel sebebi bunların aralarındaki ailevi ilişkiler dolayısıyla, sigortacı aleyhine muvazaalı işlemlere girişilmesi ihtimalinin bulunmasıdır⁷³. Diğer taraftan sigortalının yakınlarına karşı sigortacının haklarının korunmasına ilişkin görevlerini yerine getirmesinde ve kendisine yüklenen, bilgi verme gibi görevlerin

⁷² RG: 13.12.1951 tarih ve 7981 sayı

⁷³ Kemal Şenocak, **a.g.e.**, s.445 ; Samim Ünan, **a.g.e.**, s.113

ifasında ciddi güçlükler doğabilecektir⁷⁴. Söz konusu genel şart hükmünde sigortalının yakınları “anne, baba, kardeş, eş ve çocukları olarak tanımlanmıştır. Bu hükmün tüketici biçimde düzenlenmiş olduğu düşünülerek sigortalının birlikte yaşadığı kişiler veya diğer yakınlarını da kapsayacak şekilde genişletilerek yorumlanması kabul edilmemelidir⁷⁵.

c) Her türlü çevre kirliliğinden doğrudan veya dolaylı olarak doğan sorumluluklar nedeniyle yapılan tazminat talepleri sigorta kapsamında olmasında olabilmesi de tarafların ayrıca kararlaştırmaları şartına bağlanmış ve teminat dışı bırakılmıştır. 2872 Sayılı Çevre Kanunu’nun⁷⁶ 2. maddesinde çevre kirliliği tanımlanmış olup söz konusu madde hükmüne göre; çevrede meydana gelen ve canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etki çevre kirliliği olarak kabul edilmektedir. Çevre kirliliği, çeşitli kaynaklardan çıkan katı, sıvı ve gaz halindeki kirletici maddelerin hava, su ve toprakta yüksek oranda birikmesi ile meydana gelmektedir. Başlıca kirlilik çeşitleri ise; hava, su, toprak, gürültü ve radyoaktif kirlilik olarak sınıflandırılmaktadır⁷⁷.

d) Niteliği ne olursa olsun aşağıdaki hallerden doğrudan veya dolaylı olarak kaynaklanacak tazminat talepleri:

- aa) Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu meydana gelen nükleer atıklardan kaynaklanan iyonize ışınlamalar veya kirlilik,
- bb) Radyoaktif, zehirli, patlayıcı ve herhangi bir patlayıcı nükleer bileşim veya bunun nükleer bir parçasının tehlikeli özellikleri,
- cc) Diethylstilbestrol (DES), dioxin, urea formaldehyde, asbest, asbestli ürünler veya asbest içeren ürünlerin varlığından, üretiminden, elleçlenmesinden, işlenmesinden, satış, dağıtım, depolama, bırakılma

⁷⁴ Kemal Şenocak, a.g.e., s.446

⁷⁵ Kemal Şenocak, a.g.e., s. 447

⁷⁶ RG: 11.08.1983 Tarih -18132 Sayı

⁷⁷ Aynur Yongalık, **Çevre Sorumluluk Sigortası**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1998, s. 32

veya kullanımından kaynaklanan her tür hastalık (kanser dahil) veya asbestten kaynaklanan bütün tazminat talepleri aksi kararlaştırılmadıkça teminat dışı olacaktır.

e) Ayrıca bir sözleşmenin ifasına veya özel bir anlaşmaya dayanıp sigortalının yasal sorumluluk ölçüsünü aşan her tür talepleri de teminat dışıdır. Sigorta ettiren, kanuni sorumluluk kapsamını aşan bir yükümlülük üstlenebileceği gibi kanunda öngörülmemiş bir yükümlülük veya öngörülmuş yükümlülükleri aşan yükümlülükler de üstlenebilir. Bu yönde öngörülen yükümlülüklerin ihlali veya ifa edilmemesine ilişkin hukuki sonuçlar ve tazminat talepleri, kanunda düzenlenen sorumluluk nispetinde karşılanacaktır. Kanunda belirlenen sorumluluk kapsamını aşan tazminat talepleri, sigorta poliçesinde sağlanan teminat kapsamında değerlendirilmeyecektir⁷⁸. Dolayısıyla kanuni kapsamda öngörülen sorumluluklar için sigorta himayesi sağlanacak buna karşılık kanuni sorumluluğu genişleten anlaşmalara dayanan tazminat talepleri sigorta teminatı dışında kalacaktır⁷⁹.

f) Manevi tazminat talepleri de aksi kararlaştırılmadıkça sigorta teminatı dışındadır.

- **Sözleşmede Aksi Kararlaştırılmadıkça Teminat Dışında Kalan Ödemeler**

Genel Şartlar A.4.3. madde hükmünde teminat dışında kalan ödemeler düzenlenmiş olup işbu madde hükmüne göre; idarî ve adlî para cezaları dâhil her tür ceza ve cezai şartlar; sigortalının iflasına bağlı olarak ortaya çıkabilecek her tür zarar; sigortalının aleyhine cezai takibata geçilmesi hâlinde, bu takibattan doğan diğer bilumum masraflar ve isteme ilişkin

⁷⁸ Kemal Şenocak, a.g.e., s.443

⁷⁹ Kemal Şenocak, a.g.e., s.441

sigorta bedelini aşan giderler aksi kararlaştırılmadıkça sigorta teminatı kapsamında değildir.

Ancak burada belirtilmesi gerekir ki; sigortacının sorumluluğunu gerektiren bir tazminat talebini sigortacının vaktinde karşılamaması yüzünden sigortalının iflas etmesi durumunda istisnaya dayanılmamalıdır⁸⁰.

2.4. Mesleki Sorumluluk Sigortası Sözleşmesinin İn'ikadı ve Sigorta Himayesinin Başlangıcı

Sigorta sözleşmeleri hem TTK.'da hem de SK.'da düzenlemeye tabi tutulmuştur. Ayrıca söz konusu maddelerde hüküm bulunmayan hallerde BK. hükümleri uygulanır.

Sigorta sözleşmesi kanunda hiçbir şekle tabi tutulmamıştır, ancak sözleşmenin ispatı için yazılı delil gereklidir. Yargıtay kararları da bu hususu teyit etmektedir. Yargıtay ilamlarında; *“Türk Ticaret Kanunu'nda sigorta sözleşmesi yapılması yönünden hiçbir şekil şartı öngörülmemiştir. Bu sözleşme, Borçlar Kanunu'ndaki ilkelerin ışığında (İcap ve Kabul) ile kurulur. Dolayısıyla sigorta poliçesi veya geçici sigorta ilmühaberi geçerlik şartı olmayıp, sadece bir ispat belgesidir. Dairemizin öteden beri uygulamaları da bu yoldadır.”* denilmektedir⁸¹. Bu husus mesleki sorumluluk sigortaları açısından da geçerlidir.

Mesleki sorumluluk sigortaları da tüm sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi, Borçlar Kanunu'ndaki esaslar dairesinde icap ve kabul ile inikat eder. Sigortacılıkta genel olarak sigorta ettiren icapta bulunmaktadır⁸². Yani, icabın sigortacı tarafından yapılması da mümkündür. İcap kanunda şekle tabi tutulmamıştır. Tatbikatta çok defa sigorta ettirene, sigortacı tarafından bir teklifname verilerek bunun doldurulması istenir. Teklifname sigorta edilecek rizikonun mahiyeti hakkında sigortacının bilgi sahibi olmasını sağlamak üzere hazırlanmış sual listesidir. Sigortacı tarafından, sigorta akdi yapmaya

⁸⁰ Mertol Can, a.g.e., s.32

⁸¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2004/611 Esas No., 2004/10288 Karar No. ve 25.10.2004 tarihli ilamı,

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2003/13739 E. No., 2004/8533 K.No. ve 20.09.2004 tarihli ilamı

⁸² Rayegan Kender, a.g.e., s.169

teşvik amacıyla kişilere talep formu ve teklifname gönderilmesi icap olarak nitelendirilmez. Sigortacının bu hareketi, hukuki açıdan, potansiyel müşterilere karşı yapılan icaba davet olarak vasıflandırılır. İcabin, sözleşmenin bütün esaslı şartlarını ihtiva etmesi gerekir, aksi halde bu icap değil icaba davettir. Akdin objektif esaslı noktaları ise, sigortalının şahsı, sigorta menfaati, kişinin ya da ilişkinin duçar olduğu tehlike(mesleki sorumluluk tehlikesi), akdin süresi, sigorta bedeli ve primin miktarıdır. Ancak icap beyanında, bu esaslı unsurlardan prim miktarı ve sigortalının şahsı hakkındaki bilgiden yoksun olunması özel bir durum arz etmektedir. Şöyle ki, sigorta ettiren tek başına, primin miktarını belirleyecek imkâna sahip değildir. Bundan dolayı, sigorta ettirenin icabı, primin miktarı hakkında herhangi bir bilgi ihtiva etmeyebilir. Böyle bir durumda sigorta ettirenin, prim miktarına ilişkin bilgiden yoksun talebiyle, ilgili riziko için sigortacının işletmesinde ölçü olan esaslara (prim tarifesi)⁸³ göre primin takdir edilmesini istediği farz edilir.

Keza, icap beyanının muhtevasında, sigortalının şahsı hakkında da herhangi bir malumat yer almayabilir⁸⁴. Yani, yapılan icaptan, sigorta mukavelesinin kendi hesabına mı yoksa başkası hesabına mı akdedilmek istendiği anlaşılmayabilir. Bu halde, TTK.'nın 1406. maddesinin son fıkrası hükmüne göre, başkasının adına yapıldığı anlaşılmayan veya yetkisiz yapılan sözleşme, menfaati bulunması şartıyla, temsilci adına yapılmış sayılmaktadır.

Sigorta ettiren tarafından ve çok kere sigorta aracıları yardımları ile doldurularak sigortacıya verilen bu belge icap teşkil eder. Sigortacının bunu kabulü ile sözleşme tamamlanmış olur. Sigortacının kabulü de bir şekle tabi değildir⁸⁵.

⁸³ 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nun "Tarifeler" başlıklı 12/1 madde hükmü uyarınca, "Sigorta tarifeleri, sigortacılık esasına ve genel kabul görmüş aktüeryal tekniklere uygun olarak sigorta şirketlerin tarafından serbestçe belirlenir. Sigortacılık Kanunu ve diğer kanunlarda öngörülen zorunlu sigortaların teminat tutarları ile tarife ve talimatları Bakan tarafından tespit olunur ve Resmi Gazete'de yayımlanır."

⁸⁴ Kemal Şenocak, a.g.e., s.75

⁸⁵ Rayegan Kender, a.g.e., s.169

Mesleki sorumluluk sigortası sözleşmesinin in'ikadı için ikinci şart, icabın kabulüdür⁸⁶. Tatbikatta çok kere sigortacı kabul beyanını poliçeyi imzalayıp vermek suretiyle yapmaktadır. Sigortacının primi tahsil etmiş olması da kabulünü gösterir⁸⁷.

Ayrıca TTK.'nın 1405. madde hükmü uyarınca; sigortacı ile sigorta sözleşmesi yapmak isteyen kişinin, sözleşmenin yapılması için verdiği teklifname, teklifname tarihinden itibaren otuz gün içinde reddedilmemişse sigorta sözleşmesi kurulmuş sayılacaktır.

Mesleki sorumluluk sigorta sözleşmeleri, kabul beyanının muhatabın hakimiyet alanına ulaşmasıyla in'ikat eder. Sigorta sözleşmesinin in'ikat anı ile sigorta himayesinin başlangıç anı her zaman birbirine uymayabilir. Sigorta himayesinin başlangıç anı, sigorta sözleşmesinde kararlaştırılan primin tamamının veya primin taksitle ödenmesi öngörülmüşse ilk taksitin sigorta ettiren tarafından nakden ödenmesi anıdır. Bu husus TTK.'nın 1421/1 maddesinde hükme bağlanmıştır. Ne var ki, aynı hükme göre, bu hükmün aksine sözleşme yapılması da olanaklı bulunmaktadır. Ancak bu hüküm, TTK.'nın 1452/3 maddesi uyarınca; sigorta ettiren, sigortalı ve lehtarını aleyhine değiştirilemeyecek biçimde emredici nitelikte bir hüküm olduğundan, bu hükmün aksine bir sözleşme, ancak bu kişiler lehine olacak şekilde oluşturulabilecektir. Sigortacı yararına yapılacak sözleşmeler ise geçersiz olacaktır⁸⁸.

2.5. Mesleki Sorumluluk Sigortasının Süresi

Sigorta, şekli olarak sözleşmenin tamamlanması yani normal olarak sigortacının kabul beyanının, icapta bulunmuş olan sigorta ettirene varması ile başlar. Bu sigorta süresi, sigorta sözleşmesinin sona ermesine kadar devam eder. Zarar sigortalarında sigorta sözleşmesi genellikle 1 yıl süreli yapılmaktadır⁸⁹. Ancak Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B.1. maddesi gereğince; geleceğe yönelik sigorta himayesi olmasında halinde 2

⁸⁶ Kemal Şenocak, a.g.e., s.76

⁸⁷ Rayegan Kender, a.g.e., s.169

⁸⁸ Işıl Ulaş, a.g.e., s.99

⁸⁹ Rayegan Kender, a.g.e., s.220

(iki) yıl süreli, geçmişe dönük sigorta himayesi olmasında ise 1(bir) yıldan kısa olmamak üzere sigorta sözleşmeleri yapılmaktadır. Taraflar bu süreleri kısaltamazlar ancak uzatabilirler. Bu husus, Genel Şartların C.10. maddesinde açıkça “sigorta ettiren ve sigortalının aleyhine olmamak üzere özel şartlar kararlaştırabileceği” şeklinde düzenlenmiştir.

TTK.’nın 1410. maddesine göre; süre sözleşme ile kararlaştırılmamışsa taraf iradeleri, yerel teamül ile hal ve şartlar göz önünde bulundurularak mahkemece belirlenir.

Sigorta sözleşmesinde maddi olarak süre, sigortacının rizikoyu taşıma ediminin başladığı ve sigorta himayesine dâhil rizikoların gerçekleşebileceği zaman aralığıdır. Sigorta sözleşmesinde genellikle “örneğin; 05.05.2012 saat 12:00 gibi” bir maddi başlangıç süresi öngörülmektedir. Bu husus genel şartlarda da düzenlenmiştir. Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’nın A.5. maddesine göre; sigorta himayesi, poliçede başlama ve sona erme tarihleri olarak yazılan günlerde, aksi kararlaştırılmadıkça, Türkiye saati ile öğlen saat 12.00’de başlar ve öğlen saat 12.00’de sona erecektir. Ancak her ne kadar poliçede başlangıç süresi belirtilmiş olsa da mesleki sorumluluk sigortalarında, sigortacının mesuliyeti ilk primin ödenmesinden itibaren başlayacağından, sigorta himayesi de ilk primin ödendiği tarihten itibaren başlayacaktır.

Sözleşmede maddi sürenin daha önce başlayacağı öngörülebilir. Buna geçmişe etkili sigorta denir. Daha öncede belirtildiği üzere, mesleki sorumluluk sigortaları geçmişe dönük yapılabilmektedir. Ancak burada önemi olan husus, sözleşme yapıldığı sırada rizikonun gerçekleşmemiş olmasıdır.

2.6. Mesleki Sorumluluk Sigortasında Rizikonun Gerçekleşmesi

Mesleki sorumluluk sigortalarında, rizikonun özelliği, doktrinde rizikonun ne zaman gerçekleşeceği konusunda çeşitli görüş ve teorilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunlarda **ilki** “*Sebep Olayı*” teorisi olarak da adlandırılan “*Sorumluluğa Yol Açan Davranış*” görüşüdür. Buna göre, zarar sebebi niteliğindeki davranış rizikoyu oluşturmaktadır.

İkincisi, “*Zarar Olayı Teorisi*” olarak da adlandırılan “*Zarar Olgusu*” görüşüdür. Buna göre riziko, sigorta ettirenin mal varlığındaki kötüleşme ve eksilmenin yani zararın ortaya çıkması ile gerçekleşir.

Üçüncü bir görüşe göre ki buna “*Zararın Tespiti*” teorisi denilmektedir ve riziko, zararın ilk olarak tespit edildiği durumda ve anda gerçekleşmiş olmaktadır.

Dördüncü görüş ise, “*Tazminat Talebinin İleri Sürülmesi*” teorisi olarak da adlandırılan “*Talep*” görüşüdür. Bu görüşe göre riziko, sigorta ettirenin sorumluluğu kapsamındaki bir olaydan dolayı mağdur olan kimsenin sigorta ettirene karşı tazminat istemini ileri sürdüğü anda gerçekleşir⁹⁰.

Beşinci görüş ise, “*Zararın Mahkeme Önünde Veya Dışında Yapılan İşlemlerle Kesin Olarak Tespiti*” teorisi olarak da adlandırılan “*Talebin Kesinleşmesi*” görüşüdür. Buna göre riziko, sigorta ettiren aleyhindeki tazminat talebinin ödeme ile sonuçlanacağı kesinleştiğinde (borç ikrar edildiğinde, tazminat davası hükme bağlanarak kesinleştiğinde ve taraflarca tazmin konusunda sulh anlaşmasının yapılması halinde) gerçekleşmiş olacaktır.

Altıncı bir görüş olan ve “*Mürekkep Sigortalanan Olay*” teorisi olarak adlandırılan “*Yaygın Riziko*” görüşüdür. Bu görüşe göre riziko, sorumluluğa yol açan davranış ile bundan zarar gören üçüncü kişinin sigorta ettirenden talepte bulunduğu an arasındaki sürece yayılmış olmaktadır⁹¹.

Konuyu düzenleyen TTK.’nın 1473/1. madde hükmünde; “*Sigortacı sorumluluk sigortası ile sözleşmede aksine hüküm yoksa, sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeniyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat öder.*” denilmek suretiyle, rizikonun gerçekleşme anının belirlenmesi “*Sebep Olayı*” teorisi benimsenmiştir. Ancak, madde metninden anlaşıldığı üzere taraflar aksine sözleşme yaparak rizikonun gerçekleşmesi anını kendileri belirleyebileceklerdir.

⁹⁰ Işıl Ulaş, a.g.e., s.771

⁹¹ Işıl Ulaş, a.g.e., s.772

Yine Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B.1. madde hükmünde rizikonun ne zaman gerçekleşmiş olacağı belirtilmiştir. İlgili madde hükmünde de görüldüğü üzere sorumluluğu doğuran olayı esas alan poliçeler ile tazminat talebinin ileri sürüldüğü anı esas alan poliçelerde rizikonun gerçekleşme anı farklılık arz etmektedir. Genel Şartlar'ın B.1 madde hükmüne göre;

- Sigorta sözleşmesinin, Genel Şartlar'ın A.1. maddesinin (a) bendinde belirtilen şekilde yapılması halinde yani sözleşmenin “*sorumluluğu doğuran olayı esas aldığı*” hallerde (sebeplilik teorisi); sigortalının sigorta sözleşmesi süresi içinde yürüttüğü mesleki faaliyeti dolayısıyla, gerek sözleşme dönemi gerekse sözleşmenin bitiminden itibaren iki yıl içinde başkalarının zarara uğraması sonucunda;
- Sigorta sözleşmesinin, Genel Şartlar'ın A.1. maddesinin (b) bendinde belirtilen şekilde yani tazminat talebinin ileri sürüldüğü anı esas alan şekilde yapılması halinde sözleşme yapılmasından asgari bir yıl önce veya sözleşme yürürlükteyken meydana gelen olaya bağlı olarak;

sigortacının bilgisi ve yazılı muvafakati dâhilinde olmak koşuluyla sigortalı tarafından ödeme yapılması veya sigortacının, sigortalıya ayrıca hukuki yardımda bulunmayı da üstlendiği mesleki sorumluluk sigortalarında, tebligat ile davanın veya hukuki takibin öğrenilmesiyle riziko gerçekleşmiş olacaktır. Yine zararın gerçekleştiğinin ve bu zararın sigortalının sorumluluğundan kaynaklandığının mahkeme tarafından karar altına alınması hallerinde, riziko gerçekleşmiş olur. Genel Şartlardaki madde metinlerinde de; riziko gerçekleşme anının neler olabileceği düzenlenmiş olup taraflar rizikonun hangi anda gerçekleşeceği hususunda karar verebileceklerdir.

2.7. Mesleki Sorumluluk Sigortasının Borç ve Yükümlülükler

2.7.1. Sigortalının/Sigorta Ettirenin Borç ve Yükümlülükleri

2.7.1.1. Prim Ödeme Borcu

Sigorta, karşılıklı yükümlülükleri içeren sözleşmelerden olduğuna göre, sigorta ettiren, sigortacıya belli bir ücret ödemek zorundadır ki, buna sigortacılıkta prim adı verilmektedir. Prim, sigortacının riziko taşıma ediminin karşılığıdır⁹².

Sigorta ettirenden fiilen alınan prime *gayri safi prim* denilmektedir. Safi prim ve sigorta yükü (idare masrafları) olarak ikiye ayrılmaktadır. *Safi prim*, esas rizikonun karşılığını teşkil eder⁹³. Yani riziko gerçekleştiğinde sigortacının sigortalıya ödeyeceği tazminatın karşılığıdır. *Sigorta yükü* ise, sigortacı tarafından yapılan bazı masrafların karşılanması amacıyla safi prime ek olarak sigorta ettirenden alınan paradır. Prim yükü sigortacı tarafından yapılan, acentelere ödenen komisyonlar, eksperlere ödenen ücretler, kira masrafları gibi giderler ile vergi, resim ve harç gibi sigorta masraflarını karşılamak için sigorta ettirenden alınan ve safi prime eklenen paradır⁹⁴.

TTK'nın 1430. maddesi uyarınca para olarak ödenmesi gereken prim aynı maddenin son fıkrası uyarınca aradaki anlaşmaya göre, nakden ve defaten ödenebileceği gibi, taksitler halinde de ödenmesi mümkündür. SK.'nın 12. maddesine göre, ilke olarak sigortacılık esasına ve genel kabul görmüş aktüeryal tekniklere uygun olarak oluşturulacak ve prim miktarlarını da içeren tarifeler sigorta şirketleri tarafından serbestçe belirlenir. Mesleki sorumluluk sigortaları için de bu hüküm geçerli olup sigorta sözleşmesinde prim miktarı sigorta tarifelerine uygun olarak taraflarca serbestçe tayin edilebilir. SK.'nın 12. Maddesinin 1. Fıkrası ile tarifelerde kural olarak serbesti getirilmiş ancak anılan hükümde öngörülen tarife serbestisi; tarifesizlik veya her sigorta şirketinin arzu ettiği prim fiyatlandırmasını

⁹² Rayegan Kender, a.g.e., s. 223

⁹³ Ali Bozer, a.g.e., s. 38; Rayegan Kender, a.g.e., 224; Işıl Ulaş, a.g.e., s.57

⁹⁴ İrem Aral Eldeleklioğlu, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:11, Sayı: 22, s.205; Haydar Arseven, a.g.e., s. 117;

uygulaması anlamına gelmemektedir⁹⁵. Tarife serbestisinin beraberinde getirdiği serbest rekabet, sigortacılığın genel prensip ve müspet kurallarını göz ardı ederek, herkesin her şeyi istediği şart ve fiyattan satması demek değildir⁹⁶. Prim miktarı belirlenmesinde çeşitli faktörler söz konusudur. Bunlar; sigortalanan rizikonun gerçekleşmesine ihtimali, sigorta bedeli, sigorta sözleşmesinin süresi ve tahsil edilen primlerin nemalandırılması imkânıdır⁹⁷. Kender'e göre; zarar sigortalarında, sigortacının zarar failine rücu imkânı da prim miktarının belirlenmesinde hesap katılmalıdır⁹⁸.

Yine Sigorta Şirketleri ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmeliği'ne⁹⁹ göre, sözleşme süresi sona ermeden primin tamamının tahsil edilmesi koşulu ile prim tahsiline ilişkin usul ve esaslar taraflarca özel yasalara ayırık hükümler saklı kalmak kaydı ile taraflarca serbestçe belirlenebilmektedir.

Genel olarak sigorta poliçesinin düzenlenerek sigorta ettirene verilmesi, sigorta priminin tamamının veyahut taksitle ödeme kararlaştırılmış ise ilk taksitin sigortacı tarafından peşin olarak tahsil edildiği karinesini ortaya çıkarır. Ancak, bu hususun aksinin de sözleşme ile kararlaştırılması mümkün olduğundan bu yönde bir hüküm bulunması halinde anılan karineden sigorta ettiren yararlanamaz¹⁰⁰.

Sigorta priminin nakden ödenmesi zorunluluğuna ilişkin kural, prim borcunun tamamını kapsamaz. TTK.'nın 1430/2 maddesine göre, ilk taksitin nakden ödenmesi şartıyla, sonraki primler için kambyo senedi verilebilir. Bu halde, ödeme kambyo senedinin tahsili ile gerçekleşir. Sigortacı, senetle ödeme teklifini kabul ettikten sonra tahsilâtan önce rizikonun gerçekleşmesi üzerine primin ödenmediği gerekçesiyle sorumluluktan kurtulamaz¹⁰¹. Zira kanun gereği nakit olarak ödenmesi gereken prim borcuna karşılık olarak

⁹⁵ Yaşar Karayalçın, **Risk- Sigorta – Risk Yönetimi/Özel Sigorta Hukukuna Giriş**, Ankara, 1984, s.61

⁹⁶ İrem Aral Eldeleklioğlu, a.g.e., s.208

⁹⁷ Ali Bozer, a.g.e., s.39; Rayegan Kender, a.g.e., s. 224

⁹⁸ Rayegan Kender, a.g.e., s.227

⁹⁹ RG: 24.08.2007 - 26623

¹⁰⁰ Işıl Ulaş, a.g.e., s.57

¹⁰¹ Mustafa Çeker, a.g.e., s.105

sigorta ettirenin senetle ödeme teklifinde bulunması ve bu teklifin sigortacı tarafından kabul edilmesiyle, kanundaki bu hüküm sigorta ettiren lehine değiştirilmiş olur¹⁰².

TTK.'nın 1430/1 ve 1431/1 madde hükümlerine göre, sigorta priminin tamamının defaten ve taksitle ödeme konusunda anlaşma varsa prim ilk taksitinin sözleşme yapılır yapılmaz ve poliçenin teslim edilmesi karşılığında ödenmesi gerekir. TTK'nın 1452/3. maddesine göre, ancak sigorta ettiren yararına değiştirilebilen bu hüküm emredici niteliktedir. Bu hükümlerden anlaşıldığı üzere, poliçenin tesliminden önce prim borcu muaccel hale gelmez.

Taraflarca, şayet primin taksitle ödeneceği kararlaştırılmış ise, peşinatı izleyen taksitlerin ödeme zamanları, miktarları ve prim taksitlerinin ödeme zamanları, miktarları ve prim taksitlerinin vadelerinde ödenmemesinin yasal sonuçları TTK.'nın 1431/2. maddesi uyarınca poliçe ile birlikte sigorta ettirene yazılı olarak bildirilmesi veya bu koşulların poliçeye yazılması zorunludur. TTK.'nın 1431/3. maddesine göre ise, taksitle ödemenin kararlaştırıldığı durumlarda riziko gerçekleşince tüm primler muaccel hale gelir. Yine aynı maddenin son fıkrasına göre, rizikonun gerçekleşmesi halinde, sigortacı prim alacağını ödenecek tazminat veya sigorta bedelinden düşebilir.

Prim borcu ödeme yeri, TTK.'nın 1432. maddesinde düzenlenmiştir. Madde hükmüne göre, taraflar arasında aksine bir sözleşme yoksa, sigorta primi, sigorta ettirenin sözleşmede gösterilen adresinde ödenir. Ancak aynı maddenin son cümlesine göre, aksine sözleşme yapılsa dahi, ödeme fiilen sigorta ettirenin göstereceği adreste yapılmaya devam ediliyorsa, ödeme yerini belirleyen anlaşma hükmü geçersiz olmaktadır.

MSSGŞ C.6. madde hükmünde *“Poliçede tanımlanan mesleki faaliyete son verilmesi, sigortacının iflası, sözleşmenin feshi ve sözleşmeden cayma hallerinde sigorta sözleşmesinin sona ereceği ve mevzuattan kaynaklanan özel hükümler saklı kalmak kaydıyla sözleşmenin son bulunması*

¹⁰² Mustafa Çeker, a.g.e., s.106

durumunda işlenmeyen günlere ait primin sigorta ettirene iade edileceği” düzenlenmiştir. Ayrıca TTK’nın 1419.maddesinde “sigorta sözleşmesinin süresi bitmeden sona erdirilmesi hallerinde, yasada aksine hüküm bulunmadıkça, işlemeyen günlere ilişkin primlerin sigorta ettirene geri verileceği” hüküm altına alınmıştır.

Prim ödemesinde sigorta ettirenin temerrüde düşmesi ve bunun sonucunda sigortacının sahip olduğu haklar TTK.’nın 1434. madde hükmünde düzenlenmiştir. Temerrüdün sonuçlarından ilki TTK.’nın 1434/2. maddesinde cayma olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre; “İlk taksidi veya tamamı bir defada ödenmesi gereken prim, zamanında ödenmemişse, sigortacı, ödeme yapılmadığı sürece, sözleşmeden üç ay içinde cayabilir. Bu süre, vadeden başlar. Prim alacağının, muacceliyet gününden itibaren üç ay içinde dava veya takip yoluyla istenmemiş olması hâlinde, sözleşmeden cayılmış olunur.”

Aynı maddenin üçüncü fıkrasında ise, prim ödenmemesinin bir diğer sonucu fesih olarak düzenlenmiştir. İzleyen primlerden herhangi biri zamanında ödenmez ise, sigortacı sigorta ettirene, noter aracılığı veya iadeli taahhütlü mektupla on günlük süre vererek borcunu yerine getirmesini, aksi hâlde, süre sonunda, sözleşmenin feshedilmiş sayılacağını ihtar eder. Bu sürenin bitiminde borç ödenmemiş ise sigorta sözleşmesi feshedilmiş olur. Sigortacının, sigorta ettirenin temerrüdü nedeniyle Türk Borçlar Kanunu’ndan doğan diğer hakları saklıdır. 1434/3’ün son cümlesinde “Türk Borçlar Kanunu’ndan doğan diğer haklar” ibaresiyle kastedilenin Türk Borçlar Kanunu’nun 125. maddesindeki ifayı talep, fesih ve tazminat talebidir. Sigorta sözleşmesi bakımından bu konuda farklı bir durum yoktur. Ancak sigortacı, sözleşmeyi feshetmek isterse ihtar yollamak zorundadır. Yani Borçlar Kanunu 124. madde hükmünde yer verilen derhal fesih hakkının sigorta sözleşmeleri bakımından uygulanması mümkün gözükmemektedir. Zira Türk Ticaret Kanunu taslağında 1434. madde 5. fıkrasında “Şartların gerçekleşmesi halinde Borçlar Kanununun 107. Madde hükmü uygulanır.” denilmiş iken, görüşmeler sırasında bu hüküm maddeden çıkartılmış ve ihbarsız fesih yapılmasının önüne geçilmiştir. Madde gerekçesinde de “*Eski*

Borçlar Kanununun 107 nci maddesinin sigortalıya uygulanmasının sakıncalı olacağı, bir tüketici olan sigortalının bu tür bir uygulamaya muhatap olmaması gerektiği düşünülerek beşinci fıkra hükmünün metinden çıkarılması ve eski Borçlar Kanununun 107. maddesinin sigorta sözleşmesinde uygulanmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır.” denilmiştir.

TTK. 1434/4. madde hükmünde ise; bir sigorta dönemi içerisinde temerrüt nedeniyle sigorta ettirene iki defa ihtar gönderilmiş ise, ihtar süreleri içerisinde prim borcu ödenmiş olsa bile sigorta döneminin sonunda hüküm doğurmak üzere sigortacının sözleşmeyi feshedebileceği hükme bağlanmıştır. Oysa, süre sonunda esasen sözleşme sona ereceğine göre, böyle bir fesih hakkının kullanılmasının uygulamada pratik bir sonucunun olmadığı doktrinde savunulmaktadır¹⁰³.

2.7.1.2. Sigorta Ettirenin Beyan Külfeti

Sigorta ettirenin bu yükümlülüğü TTK.1435 ila 1446 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler ile sigorta ettirene sözleşme yapılması sırasında, sigorta sözleşmesi müddeti içinde ve rizikonun gerçekleşmesi halinde bazı hususları sigortacıya bildirmesi yönünde birtakım külfetler getirilmiştir. Her ne kadar TTK ilgili madde başlığında ve Genel Şartlar’ın ilgili hükümlerinde “Beyan yükümlülüğü” denilmişse de, doktrinde bu bildirimlerin hukuki niteliği itibariyle mükellefiyet (yükümlülük) olmadığı, *külfet* olduğu; bu yüzden ifalarının talep edilemeyeceği, ayrıca bunların geç yapılmasının veya hiç yapılmamasının da; Kanun’da bağlanmış müeyyidelerden doğan yetkiler ve talepler hariç; ayrıca bir tazminat talep hakkını bahsetmeyeceği kabul edilmektedir¹⁰⁴.

¹⁰³ Işıl Ulaş, a.g.e., s.83

¹⁰⁴ Mertol Can, *Sigorta Sözleşmesinin Tabi Olduğu Hukuki Esaslar*, Ankara 2012, s.68

2.7.1.2.1. Sözleşmenin Yapılması Sırasında Beyan Külfeti

Mesleki sorumluluk sigortası bir çeşit zarar sigortası olduğundan ve zarar sigortalarında sözleşmenin yapılması sırasında sigorta ettirenin ihbar külfeti TTK. 1435 ila 1443 arasında düzenlendiğinden, bu hükümler mesleki sorumluluk sigortalarına da uygulanacaktır.

Yine MSSGŞ.'nın "Sigortalı Ve Sigorta Ettirenin Sözleşme Yapıldığı Sırada Beyan Yükümlülüğü" başlıklı C.2. madde hükmünde de bu husus düzenlenmiştir. Genel Şartlar'ın C.2. maddesi, 26.05.2013 tarihinde yapılan değişiklikle ilgili TTK. maddeleriyle uyumlu hale getirilmiştir.

TTK.'nın 1435. madde hükmünde belirtildiği üzere; sigorta ettiren sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Kanun maddesinde ve genel şartların ilgili maddesinde hangi hususların önemli kabul edileceği belirtilmiştir. Buna göre, sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar, sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte ise, önemli kabul edilir. Ayrıca yine sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususların, aksi ispat edilinceye kadar önemli hususlardan sayılacağı karinesi de işbu hükümle kabul edilmiş bulunmaktadır.

Sigortacı, sigorta ettirene, cevaplaması için sorular içeren bir liste vermişse, sunulan listede yer alan sorular dışında kalan hususlara ilişkin olarak sigorta ettirene hiçbir sorumluluk yüklenemez. Ancak bu kuralın tek istisnası, sigorta ettirenin önemli bir hususu kötü niyetle saklamış olmasıdır. Madde hükmünden anlaşıldığı üzere, bu durumda söz konusu husus listede yer alan sorular dışında da kalsa sigorta ettirenin sorumluluğu söz konusu olabilecektir.

Sigortacı, liste dışında öğrenmek istediği hususlar varsa bunlar hakkında da soru sorabilir. Söz konusu soruların da yazılı ve açık olması gerekir ve sigorta ettiren bu soruları cevaplamakla yükümlüdür.

Sözleşmenin yapılması sırasında beyan külfetinin ihlali, hiç ihbar etmeme veya yanlış ihbar etme şeklinde ortaya çıkabilir. Sigorta için önemli olan bir husus bildirilmemiş veya yanlış bildirilmiş ise, sigortacı bildirim yükümlülüğünün ihlal edildiğini öğrenmiş olduğu tarihten itibaren onbeş gün için sözleşmeden cayabilir veya prim farkı isteyebilir. Caymanın sigorta ettirene bir beyanla yöneltilmesi şarttır. İstenilen prim farkının on gün içinde kabul edilmemesi halinde, sözleşmeden cayılmış olduğu kabul edilir. Önemli olan bir hususun, sigorta ettirenin kusuru sonucu öğrenilememiş olması veya sigorta ettiren tarafından önemli sayılmaması durumu değiştirmez.

Ancak, bildirilmeyen veya yanlış bildirilen bir hususun ya da olgunun gerçek durumu sigortacı tarafından biliniyorsa, sigortacı beyan yükümlülüğünün ihlal edilmiş olduğunu ileri sürerek sözleşmeden cayamaz. Bu hususu ispat yükü, sigorta ettirene aittir¹⁰⁵.

Genel Şartlar'ın C.2. madde hükmünde belirtildiği üzere; sigortacı, cayma hakkının kullanılmasından açıkça veya zımnen vazgeçmişse veya caymaya yol açan ihlale kendisi sebebiyet vermişse ya da sorularından bazıları cevapsız bırakıldığı halde sözleşmeyi yapmışsa sözleşmeden cayamaz.

Cayma halinde, sigorta ettiren kasıtlı ise, sigortacı rizikoyu taşıdığı süreye ait primlere hak kazanır.

Sigortacı riziko gerçekleştikten sonra ihlali öğrenirse, sigorta ettirenin ihmali ile beyan yükümlülüğü ihlal edildiği takdirde, bu ihlal tazminatın veya bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre tazminattan indirim yapılır. Sigorta ettirenin kusuru kast derecesinde ise, beyan yükümlülüğünün ihlali ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacının tazminat veya bedel borcu ortadan kalkar. Bağlantı yoksa, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder.

¹⁰⁵ 26.05.2013 Tarihli ve 28658 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Mesleki Sorumluluk Genel Şartları C.2. madde hükmüdür.

Teklifin yapılması ile kabulü arasındaki değişiklikler hakkında sözleşmenin yapılması sırasındaki beyan yükümlülüğüne ilişkin madde hükümleri kıyasen uygulanacağı TTK.'nın 1443. madde hükmünde düzenlenmiştir.

2.7.1.2.2. Sözleşme Süresi İçerisinde Beyan Külfeti

Sigorta ettirenin, sigorta sözleşmesi süresi içindeki beyan külfeti TTK.'nın 1444. ve 1445. madde hükümlerinde düzenlenmiştir. Söz konusu hükümler emredici nitelikte olup sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez. MSSGS.'nin C.3. maddesi de TTK. ile uyumlu olarak düzenlenmiştir.

Sigorta ettirenin, sözleşmenin yapılmasından sonra, sigortacının izni olmadan rizikoyu veya mevcut durumu ağırlaştırarak tazminat tutarının artmasına neden olacak davranış ve işlemlerde bulunamaz. Şayet böyle bir durum olmuşsa, sigorta ettiren veya onun izniyle başkası, rizikonun gerçekleşme ihtimalini arttırıcı veya mevcut durumu ağırlaştırıcı işlemlerde bulunursa yahut sözleşme yapılırken açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilmiş bulunan hususlardan biri gerçekleşirse *derhal*; bu işlemler bilgisi dışında yapılmışsa, bu hususu öğrendiği tarihten itibaren en geç on güç içinde durumu sigortacıya bildirecektir.

Sigorta ettirenin, sözleşme süresi içerisinde beyan külfetine aykırı hareket etmesi halinde, sigortacıya sözleşmeyi fesih veya prim farkını isteme hakkı tanınmıştır. Süresinde kullanılmayan fesih ve prim farkını isteme hakkı düşer. TTK.1445. madde hükmüne göre; sigortacı, sözleşme süresi içinde, rizikonun gerçekleşmesi veya mevcut durumun ağırlaşması ihtimalini ya da sözleşmede riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek olayların varlığını *öğrendiği takdirde*, bu tarihten itibaren *bir ay içinde* sözleşmeyi feshedebilir veya prim farkını isteyebilir. Farkın on gün içinde kabul edilmemesi halinde sözleşme feshedilmiş sayılır. Sözleşmeyi fesih yetkisinin kullanan sigortacı, eğer sigorta ettiren, sözleşmenin devamı sırasındaki ihbar külfetini *kasten* yerine getirmemişse; sözleşmeyi fesih yetkisini kullansa bile, değişikliğin meydana geldiği sigorta dönemine ait primi de talep edebilir.

Değişikliklerin eski haline getirilmesi halinde fesih hakkı kullanılamaz. TTK. 1445/2. madde hükmünde düzenlenen bu hal, sigortacıya tanınan yetkileri daraltan bir haldir. Bu durumun söz konusu olması halinde, sigortacı sadece prim artışı talebinde bulunmaya yetkilidir. Yani, sigortacı geçici bir süre devam eden riziko ağırlaşmasına dayanarak fesih talebinde bulunamayacaktır¹⁰⁶.

Sigortacıya bahşedilen yetkileri daraltan bir diğer hal ise, TTK. 1445/4. madde hükmünde düzenlenmiştir. Rizikonun artmasına, sigortacının menfaati ile ilişkili bir husus, sigortacının sorumlu olduğu bir olay veya insani bir görevin yerine getirilmesi sebep olmuşsa, yine sigortacı fesih yetkisini kullanamayacağı gibi prim artışı talebinde de bulunamayacaktır¹⁰⁷.

Şayet **riziko gerçekleştikten sonra**, sigorta ettirenin, sözleşme süresi içerisindeki beyan külfetine aykırı hareket ettiği tespit edilirse, bu aykırılığın sigorta ettirenin kasti ya da ihmali davranışı ile meydana gelmesi halleri TTK 1445/5. maddesi ile farklı sonuçlara bağlanmıştır. Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettirenin **ihmali** belirlendiği ve değişikliklere ilişkin beyan yükümlülüğünün ihlal edildiği saptandığı takdirde, söz konusu ihlal tazminat miktarına veya bedele ya da rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre, tazminattan veya bedelden indirim yapılır. Söz konusu ihlal tazminat miktarına veya bedele ya da rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek mahiyette değil ise, bu durumda sigortacı sigorta tazminatı veya bedelinde herhangi bir tenkise gitmeden sözleşme gereğince yapması gereken ödemeyi yapar.

Riziko gerçekleştikten sonra, sigorta ettirenin beyan külfetine aykırı hareket etmesinde **kastı** olduğu tespit edildiği takdirde, meydana gelen değişiklik ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı kurulur ise; sigortacı, sözleşmeyi feshedebilir ve bu durumda sigorta tazminatı veya bedeli ödenmez. Ancak meydana gelen değişiklik ile gerçekleşen riziko arasında bir

¹⁰⁶ Mertol Can, a.g.e, s.75

¹⁰⁷ Işıl Ulaş a.g.e., s.90; Mertol Can, a.g.e., s.76; Merih Kemal Omağ, **Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu**, Ankara, 1985, s.17

bağlantı yoksa sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını öder.

Sigortacı, ihlali öğrendikten sonra kendisine tanınan fesih bildirim süresi veya feshin hüküm ifade etmesi için verilen süre içinde, yapılan değişiklikle bağlantılı olarak rizikonun gerçekleşmesi halinde, ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını öder. Eğer, riskin gerçekleşmesinde riziko artışının herhangi bir etkisi olmamışsa; sigortacı, sigorta tazminatı veya bedelinde herhangi bir tenkise gitmeden sözleşme gereğince yapması gereken ödemeyi yapacaktır.

Rizikonun ağırlaşması sorununda, ispat konusu hakkında doktrinde, bu husustaki ispat külfetinin bunu ileri süren sigortacıya ait olduğu, bu yöndeki ispat külfetinin sigorta ettirene yükletilmesi hakkındaki sözleşme hükümlerinin ise geçersiz olduğu kabul edilmektedir¹⁰⁸.

2.7.1.2.3. Riziko Gerçekleştiğinde Beyan Külfeti

Türk Ticaret Kanunu'nun 1475. maddesinde sorumluluk sigortalarında, bildirim yükümlülüğü düzenlenmiştir. Söz konusu madde gerekçesinde belirtildiği üzere, sorumluluk sigortalarında rizikonun gerçekleştiğinin bilinmesinde tazminat ödeme borçlusu durumundaki sigortacı açısından büyük yarar vardır. Bununla birlikte sorumluluk sigortalarında riziko, üçüncü kişinin bizzat zarara uğraması değil de bu zarara bağlı olarak zarar veren durumundaki sigortalıdan tazminat talebinde bulunulması olduğundan, sigorta ettirenin sorumluluğunu gerektirecek olayları da sigortacıya bildirmesi gerekir. Bu şekilde sigortacı, ileride karşılaşılabileceği tazminat taleplerine karşı bilgilendirilmek suretiyle kendisine gerekli önlemleri alabilme fırsatı tanınmış olacaktır¹⁰⁹.

Sigorta ettiren ve TTK. 1412. madde hükmünde belirtildiği üzere, sigortadan haberi olması koşulu ile sigortalının, sorumluluğu gerektirecek olayları, on gün içinde sigortacıya bildirmesi gerekmektedir. Yine sigorta

¹⁰⁸ Nisim Franko, Sigorta Akdinde Rizikonun Ağırlaşması, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**, Cilt: IX, Ankara, 1992, s.103

¹⁰⁹ Türk Ticaret Kanunun Gerekçeleri, (çevrimiçi), <http://www.ticaretkanunu.net/turk-ticaret-kanunu-madde-gerekceleri>, İstanbul, 09.06.2013

ettiren/sigortalı kedisine yöneltilen istemi, aksi kararlaştırılmamışsa derhal sigortacıya bildirir. Bu bildirim üzerine veya zarar görenin sigortacıya doğrudan başvurması halinde, sigortacı 1427. maddede belirtilen tazminat ödeme borcunu yerine getirmekle yükümlüdür. Görüldüğü üzere sorumluluk sigortalarında zarar gören kişinin, sigortacıya doğrudan başvurma hakkı bulunmaktadır.

Bildirim yükümlülüğünün ihlali halinde ise TTK 1446. maddenin ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri kıyasen uygulanır. Yani bildirim yükümlülüğüne aykırılık, rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirimin yapılmaması veya geç yapılması şeklinde ise ve bu davranış ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olmuş ise, kusurun ağırlığına göre, tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidilir. Ancak sigortacı, rizikonun gerçekleştiğini daha önce fiilen öğrenmişse, tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidemeyecektir.

2.7.1.3. Sigorta Ettirenin Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Önlem Alma, Zararı Önleme, Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Külfeti

TTK. 1448. madde hükmü mesleki sorumluluk sigortalarında da uygulanmaktadır. Söz konusu madde hükmünde belirtilen külfet sadece rizikonun gerçekleştiği dönemde değil, gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu dönem için de öngörülmüştür. Zira bu maddenin amacı, zararın artması yanında zararın oluşmasına da engel olmaktır.

Sigorta ettiren, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortacının bu konudaki talimatlarına olabildiğince uymak zorundadır. Birden çok sigortacının varlığı ve bunların birbirlerine aykırı talimatlar vermeleri hâlinde, sigorta ettiren, bu talimatlardan zararın azaltılması ve rücu haklarının korunması bakımından en uygun olanını dikkate alır. Bu yükümlülüğe aykırılık sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır.

Madde metninde yer alan, “sigortacının üçüncü kişilere olan rücu hakkı” sigortacının halefiyetidir¹¹⁰. Sigortacının sigorta tazminatını ödedikten sonra kanuni halefiyete müsteniden zarar sorumlusuna açacağı rücu davasında, sigorta ettirenin yardımına ihtiyacı vardır. Sorumluluk sigortalarındaki halefiyet ayrı bir düzenlemeye tabi tutulmuş olup bu husus TTK 1481. maddede düzenlenmiştir.

Sigortacı, sigorta ettirenin zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması ve rücu haklarının korunması için yaptığı makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, sigorta tazminatından veya bedelinden ayrı olarak tazmin etmekle yükümlüdür. Eksik sigortanın yapıldığı hâllerde 1462. madde hükmü kıyas yoluyla uygulanır¹¹¹.

Sigortacı, sigorta ettirenin istemi üzerine giderlerin karşılanması amacıyla gerekli tutarı avans olarak ödemek zorundadır. Bu husus, TTK. 1474. madde ve MSSGŞ. B.3.1. ve B.3.2. maddelerinde düzenlenmiş bulunmaktadır.

MSSGŞ’nin B.2.c maddesinde de, sigortalı ve sigorta ettirenin, sigorta sözleşmesi yokmuş gibi imkânları ölçüsünde zararın önlenmesi, azaltılması ve artmasının önlenmesi için gerekli her türlü önlemi almak ve bu amaçla sigortacı tarafından verilecek mesleki faaliyet dışındaki sigortacılıkla ilgili makul talimatlara uymakla yükümlü olduğu düzenlenmiştir.

2.7.1.4. Sigorta Ettirenin, Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Külfeti

Türk Ticaret Kanunu’nun 1448. maddesi ile sigorta ettirenin bu külfeti düzenlenmiş bulunmaktadır. Zarar sigortalarına ilişkin bu hüküm, dolayısı ile mesleki sorumluluk sigortalarında da uygulanmaktadır. Ayrıca MSSGŞ.’nin B.2.c. maddesinde de sigorta ettirenin bu külfeti düzenlenmiş bulunmaktadır. Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının istemi üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının

¹¹⁰ Rayegan Kender, a.g.e., s. 273

¹¹¹ Haydar Arseven, **Sigorta Hukuku**, İstanbul, 1991, s.42, Merih Kemal Omağ, “TTK ile 1992 Tarihli Belçika Kanunu Açısından Hukuki Sorumluluk Sigortaları”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, S.1, 1997, s.74,

belirlenebilmesi için gerekli ve sigorta ettirenden beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamak zorundadır. Ayrıca, sigorta ettiren, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun gerçekleştiği veya diğer ilgili yerlerde, sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almakla yükümlüdür.

Bu yükümlülüğün ihlal edilmesi sebebiyle ödenecek tutar artarsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır.

Sigorta ettirenin bu yükümlülüğünün uzantısı olarak ve sorumluluk sigortalarına ilişkin olarak TTK. 1479. madde hükmü ile sigortacının zarar görenden bilgi alma hakkı düzenlenmiştir. TTK 1447. maddede, sigortacının ortaya çıkan zararın gerçek nedeni ve miktarı konusunda tespit yapabilmesi için sözleşmenin tarafı durumundaki sigorta ettirene getirilmiş bir takım yükümlülükler vardır. Sorumluluk sigortalarında ise, sigortalının zararı aslında zarar gören kişinin uğradığı zarar olduğundan sigortacının bu zararı tespit edebilmesi için zarar görenden de bir takım bilgi ve belgeleri isteyebilmesi gerekir. Nitekim sigortacının ödeyeceği tazminatın tespitinde, sigortacı için sigorta ettirenden çok zarar gören kişinin elindeki bilgi ve belgeler daha önemlidir. Zira zarara uğrayan kişi üçüncü kişidir ve sigortacı, sigorta teminatı içinde kalmak kaydıyla bu zarar kadar olan kısmı sigortalısı için tazmin edecektir¹¹².

2.7.1.5. Sözleşmede Öngörülen Yükümlülükler

Taraflar arasında düzenlenen sigorta sözleşmesinde de sigorta ettirene bir kısım yükümlülükler getirilmiş olması mümkündür. TTK. 1449. madde hükmüne göre, sigortacıya karşı yerine getirilmesi gereken ve sözleşmeden doğan bir yükümlülüğün ihlali hâlinde, bu Kanunda ve diğer kanunlarda yer alan özel düzenlemeler hariç olmak üzere, sigortacının sözleşmeyi kısmen veya tamamen feshederek ifadan kurtulabileceğine ilişkin hükümler, **ihlalde kusur bulunmaması hâlinde** sonuç doğurmaz.

¹¹² Türk Ticaret Kanunu Gerekçeleri, (çevrimiçi), <http://www.ticaretkanunu.net/turk-ticaret-kanunu-madde-gerekceleri>, 09.06.2013

Ancak ihlal, kusura dayandığı takdirde, sigortacı durumu öğrendiği andan itibaren, kanunda farklı bir süre öngörülmemişse, bir ay içinde fesih hakkını kullanabilir. Bir ay içinde kullanılmayan fesih hakkı düşer. Ancak ihlalin, rizikonun gerçekleşmesine ve sigortacının yerine getirmesi gereken edimin kapsamına **etki etmediği durumlarda**, sigortacı sözleşmeyi feshedemez.

2.7.2. Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri

2.7.2.1. Rizikoyu Taşıma Yükümlülüğü

TTK. 1421. maddesinde, sigortacının sorumluluğunun, sigorta sözleşmesinde kararlaştırılan primin tamamının veya primin taksitle ödenmesi öngörülmüşse ilk taksitin sigorta ettiren tarafından nakden ödenmesi halinde başlayacağı hüküm altına alınmıştır. Yani sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü bu andan itibaren başlayacaktır. Yine aynı hükme göre, bu hükmün aksine sözleşme yapılması mümkündür. Ancak, bu hüküm TTK.'nın 1452/3. madde hükmü uyarınca, sigorta ettiren, sigortalı ve lehtarı aleyhine değiştirilemeyecek biçimde emredici nitelikte hükümler arasında yer aldığından, bu hükmün aksine bir sözleşme ancak bu kişiler lehine olacak şekilde oluşturulabilecektir.

Ayrıca sigortacının sorumluluğu başlamadan, sigorta ettirenin ve sigortalının, fiilleri ve etkileri olmaksızın rizikonun gerçekleşmesi imkânsızlaşmışsa, sigortacı prime hak kazanamayacaktır.

Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü her ne kadar sözleşmenin kurulması ve ilk primin ödenmesi koşuluna bağlanmış ise de, mesleki sorumluluk sigortalarında yukarıda değinildiği üzere geçmişe etkili sigorta yapılması halinde durum farklıdır. Geçmişe etkili sigorta ile sigorta himayesi, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önceki bir tarihten itibaren başlayacaktır.

2.7.2.2. Aydınlatma Yükümlülüğü

Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. madde hükmünde sigortacının aydınlatma yükümlülüğü düzenlenmiştir. Emredici nitelikteki bu düzenlemeye göre; sigortacı ve acentesi, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce, gerekli inceleme süresi de tanınmak şartıyla kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerini sigorta ettirene yazılı olarak bildirir. Ayrıca, poliçeden bağımsız olarak sözleşme süresince sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri sigortalıya yazılı olarak açıklayacaktır.

Sigortacı aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranmışsa yani aydınlatma açıklamasının verilmemiş olması halinde, sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasına on dört gün içinde itiraz etmemişse, sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış olur. Aydınlatma açıklamasının verildiğinin ispatı sigortacıya aittir.

Sigortacının bilgilendirme (aydınlatma) yükümlülüğü, TTK.'nın yanı sıra "Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'te" de düzenlenmiştir. Söz konusu Yönetmelik'te belirtildiği üzere; sigortacı, dürüstlük ilkeleri çerçevesinde; sözleşmenin müzakeresi, kurulması ve devamı sırasında sigorta ettirene, sigortayla ilgili teknik konularda yardımcı olmak, yapılacak veya yapılmış sigortacılık işleminin özellikleri ve sözleşmeye konu sigorta teminatı ile sigortanın işleyişi hakkında gerekli her türlü bilgiyi sözlü ve yazılı olarak sağlamak ve sigorta ettireni yanıltıcı her türlü hâl ve davranıştan kaçınmak zorundadır. Sigortacı, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önceki müzakere aşamasında sözleşmeye taraf olmak isteyen kişilere Bilgilendirme Formu olarak adlandırılan belgenin bir örneğini vermekle yükümlü tutulmuştur. Şekil ve içeriği Müsteşarlıkça belirlenecek bu bilgilendirme formunda, sigortacı ile acenteye ilişkin unvan bilgilerini, kurulacak sözleşmeye ilişkin genel uyarıları, verilen teminatları,

sigorta teminatının istisnalarını, ek sözleşme ile teminat kapsamına alınacak kıymetleri, rizikoları, özel hükümler ile klozlara ilişkin bilgileri, tazminata ilişkin genel bilgiler ve ödeme kurallarını, şikâyet ve bilgi talepleri ile sigorta tahkim sistemine üyeliğe ilişkin bilgilere yer verilmesi zorunludur¹¹³. En az iki nüsha olarak düzenlenecek Bilgilendirme Formu sigortacı tarafından, sözleşmenin kurulmasından önce kaşelenip imzalandıktan sonra, sözleşmeye taraf olmak isteyen kişiye imza karşılığı verilmesi gerekir. Bu imza sigorta ettirenin, sigorta sözleşmesi ve işleyişi hakkında bilgi sahibi olduğu hususunda aksi ispat edilebilir bir karine teşkil eder¹¹⁴.

Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'in 7. maddesinde bilgilendirme yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmemesinin sonuçları düzenlenmiştir. Bu hükme göre; sigorta sözleşmesinin müzakeresi, kurulması ve devamı sırasında, bilgilendirme yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilmemiş veya sigortacı hakkında yanıltıcı bilgi verilmiş ya da bu Yönetmeliğin 8 inci maddesinde düzenlenen Bilgilendirme Formu gereği gibi teslim edilmemiş yahut Bilgilendirme Formunda yer alan bilgiler gerçeğe aykırı şekilde düzenlenmiş ve bu hâllerden herhangi biri sigorta ettirenin kararına etkili olmuş ise, sigorta ettiren sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi, varsa uğradığı zararın tazminini de talep edebilir.

2.7.2.3. Sigorta Poliçesi Düzenleme ve Verme Yükümlülüğü

TTK. 1424/1 hükmünde sigortacının sigorta poliçesi verme yükümlülüğü emredici bir biçimde düzenlenmiştir. Sigortacı; sigorta sözleşmesi kendisi veya acentesi tarafından yapılmışsa, sözleşmenin yapılmasından itibaren yirmidört saat, diğer hâllerde onbeş gün içinde, yetkililerce imzalanmış bir poliçeyi sigorta ettirene vermekle yükümlüdür. Sigortacı poliçenin geç verilmesinden doğan zarardan sorumludur. Poliçenin verilmediği hâllerde, sözleşmenin ispatı genel hükümlere tabidir.

¹¹³ Işıl Ulaş, a.g.e., s.60; Mustafa Çeker, a.g.e., s.81

¹¹⁴ Işıl Ulaş, a.g.e., s.61

2.7.2.4. Giderleri Ödeme Borcu

Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının istemi üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve sigorta ettirenden beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamak zorundadır.

Sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar bahsi geçen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için bir takım makul giderlerde bulunmuşsa, bu giderlerin sigortacı tarafından karşılanması gerekmektedir. Bu husus TTK. 1426. madde hükmünde emredici bir şekilde düzenlenmiştir. Sigortacı, tazminatın veya bedel ödeme borcunun kapsamının belirlenmesi amacıyla yapılan makul giderleri, **bunlar faydasız kalmış olsalar bile**, ödemek zorundadır. Bu husus MSSGŞ.'nin B.3.1. madde hükmünde de düzenlenmiştir.

Ayrıca MSSGŞ. B.3.2. maddesinde tazminata ilişkin avans verilmesi düzenlenmiş olup bu maddeye göre; sigortacı, sigortalının talebi üzerine, tazminat talebine ilişkin giderler için avans vermek zorundadır.

2.7.2.5. Sigorta Tazminatı veya Sigorta Bedeli Ödeme Borcu

TTK.'nın 1485.madde hükmünde sorumluluk sigortalarında genel hükümlerin uygulanabileceği ilişkin düzenleme nedeniyle, sigortacının tazminat borcu, TTK. 1427., 1428. ve 1429. maddelerine göre belirlenecektir.

Mesleki sorumluluk sigortaları, zarar sigortalarının bir türü olup sigortacı, riziko sonucu sigortalının meydana gelen *gerçek zararını* ödemekle yükümlüdür. Dolayısıyla ile bu tür sigorta poliçelerinde gösterilen meblağlar sigortacının sorumlu olduğu azami miktarları gösterir¹¹⁵.

Konuyu zarar sigortaları açısından ve TTK. 1485. maddedeki atıf nedeniyle mesleki sorumluluk sigortaları açısından düzenleyen TTK. 1427/2. madde hükmüne göre; sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her

¹¹⁵ Işıl Ulaş, a.g.e., s.779

hâlde 1446. maddeye göre yapılacak ihbardan yani ihbar yükümlülüğünün *gecikmesizin* yerine getirilmesinden itibaren kırkbeş gün sonra muaccel hale gelmektedir. Ancak sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise bu durumda süre işlemeyecektir.

Aynı düzenlemenin üçüncü fıkrasına göre ise, sigorta tarafından yapılan araştırmalar, rizikonun gerçekleşmesinden sonra *gecikmesizin* yapılan ihbardan başlayarak üç ay içinde tamamlanamamışsa; sigortacı, tazminattan veya bedelden mahsup edilmek üzere, tarafların mutabakatı veya anlaşmazlık hâlinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre süratle tespit edilecek hasar miktarının veya bedelin en az yüzde ellisini avans olarak ödemek zorundadır.

Tazminat ödeme borcu muaccel olunca, sigortacı ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşer. Sigortacının temerrüt faizi ödeme borcundan kurtulmasını öngören sözleşme hükümleri geçersizdir. Sigortacı, tazminat talebiyle kendisine başvurulmasına rağmen süresi içinde ödemedede bulunmayacak olursa, sigorta tazminatını temerrüt faiziyle birlikte geri ödemek zorunda kalır¹¹⁶.

TTK. 1428. madde hükmüne göre, sorumluluk sigortası dışındaki sigortalarda, aksine sözleşme yoksa, sigorta süresi içinde yapılan kısmı tazminat ödemeleri sigorta bedelinden düşülür. Sorumluluk sigortalarının özelliği gereği, sigorta süresi içindeki tazminat ödemelerinden dolayı sigorta bedeli azaltılamaz¹¹⁷.

Sorumluluk sigortalarında, poliçede gösterilen sorumluluk limiti, sigorta süresi içerisinde birbirinden farklı zamanlarda meydana gelen her zarar için ayrı ayrı geçerlidir. Zararın ödenmesine kadar poliçede gösterilen koşullar çerçevesinde taraflardan biri fesih hakkını kullanmadığı takdirde, sigorta süresi içerisinde oluşan bir başka riziko da sigorta güvencesi altında olmaktadır. Ancak birden fazla zarar ve zarar gören aynı olayda ortaya

¹¹⁶ Mustafa Çeker, a.g.e., s.97

¹¹⁷ Mustafa Çeker, a.g.e., s.103

çıkıyorsa sigortacının toplam sorumluluk miktarı, poliçede gösterilen limitle sınırlı kalmaktadır¹¹⁸.

TTK. 1428. madde hükmü emredici bir şekilde düzenlenmiş olup bu madde hükmünde belirtilenlerin sigortalı aleyhine değiştirilmesi mümkün değildir.

Sigortacı, aksine sözleşme yoksa sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukukien fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukukien fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez.

Sigorta tazminatı ödeme borcu TTK 1427. madde hükmünde belirtildiği üzere para borcu olup ancak taraflar arasında tazminatın aynen ödeneceğine ilişkin sözleşme bulunması halinde aynen tazmin şeklinde de bu borç ifa edilebilecektir.

Mesleki sorumluluk sigortasındaki zarar giderimde en önemli özellik ve farklılık, sigortacının sadece üçüncü kişinin uğradığı doğrudan ve dolaylı oluşan gerçek zararı gidermekle kalmayıp, ayrıca üçüncü kişinin açtığı dava ve yaptığı icra takibi masraflarının da TTK. 1474. maddesinde hukuki koruma başlığı altında yapılan düzenleme uyarınca yine sigortacı tarafından karşılanması olmaktadır¹¹⁹. Ancak bu tür masrafların makul ölçüde olması gerekmektedir. TTK. 1474. madde hükmüne göre, sigorta bedelini aşan giderlerin ödenebilmesi için sözleşmede hüküm bulunmalıdır. Sigortacının dava ve icra takibi masraflarını karşılaması için, sorumluluk sigortası sözleşmesinde hukuki koruma teminatı da verilmiş olması, bunun yanı sıra hukuki koruma teminatının sınırının ve priminin de belirlenmesi gerekmektedir¹²⁰.

¹¹⁸ Erdoğan Sergici, **Mesuliyet Sigortası Türleri, Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları**, III. Sigorta Semineri, Ankara, 1977, s.69

¹¹⁹ Işıl Ulaş, **a.g.e.**, s.779

¹²⁰ Rayegan Kender, **a.g.e.**, s. 322

Doktrinde, sigortalının üçüncü şahsa ödediği tazminatın temerrüt faizinin de sigortacının sorumluluğunda olduğuna kanaat getirilmiştir.

TTK. 1480 madde hükmü uyarınca sigortacı, zarar gören kimseye doğrudan ödeme yaptığı durumlarda, sigorta sözleşmesi nedeniyle sigorta ettirenden doğan alacakları tazminattan takas edemeyeceği gibi, zarar gören kimse tarafından kendisine karşı dava hakkının kullanılması hallerinde sözleşmeden kaynaklanan alacak hakkını takas-mahsup def'i olarak da ileri süremeyecektir¹²¹. Bu düzenleme ile sadece prim alacağı değil, sigortacının sigorta sözleşmesinden doğan hiçbir alacağının takas edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır¹²². Ancak sigortacının sigortalısına ödeme yapacağı durumlarda bu yasak söz konusu değildir. Yani takas yasağının sadece zarar gören üçüncü şahsa yapılacak ödemelerde geçerli olacak, sigortalının zarar gören şahsa tazminatı ödeyerek, sigortacıdan talep etmesi halinde ise, sigortacı tarafından takas hakkı kullanılabilecektir¹²³.

Sigorta ettiren ile sigortacı arasındaki defilerin, zarar görene karşı ileri sürülememesinin sebebi sosyal amacı sağlamak, yani zarar gören kişiyi korumaktır¹²⁴.

2.7.2.6. Sigortacının Sigortalıya Yardım Yükümlülüğü

MSSGŞ.'nin B.3.5. maddesine göre; sigortacı, sigortalı tarafından usulüne uygun olarak bildirimde bulunulması ya da zarar gören tarafından kendisine doğrudan talepte bulunulmasından itibaren beş gün içinde, zarara uğrayanın istemleriyle ilgili olarak ve sigortalının adına, fakat sorumluluk ve tüm giderler kendisine ait olmak üzere, gerekli hukuki işlemlerin gerçekleştirilip, kararların alınmasını ve ayrıca savunmaya yardımda bulunmayı üstlenip üstlenmeyeceğini sigortalıya bildirir. Bu sürenin sonuna kadar yapılması zorunlu işlemleri sigortalı yürütür. Sigortacı yaptığı işlemlerde sigortalının hak ve menfaatlerini gözetir.

¹²¹ Işıl Ulaş, a.g.e., s.780

¹²² Kerim Atamer, a.g.e., s. 95

¹²³ TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı. 2, S. 96, s. 448

¹²⁴ Yaşar Karayalçın, Sorumluluk (Mesuliyet) Sigortaları, *Sigorta Hukuku Dergisi*, C. 2, S. 1-2, 1984, s. 53.

Sigortacı bildirimde bulunmamışsa, sigortalı aleyhine kesinleşen tazminatı öder. Ancak, sigortalının sigortacının onayını almadan yaptığı sulh sözleşmesi, bildirimden itibaren onbeş gün içinde onay verilmemişse, sigortacıya karşı geçersizdir; sigortacı haklı olmayan sebeplerle sulhe onay vermekten kaçınmaz.

2.7.3. Mesleki Sorumluluk Sigortasında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı

TTK. 1478. madde hükmünde; sorumluluk sigortalarında ve dolayısıyla mesleki sorumluluk sigortalarında, zarar görenin doğrudan dava hakkı düzenlenmiş bulunmaktadır. Yine TTK. 1478. madde ile uyumlu olarak düzenlenen MSSGŞ. B.5. maddesinde de doğrudan dava hakkı düzenlenmiştir. Zarar gören kişi, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla, doğrudan sigortacıdan isteyebilme hakkına sahiptir. Madde gerekçesinde de belirtildiği üzere; sorumluluk sigortalarında asıl amaç her ne kadar sigortalının üçüncü kişiye vermiş olduğu zarar nedeniyle ödeyeceği tazminata bağlı olarak malvarlığında meydana gelen azalmanın telafisi ise de, bunun yan sonucu zarar görenin de bir an önce zararının giderilmesini ve sigortalının ödeme güçsüzlüğüne karşı üçüncü kişilerin korunmasıdır. Ayrıca, zarar görenin doğrudan doğruya sigortacıya başvurması da zarar veren durumundaki sigortalıyı rahatlatıcı bir etki yaratacak ve sigortalının da sorumluluk sigortası ile sağlanmak istediği amaca daha kolay ulaşmasını sağlayacaktır¹²⁵. Fakat getirilen düzenleme hiçbir şekilde sorumluluk sigortasını üçüncü kişi lehine sözleşme durumuna sokmayacağı, zira halen menfaati sigorta edilen bizzat sigortalının kendisi olduğu görüşünün yanı sıra yasaların üçüncü kişilere, sigortacıya doğrudan başvurma hakkının tanındığı

¹²⁵ Zihni Metezade/Nurettin T. Güleli, *Yeni Türk Ticaret Kanunu Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Açıklamalı ve İçtihatlı*, İstanbul, Güner, 2011, s. 184.

sorumluluk sigortalarında üçüncü şahıs yararına sözleşme niteliği bulunduğu da kabul edilmektedir¹²⁶.

Yargıtay 11. HD.'nin yerleşik görüşü de, sorumluluk sigortasının türü dikkate alınmaksızın, zarar gören üçüncü şahsın sigortacıya karşı doğrudan talep ve dava hakkının bulunduğu yönündedir¹²⁷. Bu durum Yargıtay'ın bir kararında¹²⁸ da; "...Sorumluluk sigortalarında zarar görenin veya halefinin sorumluluk sigortası yapan sigortacıya doğrudan başvurabileceği Dairemizin kökleşmiş içtihatları ile kabul edilmiş bulunmasına..." şeklinde hüküm altına alınmıştır. Yine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararında¹²⁹; "...sigorta sözleşmesi sigortalının üçüncü şahıslara olan sorumluluğunu karşılamak üzere düzenlenmiş ve davacı da olayda zarar gören kimse durumunda olduğundan onun da doğrudan doğruya sigorta şirketine başvurma hakkı mevcut bulunmaktadır..." denilmektedir.

Doğrudan sigortacıya başvurulma halinde, sigortacıya yöneltilecek tazminat talepleri, olay tarihinden itibaren on yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır. Bu husus TTK. 1482. madde ile düzenlenmiştir. MSSGŞ.'nin C.9. maddesinde de "Sigorta tazminatına ilişkin istemler herhalde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar." şeklinde yapılan yeni düzenleme ile Genel Şartlar da TTK. ile uyumlu hale getirilmiştir.

Ne varki, yine doktrinde TTK.'nın 1478. maddesi gerekçesinden de yararlanmak suretiyle anılan hükmün emredici nitelikte olmadığı ve bu nedenle sözleşme ile aksinin kararlaştırılabileceği de savunulmaktadır¹³⁰.

¹²⁶ Şener Akyol, a.g.e., s. 44; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, a.g.e., s. 294; Reşat Atabek, Zarar Görenin Doğrudan Sigortacıya Müracaat Hakkı, **Batider**, Cilt: VI, Sayı:1, 1971, s. 3

¹²⁷ Işıl Ulaş, a.g.e., s.783

¹²⁸ Yargıtay 11. HD 25.04.1989 tarih, 1988/5101 E. ve 1989/2606 K. sayılı kararı

¹²⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 1995/11-980 E., 1996/18 K. sayılı ve 31.01.1996 tarihli kararı

¹³⁰ Birgül Sopacı Öztuna, Türk ve Alman Hukuku'nda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı, **Batider**, Cilt: XXVII, Sayı: 2, 2011, s.15

2.7.4. Mesleki Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Halefiyet Hakkı

Sorumluluk sigortalarında halefiyet TTK. 1481. maddede, zarar sigortalarında halefiyete ilişkin TTK. 1472. madde hükmünden ayrı bir şekilde özel olarak düzenlenmiştir.

Söz konusu madde ile sorumluluk sigortalarındaki halefiyet hali de açıkça hüküm altına alınmış ve özelliğinden dolayı da genel zarar sigortasındaki halefiyetten bağımsız olarak düzenlenmiştir. TTK. 1481. madde hükmünün gerekçesinde, sorumluluk sigortalarında halefiyet meselesinin, doktrinde çok fazla tartışmaya neden olduğu ve bu tür sigortalarda sigortalı ile zarardan sorumlu olan aynı kişi olduğundan sigortacının zararın failine (borçluya) başvurması nedeni ile halefiyetinden bahsedilemeyeceği, aksi takdirde sigortacının sigortalısı için ödediği tazminatı geri sigortalısına rücu edeceği şeklinde bir sonuca varılacağı ve bu durumda da sigortalı için prim ödenmesinin bir anlamı olmadığı ileri sürülmüştür. Bu görüşte haklılık payı olmakla birlikte, sorumluluk sigortalarında hiçbir şekilde halefiyetin olamayacağını söylemek de doğru değildir. Şöyle ki, özellikle müteselsil sorumluluk halinde, zarar görenin, müteselsil sorumlulardan birinden veya bunun sigortacısından zararının tamamını alması halinde sigortacı sigortalısına halef olarak fazla ödediği miktar için diğer sorumlulara rücu edebilir¹³¹. Kanun gerekçesinde de belirtildiği üzere; maddenin ikinci ve üçüncü fıkrası ise genel anlamdaki halefiyette olduğu gibi düzenlenmiştir.

Sigortacı, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken sigortalı yerine geçer. Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel tutarında sigortacıya ait olur.

Anılan maddenin ilk fıkrasında yer alan “tazmin ettiği bedel tutarı” kavramını, sigortalının kusuruna isabet eden tazminat miktarının üzerinde kalan miktar olarak anlamak gerekmektedir. Aksi halde, müşterek ve

¹³¹ Merih Kemal Omağ, **Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti**, İstanbul, 2011, s.93

mütelselsil borçluluk hüküm ve ilkeleri sigortacı bakımından ihlal edilmiş olur¹³².

TTK. 1481/2. madde hükmüne göre; sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı gereğince, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir.

Anılan madde hükmünün son fıkrasına göre ise; sigortalı veya zarar gören, birinci fıkra gereğince sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olacaktır.

Halefiyete ilişkin TTK. 1481. maddesine, TTK.'nın koruyucu yani emredici hükümlerini düzenleyen 1486. maddesinde yer verilmediğinden, TTK. 1481. madde hükmüne aykırı olarak sözleşmeye şart getirilebileceği yani tarafların sigortacının halefiyet hakkını kaldıran bir hükme sözleşmede yer verilebileceği doktrinde kabul edilmektedir. Bugünkü sigortacılık uygulamasında, sigorta ettiren/sigortalıya veya onun ifa yardımcılarına ve istihdam ettiği kişilere rücu edilemeyeceğine ilişkin hükümlerin sigorta sözleşmelerine konulduğu görülmektedir¹³³.

2.7.5. Mesleki Sorumluluk Sigortasında Zamanaşımı

Sorumluluk sigortalarında zamanaşımı TTK. 1482. Maddede düzenlenmiş olup genel hükümlerden farklı olarak sigortacıya yöneltilecek talep ve dava hakları bakımından on yıllık zamanaşımı süresi belirlenmiştir. Zamanaşımı süresinin başlangıç tarihi madde hükmünde açıkça belirtildiği üzere sigorta konusu olayın yani rizikonun gerçekleşme tarihidir.

TTK. 1482. madde gerekçesinde, sorumluluğun doğumunun ve tazmini gereken zararın tespitinin uzun zaman alabilmesi nedeniyle genel hükümlerde öngörülen iki yıllık sürenin sorumluluk sigortalarında az olacağının düşünüldüğü belirtilmiştir.

¹³² Işıl Ulaş, **a.g.e.**, s.790

¹³³ Kerim Atamer, Yeni TTK Uyarınca Zarar Sigortaları, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Mart 2011, Cilt: 27, Sayı: 1, s.99

TTK. 1482. madde hükmünde öngörülen on yıllık zamanaşımı süresi sigortacıdan talep olunacak tazminata ilişkin olup sigorta sözleşmesinden kaynaklanan diğer istemler yönünden bu madde hükmü uygulanamayacaktır. Sigorta sözleşmesinden kaynaklanan diğer istemler yönünden, genel hükümlerdeki TTK. 1420. madde hükmündeki iki yıllık zamanaşımı söz konusu olacaktır.

TTK. 1482. maddesinde, on yıllık zamanaşımı süresi sadece sigortacıya yöneltilecek tazminat istemleri bakımından uygulanacağı öngörüldüğüne, sözleşmeden söz edilmediğine ve doğrudan dava hakkını düzenleyen TTK.'nın 1478. maddesinde zarar görenlerin doğrudan sorumluluk sigortacısından talep ve dava hakları bulunduğu göre, zarar görenlerin sigortacıya karşı talep ve dava hakları da on yıllık zamanaşımı süresine tabi olacaktır¹³⁴.

TTK. 1482. madde hükmü, emredici hükümlerden olup aksine sözleşme yapılması mümkün değildir. Bu nedenle sigorta sözleşmesi taraflarının, on yıllık zamanaşımı süresini değiştirmeleri olanaklı bulunmamaktadır.

2.8. Mesleki Sorumluluk Sigortasının Sona Ermesi

2.8.1. Sözleşme Süresinin Sona Ermesi

Sigorta poliçesinde kararlaştırılan sürenin tamamlanmasıyla sigorta sözleşmesi kural olarak son bulur. Böyle bir durumda fesih kendiliğinde oluşur. Yani ilke olarak feshi ihbara bulunmaya gerek yoktur. Ne var ki, kimi sözleşmelerdeki genel şartlarda feshi ihbar kaydı mevcuttur. Bu takdirde poliçede gösterilen süre dolmuş olsa bile, fesih şartına uyulmadığı takdirde sözleşmenin kendiliğinden uzamış olduğu kabul edilir¹³⁵.

Sigorta süresi, ilke olarak sözleşmenin kurulması aşamasında tarafların müşterek iradeleri ile kararlaştırılabileceği gibi sözleşmenin devamı sırasında da bu süre taraflarca bir zeyilname düzenlenerek belirlenebilir.

¹³⁴ Işıl Ulaş, **a.g.e.**, s. 792

¹³⁵ Işıl Ulaş, **a.g.e.**, s. 118

Sigorta poliçesinde sigorta sözleşmesinin ne zaman sona ereceği kararlaştırılmamışsa o zaman, taraflardan birinin mahkemeye başvurusu ile yani dava yolu ile sigorta süresi veya ne zaman sona ereceği saptanabilir¹³⁶. TTK. 1410. madde hükmüne göre, sigorta sözleşmesinin süresinin belirlenmesinde, mahkeme tarafından taraf iradeleri, yerel teamül ile hâl ve şartlar göz önünde bulundurularak bir karar verilmesi gerekmektedir.

2.8.2. Sigorta Konusunun Ortadan Kalkması/Mesleki Faaliyete Son Verilmesi

TTK. 1408. madde hükmü bu husus açıklığa kavuşturulmuştur. Bu maddeye göre, Sigorta sözleşmesinin yapılması anında, sigortalanan menfaat mevcut değilse, sigorta sözleşmesi geçersizdir. Sözleşmenin yapıldığı anda var olan menfaat, sözleşmenin süresi içinde ortadan kalkarsa, sözleşme o anda geçersiz olur.

2.8.3. Rizikonun Gerçekleşmesi

Sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan rizikonun sigorta süresi içerisinde gerçekleşmesi ve tam hasar oluşması sigortacının sigorta bedeli veya tazminatı ödemesiyle kural olarak sigorta sözleşmesi sona erer.

Kısmi hasar halinde ise, TTK. 1428. madde hükmüne göre, kural olarak sigorta sözleşmesi devam etmekte olup ancak tarafların aksine düzenleme yapması mümkündür. TTK. 1428. maddeye göre; kısmi zarar hallerinde taraflar sigorta sözleşmesini feshedebilirler. Sigortacının fesih hakkını, ancak kısmi tazminat ödemesi yaptıktan sonra kullanabilecektir.

2.8.4. Tarafların Anlaşmaları

Bütün sözleşme ilişkilerinde olduğu gibi, sigorta sözleşmelerinde de sözleşmenin devamı sırasında tarafların bu konuda anlaşmaları ile her zaman sigorta sözleşmelerine son verilmesi mümkün bulunmaktadır¹³⁷.

¹³⁶ Işıl Ulaş, a.g.e., s. 119

¹³⁷ Işıl Ulaş, a.g.e., s. 120

2.8.5. Taraflardan Birinin Fesih veya Cayma Hakkını Kullanması

Sigorta sözleşmesi, kanunda öngörülen sebeplerle, koşulların gerçekleşmesi durumunda, taraflardan birinin fesih ve cayma hakkını kullanması ile sona erebilmektedir. TTK.'nın 1413 ve devamı maddelerin, sigorta sözleşmelerinde fesih ve cayma halleri genel olarak düzenlenmiştir.

Olağanüstü durumlarda sözleşmenin feshi, TTK. 1413. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde hükmüne göre; sigortacının, konkordato ilan etmesi, ilgili sigorta dalına ilişkin ruhsatının iptal edilmesi veya sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması gibi hâllerde; sigorta ettiren, bu olguları öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesini feshedebilir. Bu husus, MSSGŞ. C.7. maddesinde de özel fesih nedenleri arasında düzenlenmiştir.

Primin tek taraflı arttırılmasında sözleşmenin feshi, TTK. 1414. maddesinde düzenlenmiştir. Uygulamada sigorta sözleşmeleri, ilke olarak, uzun dönemli veya en geç bir yıl için yapılmaktadır. Bu süre içinde, sigorta ettiren prim miktarında meydana gelebilecek değişiklikleri karşılayamayacak bir hale düşebilir. Bu nedenle, sigorta ettirene, ayarlama şartına bağlı olarak sözleşme süresi içinde meydana gelen prim artışlarında sözleşmeyi sona erdirebilme hakkı tanınmıştır. Buna göre; sigortacı, sigorta teminatının kapsamında değişiklik yapmadan, ayarlama şartına dayanarak primi yükseltirse, sigorta ettiren, sigortacının bildirimini aldığı tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshedebilir.

Kısmi fesih ve cayma hususu, TTK. 1415. madde hükmünde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre; sigortacının sigorta sözleşmesini, bazı hükümlerine ilişkin olarak feshetmesi veya ondan cayması haklı sebeplere dayanıyorsa ve sigortacının sözleşmeyi geri kalan hükümlerle, aynı şartlarla yapmayacağı durumdan anlaşılıyorsa, sigortacı sözleşmenin tamamını feshedebilir veya ondan cayabilir. Sigortacı, sözleşmeyi kısmen feshetmiş veya ondan caymışsa, sigorta ettiren sözleşmenin tamamını feshedebilir veya ondan cayabilir.

Sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde güven ilişkisi büyük önem arz eder. Bu nedenle birçok düzenlemede, bu ilişkinin ortadan kalktığı haller haklı neden olarak görülmüş ve taraflara sözleşmeyi sona erdirebilme hakkı tanınmıştır. Sigorta sözleşmeleri ise güven ilişkisinin en yoğun yaşandığı sözleşmelerdir. Güven ilişkisinin ortadan kalkması borç ihlallerine veya öngörülemeyen ifa güçlüklerine dayanabilir. Herhangi bir borç ihlali olmasa dahi sözleşmenin kurulduğu sırada mevcut olan şartlarda sözleşmenin devamı sırasında değişiklikler yaşanabilir. **Sözleşme taraflarının acze düşmesi, icra takiplerinin semeresiz kalması halinde**, sigortalı lehine bir hüküm oluşturulmuş ve sigortalıya haklı fesih imkânı tanınmıştır¹³⁸. Bu husus TTK. 1417. madde ve MSSGŞ. C.7. maddesinde düzenlenmiş olup sigorta ettiren, aciz haline düşen ve hakkında yapılan takip semeresiz kalan sigortacıdan taahhüdünün yerine getirileceğine ilişkin teminat isteyebilir. Bu istemden itibaren bir hafta içinde teminat verilmemiş ise sigorta ettiren sözleşmeyi feshedebilir. TTK. 1417. maddesinin 2. fıkrasında, sigorta ettirenin acze düşmesi halinde, sigortacıya aynı şartlarla sözleşmeyi fesih hakkı tanınmıştır. Bu hükme göre; primin ödenmesinden önce acze düşen, iflas eden veya hakkında yapılan takip semeresiz kalan sigorta ettirenden, sigortacı teminat isteyebilecektir ve bir hafta içinde teminat verilmediği takdirde sözleşmeyi feshedebilecektir¹³⁹.

Ayrıca MSSGŞ. C.7. maddesinde ve TTK. 1430/3. maddesinde sigorta ettirene, sigortacının sorumluluğu başlamadan önce, kararlaştırılmış primin yarısını ödeyerek sözleşmeden cayma hakkı tanınmıştır. Sözleşmeden kısmi cayma hâlinde, sigorta ettirenin ödemekle yükümlü olduğu prim, cayılan kısma ilişkin primin yarısıdır

Bu düzenlemeler dışında daha önce sigorta ettirenin ve sigortacının borç ve yükümlülüklerini incelenirken belirtildiği üzere, bu borç ve yükümlülüklerle aykırı hareket edilmesi halinde, bazı durumlarda sigorta ettirene ve sigortacıya fesih hakkı tanıyan birtakım düzenlemeler de

¹³⁸ Mustafa Çeker, a.g.e., s.126; Işıl Ulaş, a.g.e.,s.118; Ali Bozer, a.g.e., s.48

¹³⁹ Gönen Eriş, **Türk Ticaret Kanunu (Açıklamalı-İçtihatlı)**, Ankara, 2010, Cilt:3, s.1314

mevcuttur. Prim ödemesinde temerrüde düşülmesi durumunda cayma ve fesih hakkını düzenleyen 1434. madde hükmü, bu düzenlemelerdendir.

2.8.6. Sigortacının İflası

TTK. 1418. maddesi gereğince, sigortacının iflası halinde sigorta sözleşmesi kendiliğinden son bulacaktır. Aynı maddenin birinci fıkrası uyarınca, sigortacının iflasından önce gerçekleşen ve ödenmeyen sigorta tazminatları, özel hükümler saklı kalmak kaydıyla öncelikle, Sigortacılık Kanunu gereğince sigortacı tarafından aynı kanunun 17/1. madde hükmüne göre belirlenen ve ayrılan teminatlardan ödenir. Bu teminatlar alacakları karşılamadığı takdirde bakiye alacaklar iflas masasından karşılanır¹⁴⁰.

Yine TTK 1418/2. madde hükmüne göre, hak sahipleri, iflas masasına İcra ve İflas Kanunu'nun 206/4. maddesindeki düzenlemeye göre üçüncü sırada katılırlar. Bu husus SK.'nın 10/4. maddesinde de düzenlenmiştir.

¹⁴⁰ Jşıl Ulaş, **a.g.e.**, s.122; Reşat Atabek, Sigortacının Aczi, **BATİDER**, C. XIV, S:2, 1987, s.41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU'NDA SİGORTA HUKUKUNA İLİŞKİN ÖNE ÇIKAN DÜZENLEMELER

Avrupa Birliği'nde sigorta alanında yapılan çalışmaları, hizmetlerin serbest dolaşımı bağlamında yapılan düzenlemeler ve sigorta sözleşmelerine ilişkin düzenlemeler olarak iki başlık altında toplamak mümkündür. Avrupa Birliği'nin sigortacılık alanındaki düzenlemelerinin hedefi aslında sigortacılık piyasasını serbestleştirmek suretiyle sigorta şirketlerinin ait olduğu üye devletin yetkili makamları tarafından denetlenmesini sağlamak olmuştur¹⁴¹. Bu nedenle sigorta sözleşmeleri hukukuna ilişkin bağlayıcı bir düzenleme de bulunmamaktadır. Avrupa Topluluğu Antlaşması'nın 43. ve 48. Maddelerinde Avrupa Birliği içinde kişilerin serbest dolaşım hakları düzenlenmiştir. Antlaşma'nın 48. Maddesi serbest dolaşım hakkını tüzel kişiler için de kabul etmektedir. Bu düzenleme çerçevesinde, bir üye devlet hukukuna göre kurulan ve sicil yeri, idare merkezi ve gerçek idare merkezi başka bir üye devlette olan şirketlerin serbest dolaşım hakkı mevcuttur¹⁴². Serbest dolaşıma ilişkin olarak ulusal hukuk sistemlerinin birlik hukukuna uyumlu hale getirilmesinde, çoğunlukla, bunun dolaylı olarak gerçekleştirilmesi eğilimi olmuştur. Bu yüzden direktifler, *acquis communautaire*¹⁴³ kapsamına giren ve üye devletlerin iç hukuklarına mevzuat salınımlarında Birlik tarafından en çok tercih edilen hukuk normları olmuşlardır¹⁴⁴. Serbest dolaşıma ilişkin direktifler esasen mesleki sorumluluk sigortalarına özgü düzenlemeler getirmemekte olup bu nedenle tezimizde kısaca değinilmiştir.

¹⁴¹ Belgin Akçay/Gülüm Bayraktaroğlu Özçelik, *Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Birliği Serbest Dolaşım ve Politikalar*, Ankara, 2010, s.498

¹⁴² Seda Özmuncu, *Avrupa Birliği Külli Takip Hukukunda Temel Menfaatler Merkezi*, İstanbul, 2010, s.73

¹⁴³ AB Müktesabatı; Avrupa Topluluğu'nu kuran antlaşma ile onu tadil eden antlaşmaları, ikincil mevzuat (direktifler, tüzükler, kararlar), üçüncü ülkelerle yapılan anlaşmaları, Adalet Divanı (ATAD) kararları, aday ülkelerin AB'ye katılırken imzaladıkları katılım antlaşmaları vb. bütün mevzuatı ifade etmektedir.

¹⁴⁴ Peter J. Groves, *European Community Law*, London, 1995, s. 64

3.1. Yerleşme ve Hizmetlerin Serbest Dolaşımı Kapsamında Yapılan Düzenlemeler

25 Mart 1957 tarihli Roma Antlaşması¹⁴⁵ ile kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun(AET)¹⁴⁶ amacı “toplulukta ekonomik faaliyetlerin dengeli kalkınmasını, sürekli ve dengeli bir genişlemeyi, istikrarın artmasını, yaşam standardının hızlandırılmış bir şekilde yükseltilmesini ve Topluluğa dâhil devletler arasında daha yakın ilişkileri teşvik etmek” olarak belirtilmiştir. Kurucu Antlaşma’da belirtilen amaç, aradan geçen sürede doğan yeni ihtiyaçlara paralel olarak, Nice Antlaşması¹⁴⁷,nda “ ortak bir pazarı ve ekonomik, parasal bir birliği kurmak...” olarak belirlenmiştir¹⁴⁸. Bu amacın gerçekleştirilmesi, büyük ölçüde, literatürde “dört temel serbesti” diye bilinen; malların, hizmetlerin, kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımının sağlanmasına bağlıdır.

Sigortacılık faaliyeti hiç kuşkusuz bir hizmet faaliyetidir. Dolayısıyla sigortacılık faaliyetleri, hizmetlerin yerleşme ve serbest dolaşımı kapsamında değerlendirilmelidir. Ortak Pazar’da diğerlerinde olduğu gibi kuruluş ve hizmet serbestisine varılması söz konusudur. Yerleşme hakkı ve hizmet sunma serbestisi kurucu Antlaşma ile öngörülmüş olup hizmetlerin serbest dolaşımı; “bir başka üye devlette belirli bir işverene bağlı olmadan işyeri kurmak, geçici sürelerle hizmet sunmak üzere dolaşımı ve ikamet hakkı önündeki engellerin

¹⁴⁵Yürürlük tarihi: 01.01.1958, Topluluk Resmi Gazetesinde yayınlanmamıştır. Kurucu Antlaşmalardan Avrupa Ekonomik Topluluğu’nu Kuran Antlaşma yani Roma Antlaşması, çeşitli tarihlerde yapılan değişikliklerle, içeriğinin yanı sıra, ismi bakımından da değişikliğe uğramıştır. Öncelikle, 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Birliği Antlaşmasıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu’nu Kuran Antlaşma’nın adı Avrupa Topluluğu’nu Kuran Antlaşma olarak değişmiştir. 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması (OJ: C 306, 17.12.2007) ise, Avrupa Topluluğu’nu Kuran Antlaşma’nın adını Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma olarak değiştirmiştir.

¹⁴⁶ Avrupa Ekonomik Topluluğu, sonradan Avrupa Topluluğu haline getirilmiş ve 07.02.1992’de Maastricht’de imzalanan “Avrupa Birliği Hakkında Anlaşma” ile Avrupa Birliği (AB) kavramı ilk olarak kullanılmış ve tanıtılmıştır. Yasal ve siyasal bir varlık olarak AB ortaya çıkarılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz :Enver Bozkurt/Mehmet Özcan/Arif Köktaş,**Avrupa Birliği Hukuku**, Ankara 2011,s.28 ; Gülören Tekinalp/Ünal Tekinalp, **Avrupa Birliği Hukuku**, İstanbul 2000,s.8

¹⁴⁷ Yürürlük tarihi: 01.02.2003, ATRG: C 80, 10/03/2001

¹⁴⁸ Mahmut Yavaş, **Avrupa Birliği Sigorta Hukuku**, Ankara 2007, s.1

kaldırılması da dâhil olmak üzere, hizmet sunanların faaliyetlerini, aynı hak ve yükümlülüklerle tabi olmak kaydıyla başka bir üye ülkede sürdürebilmesi olarak” tanımlanabilir¹⁴⁹.

Ortak Pazar’ın gerçekleştirilmesinde direktifler özel bir öneme sahiptir. Ancak mesleki sorumluluk sigortalarına ilişkin bir direktif bulunmamaktadır. Bu nedenle sigorta hukuku alanında ve özellikle zarar sigortaları “hayat dışı sigortalar” kapsamında değerlendirildiğinden, bu alanda önem arz eden direktiflerin bazılarını kısaca aşağıda yer verilecektir. Çünkü direktifler, daha çok sigortacılık faaliyetinde Ortak Pazar açısından uyumlaştırma sağlama, sınır aşan ticarete imkân sağlama ve sigorta sektörünün denetlenmesine ilişkin prensipler getirmek amacıyla düzenlenmiştir¹⁵⁰.

Maastricht¹⁵¹ diğer adıyla AB’yi Kuran Antlaşma’nın 249/3. madde hükmü uyarınca *direktifler*¹⁵², bütün üye devletlerin mevzuatlarına geçirip uygulamak zorunda oldukları bağlayıcı kurallardır. Ayrıca Avrupa Birliği’nin İşleyişine Dair Antlaşma’nın¹⁵³ 288. madde hükmünde de; direktiflerin yöneldiği her bir devlet için varılacak sonuçlar bakımından bağlayıcı olduğu ve uygulama yöntemlerine ilişkin seçimin ise ulusal otoritelere bırakıldığı düzenlenmiştir¹⁵⁴.

Ancak maalesef serbest dolaşım konusu dışında yani sigorta sözleşmelerinin özel hükümlerine (tarafları, esasları, rizikonun meydana geldiği vb. hususlara) ilişkin olarak düzenlenmiş bir direktif

¹⁴⁹ Mahmut Yavaşı, a.g.e., Ankara 2007, s.4

¹⁵⁰ İrem Aral, *Hayatdışı Sigorta Şirketlerinin Denetimi*, İstanbul, 2010, s.66

¹⁵¹ Yürürlük Tarihi: 01.11.1993, OJ : C 191, 29.7.1992

¹⁵² Direktiflerin doğrudan uygulanabilirliği/doğrudan etkisi hakkında doktrinde tartışmalar bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz: Ahmet M. Güneş, Avrupa Birliği Yönergelerinin Doğrudan Etkisi, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C:58, S:2, 2009, s.282-315 ;

¹⁵³ OJ: C 326, 26.10.2012

¹⁵⁴ İşbu Antlaşma’nın 288. madde hükmünde direktifler “*doğrudan uygulanabilir*” olarak tanımlanmadığı için, başlangıçta bunların “doğrudan etkiye” sahip olmadığı; yöneldiği devlet ya da devletlere yükümlülükler getirdiği ve uygulama yöntemini bu devletlerin tercihinine bıraktığından, direktifin etkisinin devlet tarafından uygulanması koşuluna bağlı olduğu düşünülmüştür. Ancak Adalet Divanı bu görüşü benimsemeyerek; iç hukukuna adapte etmeden, uygulanması için verilen süre dolduktan sonra bir direktifin doğrudan uygulanabilir olabileceği yönünde içtihat hukuk geliştirmiştir. Bkz: Enver Bozkurt, Mehmet Özcan, Arif Köktaş, a.g.e, s.167 ;

hali hazırda mevcut bulunmamaktadır. Mesleki sorumluluk sigortaları açısından da getirilmiş hususi bir düzenleme bulunmadığından serbest dolaşıma ilişkin düzenlemelere yer verilen direktiflerden bazılarına kısaca aşağıda yer vereceğiz.

3.1.1. Hayat Dışı Sigortacılık Faaliyetlerine Başlama ve Yürütme İle İlgili Kanun, Tüzük ve İdari Düzenlemelerin Koordinasyonu Hakkında 24 Temmuz 1973 Tarih ve 73/239/EEC Sayılı Birinci Konsey Direktifi

Hayat dışı sigortaya¹⁵⁵ ilişkin ilk direktiftir. Hayat dışı sigortalar, sigortalının malvarlığında, çeşitli risklerin sebep olacağı hasarlar ile meydana gelecek kayıpları sigorta teminatı altına almaktadır. Bu yolla işletme ve şahısların maddi varlıklarını tehdit eden para ile ölçülebilen riskler sigorta güvencesi altına alınmaktadır¹⁵⁶. Direktif müteaddit defalar tadil edilmiş ve pek çok değişikliğe uğramıştır. 1973 yılında Birinci Hayat dışı Sigorta Direktifi¹⁵⁷ ile hayat dışı sigortacılık faaliyetlerine başlama ve bu faaliyetleri yürütme ile ilgili kanun ve tüzük ve idari düzenlemelerin koordinasyonu sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca söz konusu direktif, Avrupa Birliği'nde sigorta alanında yerleşme ve hizmet sunma serbestisine dair kısıtlamaların kaldırılmasına ilişkin düzenlemeler getirmektedir. Direktif, üye devletlerin; kişilerin, ev sahipliği yapan üye devlette, o ülke vatandaşlarıyla aynı koşullarda faaliyet

¹⁵⁵ Hayat dışı sigortalar; kaza, hastalık, kara, hava, su araçları ile raylı araçlarda meydana gelen zarara ilişkin, nakliyat, yangın ve doğal afetler, motorlu araç, uçak, tekne ve genel sorumluluk, kredi, finansal kayıplar, hukuksal koruma ve turistik yardım sigortası branşlarından oluşmaktadır. Dünya sigortacılığına paralel olarak ülkemiz mevzuatında da sigortacılık faaliyetleri hayat ve hayat dışı olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu kapsamında hayat dışı sigortalar 18 branş olarak belirlenmiştir. Bkz : Sigortacılık ve BES Faaliyet Raporu – 2012; 26579 Sayılı ve 11/07/2007 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan 2007/1 Tebliğ No.lu Sigorta Branşlarına İlişkin Tebliğ

¹⁵⁶ Halil Yolcu, *Avrupa Birliği Sürecinde Türk Sigorta Sektörü*, İstanbul, 2009, s.6

¹⁵⁷ First Council Directive 73/239/EEC of 24 July 1973 on The Coordination of Laws, Regulations And Administrative Provisions Relating to the Taking-Up and Pursuit of the Business of Direct Insurance Other Than Life Assurance, OJ: L 228 , 16/08/1973 P. 0003 – 0019

göstermelerini engelleyen kısıtlamaları ve ayrımcılık yaratan idari uygulamaları ortadan kaldırmalarını zorunlu kılmaktadır¹⁵⁸.

Direktif uyarınca, üye devletler kendi ülkelerinde sigorta faaliyetin bulunan diğer üye devlet vatandaşlarının da mesleki veya ticari örgütlere kendi vatandaşlarıyla aynı şartlarda katılabilmelerini sağlamakla mükelleftir.

Bu direktifte özetle, üye devletlerde doğrudan sigorta faaliyetlerine başlanması ve sigorta faaliyetlerinin sürdürülmesi ile ilgili koşullar belirlenmekte ve denetim makamlarının birbirleriyle yakın işbirliği içinde olmaları talep edilmektedir.

3.1.2. 73/239/EEC Sayılı Konsey Direktifinde Değişiklik Yapan, Hayat Dışı Sigortacılık Alanında Hizmet Sunma Serbestisinin Etkin Kullanımının Sağlanmasına İlişkin 22 Haziran 1988 Tarih ve 88/357/EEC Sayılı İkinci Konsey Direktifi

İkinci Konsey Direktifi¹⁵⁹, 73/239/EEC sayılı ilk direktifi tamamlayıcı nitelikte olup ilk direktifte belirlenen sigorta branşları ve şirketler için hizmet sağlama serbestisi ile ilgili özel düzenlemeler getirmektedir¹⁶⁰.

Bu direktifte mesleki sorumluluk sigortaları “büyük riskler” kapsamında değerlendirilmiştir. Direktifin, “İlk Direktife Getirilen Ek Hükümler” başlığında hangi sigorta branşlarının büyük riskler kapsamına girdiği belirlenmiştir.

Yine direktifte sigorta sözleşmelerine hangi hukukun uygulanacağı da düzenlenmiştir. Ayrıca bu direktifle, denetleme kurumları tarafından kullanılabilecek yetki ve araçlarla ilgili hükümler

¹⁵⁸ Berna Özşar, **AB Sigorta Müktesabı Rehberi**, İstanbul, Temmuz 2007, s.49

¹⁵⁹ Second Council Directive 88/357/EEC of 22 June 1988 on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to direct insurance other than life assurance and laying down provisions to facilitate the effective exercise of freedom to provide services and amending Directive 73/239/EEC, OJ: L 172, 04/07/1988, s. 0001 - 0014

¹⁶⁰ İrem Aral, **a.g.e.**, s.69

de eklenmiştir. Üye devletler, denetleme kurumlarının kendi ülkelerinde sigorta şirketlerinin faaliyetlerini denetleyebilmeleri için gerekli yetki ve araçlara sahip olmalarını teminat altına almakla yükümlüdür. Bu, denetleme kurumlarının şirketlerin durumu ve tüm faaliyetleri ile ilgili ayrıntılı incelemeler yapabilmeleri, bilgi toplayabilmeleri, şirketlerin faaliyetlerini sürdürdükleri yerlerde yerinde incelemeler yapabilmeleri, şirketle ilgili tedbirler alabilmeleri, gerektiğinde uygun hukuki araçlar kullanarak bu tedbirlerin uygulanmasını sağlayabilmeleri anlamına gelmektedir¹⁶¹.

Direktifin üçüncü başlığı hizmet sunum serbestisini düzenlenmektedir. Sigorta şirketlerinin, bir üye devlette bulunan kuruluş vasıtasıyla başka bir üye devletteki riski sigortalaması durumunda üçüncü başlık altında belirlenen kurallar uygulanmaktadır. Bu durumda ikinci üye devlet, hizmetlerin sunulduğu üye devlet olmaktadır. Bu başlık altında yer alan hükümler ilk direktifin uygulanmadığı işlemlere, şirketlere ve kurumlara uygulanmamaktadır. Hükümler, işyeri kazaları, taşıyıcının sorumluluğunu içermeyen motorlu taşıt sorumluluğu, motorbotlar, nükleer hukuki sorumluluk, tıbbi ürün sorumluluğu ve zorunlu inşaat çalışması sigortası risklerini kapsayan sigorta sözleşmelerine uygulanmamaktadır¹⁶². Yine direktif uyarınca, eğer bir şirket başka bir üye devlette hizmet sunmak isterse, ana merkezinin bulunduğu üye devletin yetkili mercilerini bu konuda bilgilendirmek ve sigortalamayı planladığı risklerin mahiyetlerini belirtmek durumundadır. Hizmet sunacağı üye devletin bu faaliyeti idari bir izne tabi tutmasına da imkân tanınmıştır.

Direktif özetle, denetim kurumlarının şirketlerin mali durumu ve tüm faaliyetleri ile ilgili ayrıntılı incelemeler yapabilmeleri, bilgi toplayabilmeleri, şirketlerde yerinde incelemeler yapabilmeleri, şirketle ilgili tedbirler alabilmeleri ve gerektiğinde uygun hukuki

¹⁶¹ Berna Özşar, *a.g.e.*, s.61

¹⁶² Bu husus 22 Haziran 1988 Tarih ve 88/357/EEC Sayılı İkinci Konsey Direktifi'nin 12. maddesinde düzenlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz: Berna Özşar, *a.g.e.*, s.62

araçlar kullanarak bu tedbirlerin uygulanmasını, hizmet sunma serbestisini sağlayabilmelerini öngörmektedir.

3.1.3. Doğrudan Sigorta İşlemlerine İlişkin Kanun, Tüzük ve İdari Düzenlemelerin Koordinasyonu (Hayat Sigortası Hariç) ve 73/239/EEC ile 88/357/EEC Sayılı Direktiflerde Değişiklik Yapılması Hakkında 18 Haziran 1992 Tarih ve 92/49/EEC Sayılı Üçüncü Konsey Direktifi

18 Haziran 1992 tarihli ve 92/49/EEC sayılı direktif¹⁶³ ile hayat sigortası dışında kalan sigortacılık faaliyetine başlama ve sürdürme ile ilgili olarak 73/239/EEC ve 88/357/EEC sayılı direktifler üzerinde değişiklikler yapılmıştır.

Bu direktifle önceden olduğu gibi doğrudan sigorta faaliyetine başlayabilmek için resmi ön izin gerekmektedir. Merkez ofisi bir üye devlet toprakları içerisinde yer alan şirket ya da faaliyetlerini bir branşın tamamına veya branşlara genişletmek isteyen izin/ruhsat sahibi şirket, menşe üye devlet yetkili mercilerinden izin almak durumundadır. Bu izin Avrupa Birliği genelinde geçerli olup belli bir sigorta branşı için verilir¹⁶⁴.

Direktif, yetkili mercilere bilgi toplama ve yerinde denetimler gerçekleştirme yoluyla ayrıntılı incelemeler yapabilme, şirketler hakkında tedbirler alabilme ve bu tedbirlerin uygulanmasını sağlayabilme konularında denetim yetkisi vermektedir¹⁶⁵.

Üçüncü Hayat Dışı Sigorta Direktifi, İkinci Direktif'in sözleşme portföylerinin devri ile ilgili hükümlerini de yürürlükten kaldırmıştır. Üye devletler, merkez ofisleri sınırları içerisinde bulunan sigorta şirketlerinin, sözleşme portföylerinin tamamını veya bir

¹⁶³ Council Directive 92/49/EEC of 18 June 1992 on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to direct insurance other than life assurance and amending Directives 73/239/EEC and 88/357/EEC (third non-life insurance Directive), OJ: L 228 , 11/08/1992, s. 0001 - 0023

¹⁶⁴ Bu husus bahse konu 18.06.1992 Tarih ve 92/49/EEC Sayılı Üçüncü Konsey Direktifi'nin 6. Maddesinde düzenlenmiştir.

¹⁶⁵ Bema Özşar, a.g.e., s.66

kısmını Avrupa Birliği içerisindeki başka bir ofise devretmeleri için gereken izni vermekle yükümlüdür. Bir şube sözleşme portföyünün tamamını veya bir kısmını devretmek istediği zaman bulunduğu üye devlet kurumlarına danışmalıdır. Devrin gerçekleştirilmesi için devri gerçekleştiren şirketin bağlı bulunduğu menşe üye devlet yetkili mercilerinin izni gerekmektedir.

Birinci Hayat Dışı Sigorta Direktifi verilmiş olan bir iznin/ruhsatın hangi şartlarda iptal edileceğine ilişkin düzenlemeler de getirmekteydi. Üçüncü Hayat dışı Sigorta Direktifi ile bu düzenlemelerde birtakım değişiklikler yapılmıştır. Yine direktif “yerleşme ve hizmet sunumu serbestisi ile ilgili hükümlerle” sigorta şirketlerinin şube açmaları, bu tip durumlarda sigorta şirketleri tarafından izlenecek bilgilendirme prosedürleri ile yerleşme ve hizmet sunumu serbestisi kapsamındaki diğer konularda Birinci Direktifi tadil etmektedir.

3.1.4. Hukuksal Koruma Sigortasına İlişkin 22 Haziran 1987 Tarih ve 87/344/EEC Sayılı Konsey Direktifi

Söz konusu direktif¹⁶⁶, sigortalının hukuk ve ceza davaları ile mahkeme dışı yargılama prosedürlerinde uğrayacağı hasar, zarar, ziyan ve mağduriyetin tazminini, sigortalının hukuk, ceza ve idari davalarla diğer yargılama prosedürlerinde temsili ile savunulmasını gerçekleştirebilmek için yasal prosedürdeki masrafların üstlenilmesini ve sigorta kapsamındaki diğer ilgili hizmetlerin sağlanmasını kapsamaktadır. Direktif uyarınca, hukuksal koruma sigortası ayrı bir sözleşme şeklinde veya tek poliçe içerisinde ayrı bir bölüm olarak düzenlenmelidir. Üye devletler kendi ülkelerinde şirketlerin aşağıda belirtilen üç alternatiften en az birini kabul etmelerini sağlamakla yükümlüdür :

¹⁶⁶ Council Directive 87/344/EEC of 22 June 1987 on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to legal expenses insurance, OJ: L 185, 04/07/1987, s. 0077 - 0080

- (1) Birden çok sigorta alanında faaliyet gösteren bir şirket, hukuksal koruma sigortası hasalarına ilişkin çalışmalarda bulunan çalışanlarının, şirket tarafından başka bir branş için gerçekleştirilen benzer faaliyetlerde görev almamalarını sağlamakla yükümlüdür. Şirket birden çok sigorta alanında faaliyet gösteren bir şirket veya ihtisaslaşmış bir şirket olmasına bakılmaksızın, hukuksal koruma sigortası hasarlarına ilişkin çalışmalarda bulunan şirket çalışanları kendi şirketleriyle finansal, ticari veya idari bağları olan diğer bir şirkette benzer bir faaliyette bulunamazlar.
- (2) Hukuksal koruma sigortası hasarlarının yönetimi ayrı bir tüzel kişiliğe sahip bir şirkete verilmeli ve bu şirketin adı, ayrı olarak düzenlenen sözleşme veya poliçenin bölümünde belirtilmelidir.
- (3) Sözleşme çerçevesinde şirket, mağdur olan kişiye, seçeceği bir avukat veya makul seviyede işin ehli olan başka bir kişi aracılığıyla çıkarlarını savunabilme hakkını vermelidir.

Hangi alternatifin kabul edildiğine bakılmaksızın hukuksal koruma sigortasına sahip olan kişilerin çıkarları güvence altına alınmalıdır¹⁶⁷.

Bir avukata başvurulmasının gerekli olduğu hallerde başvurulacak avukatın sigortalının savunulması, temsili ve diğer hizmetleri yerine getirmek için yeterli bilgi ve beceriye sahip olması gerekmektedir. Sigortalı, böyle bir avukatı veya yeterli donanımına sahip başka bir kişiyi seçmekte serbesttir.

Sigortalı ile hukuksal koruma sigortacısı arasında yasal konularda bir fikir ayrılığı bulunması durumunda sigortalının tahkim veya benzer garantileri sağlayabilecek başka bir prosedüre

¹⁶⁷ Bu husus, Hukuksal Koruma Sigortasına İlişkin 22.Haziran.1987 Tarih ve 87/344/EEC Sayılı Konsey Direktifi'nin 3. Maddesinin 2. Fıkrasında düzenlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz: Berna Özşar, a.g.e., s.58

başvurabileceği yapılan sigorta sözleşmesinin içinde açıkça belirtilmeli ve bu durum teminat altına alınmalıdır¹⁶⁸.

Sorumluluk sigortasının sahip olduğu hukuki himaye fonksiyonu nedeniyle, hukuksal koruma sigortası ile bu sigorta dalının karıştırılması ihtimali söz konusudur. Esasen, bu iki sigorta türü arasında bir takım benzerlikler mevcuttur. Hatta doktrinde, hukuki koruma sigortasının sorumluluk sigortasının büyük kız kardeşi olduğu da söylenmektedir¹⁶⁹.

Bu iki sigorta dalı arasında benzerlikler mevcuttur. Öncelikle bu iki sigorta türü, zarar sigortası ve aynı zamanda pasif sigortasıdır. Ayrıca, her iki sigorta dalında da ancak belirli faaliyetlerden belirli hususiyetlerden doğan rizikolar karşılanmaktadır. Bu ortak noktalara rağmen hukuki koruma sigortası, sorumluluk sigortasından belirgin bir şekilde ayrılmaktadır. Zira her iki sigorta dalının güttükleri amaçlar ve ifa ettikleri görevler birbirinden farklıdır. Nitekim hukuki koruma sigortasının asli amacı, sigortalının tazminatı ile diğer hukuki taleplerini ileri sürebilmesini sağlamaktır. Buna karşılık, sorumluluk sigortasının ön planda gelen amacı, üçüncü kişilerin sorumluluk talepleri dolayısıyla, sigortalının malvarlığında doğabilecek kayıpları karşılamaktır¹⁷⁰.

Hukuki koruma sigortasında, sigortacılar sadece yargılama masraflarını üstlenmekte; bundan fazlasını, yani üçüncü kişilerin mahkeme tarafından hükmedilen tazminat taleplerini karşılamayı vaad etmemektedir. Bu son duruma ilişkin himayeyi ise, sorumluluk sigortası sağlamaktadır. Bir başka deyişle, hukuki koruma sigortasında, sigortalanan olayın gerçekleşmesi halinde, sadece, yapılacak yargılama masrafları karşılanmaktadır; üçüncü kişi tarafından mahkeme önünde veya dışında ileri sürülen talepler ise

¹⁶⁸ Bu husus, Hukuksal Koruma Sigortasına İlişkin 22 Haziran 1987 Tarih ve 87/344/EEC Sayılı Konsey Direktifi'nin 6. maddesinde düzenlenmiştir

¹⁶⁹ Kemal Şenocak, **Hukuki Himaye Sigortası**, Ankara, 1993, s.89

¹⁷⁰ Kemal Şenocak, **a.g.e.**, s.90

karşılanmamaktadır. Buna karşılık sorumluluk sigortasında; esasen, sigortalının sorumluluğunu gerektiren olay nedeniyle doğan borçlar yani üçüncü kişi tarafından talep edilen asıl alacak, faizleri ve masraflarıyla birlikte karşılanmaktadır¹⁷¹.

Sorumluluk sigortalarının hukuki koruma fonksiyonu kendisini yalnızca, sigortalıya karşı bir sorumluluk davası açılması halinde göstermektedir. Bu durumda dava masrafları, sigortacı tarafından ancak zararın doğmasının engellenmesi veya doğan zararın azaltılması için gerekli olduğu sürece karşılanmaktadır. Sigortacı, bu dava masraflarını, sigortalının, üçüncü kişinin haksız taleplerin karşı savunulması ve bu taleplerin bertaraf edilmesi için yapmaktadır. Başka bir deyişle, sorumluluk sigortacısı, sigortalıya pasif bir hukuki koruma sağlamaktadır. Buna karşılık, hukuki koruma sigortasında, sigortacı, pasif himaye yanında, sigortalı tarafından açılan ve kazanılma şansı olan sorumluluk davalarının gerektirdiği masrafların karşılanması suretiyle, aktif bir hukuki koruma da sağlamaktadır¹⁷².

3.2. Avrupa Birliği Hukukunda Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Düzenleme

3.2.1. Avrupa Birliği Hukukunda Sigorta Sözleşmeleri Hukuku İlkeleri (PEICL)

Avrupa Sigorta Sözleşme Hukuku'nun düzenlenmesi için 1999 yılında Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden sigorta hukuku alanında uzman akademisyenlerin bir araya gelmesiyle bir proje grubu oluşturulmuş ve çalışmalara başlanılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda 2009 yılında Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri yayınlanmıştır¹⁷³.

¹⁷¹ Kemal Şenocak, *a.g.e.*, s.90

¹⁷² Kemal Şenocak, *a.g.e.*, s.91

¹⁷³ Helmut Heiss, *The Principles of European Insurance Contract Law: An Optional Instrument*, Zurich 2010, s.6

Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri – ASSHİ (Principles of European Insurance Contract Law- PEICL¹⁷⁴), genel olarak özel sigortalara uygulanmaktadır. ASSHİ, “bütün sigorta sözleşmelerine uygulanacak genel hükümler”, “zarar sigortalarına uygulanacak genel hükümler” ve “tutar sigortalarına ilişkin genel hükümler” olmak üzere üç kısma ayrılmıştır.

Mesleki sorumluluk sigortaları, zarar sigortalarının bir çeşidi olduğundan, ASSHİ’nin sigorta sözleşmelerine uygulanacak genel hükümleri ile zarar sigortalarına uygulanacak genel hükümleri, mesleki sorumluluk sigortalarına da uygulanabilecektir.

ASSHİ, yasama organı tarafından yapılan, bağlayıcı gücü olan kurallar değildir¹⁷⁵. Bu kuralların uygulanması tamamen tarafların iradesine bağlıdır. ASSHİ, 1:102 maddesinde de bu kuralların isteğe bağlı olduğu belirtilmiştir. “İsteğe Bağlı Uygulama” başlıklı 1:102 maddesinde; “ASSHİ, hukuk seçimi bakımından milletlerarası özel hukukun öngörebileceği sınırlamalara bakılmaksızın, tarafların, yaptıkları, sözleşmenin ASSHİ’ye tabi olması konusunda anlaşmaları halinde uygulanır.” denilmektedir. Yine aynı madde hükmüne göre; 1:103 madde hükmü saklı kalmak kaydıyla, ASSHİ, bazı hükümlerin hariç bırakılmasına izin verilmeksizin, bütün olarak uygulanır.

ASSHİ, 1:103 maddesinde emredici nitelikteki hükümler bildirilmiştir. Buna göre; sigortalının hileli davranışı sonucu sigorta sözleşmesinin yapılmasına ilişkin 2:104 madde ve tutar sigortasına ilişkin 13:101 maddesi emredici niteliktedir. Diğer maddeler ise, hileli davranışları düzenledikleri ölçüde emredicidir. ASSHİ, 1:103 maddesinde; sigorta sözleşmesinin, sigorta ettiren, sigortalı ve lehtarın aleyhine olmamak koşuluyla, ASSHİ’nin diğer maddelerine aykırı şart ve hükümler içerebileceği düzenlenmiştir. Ancak yine 1:103 maddesinde sayılan bazı hallerde, herhangi bir tarafın lehine olan aykırı şart ve hükümlerin de geçerli olacağı

¹⁷⁴ Sigorta Hukuku Derneği, “Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (ASSHİ)”, (çevrimiçi) <http://www.aidaturkey.com/> Kitaplar, 01.06.2011

¹⁷⁵ Nuray Ekşi, **Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Yabancı Unsurlu Sigorta Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk**, İstanbul 2012, s.65

belirtilmiştir. Mesleki sorumluluk sigortalarına ilişkin olarak 1:103 maddesinin (c) bendinde belirtilen limitlerden en az ikisinin aşılması halinde; herhangi bir tarafın lehine olan ASSHİ'nin emredici maddeleri dışındaki diğer maddelerine aykırı olan şart geçerli olacaktır.

ASSHİ'nin uygulanması tarafların isteğine bağlı olup taraflar, ASSHİ'nin 1:102 ve 1:103 madde hükümlerindeki koşullar çerçevesinde uygulanmasını kararlaştırmışlarsa; ASSHİ'deki kurallar sigorta sözleşmesinin birer hükmü haline gelir. Mahkeme ya da hakem heyeti de bunları sözleşme hükmü olarak uygular. Yabancılık unsuru içeren sigorta sözleşmelerine uygulanacak hukuk, kanunlar ihtilafı kurallarına göre belirlenir. Kanunlar ihtilafı kurallarının gösterdiği hukukun emredici hükümleri ile sigorta sözleşmesinin birer hükmü haline getirilen ASSHİ arasında bir çatışma olursa, uygulanacak hukukun emredici kuralları dikkate alınır¹⁷⁶.

ASSHİ, tarafların isteğine bağlı olarak sigorta sözleşmelerine uygulanmakta olup bunun dışında bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. ASSHİ'ye atıf yapılsa bile bu prensipler kanunlar ihtilafı kurallarının gösterdiği hukukun, emredici kurallarına aykırı olduğu sürece uygulanmayacaktır¹⁷⁷. Ancak ASSHİ'nin tüzük haline getirilebilmesi mümkündür. Tüzükler, Maastricht diğer adıyla AB'yi Kuran Antlaşma'nın 249/2. madde hükmü uyarınca; bütünüyle üye devletleri bağlayıcı hükümlere sahip ve üye devletlerin ulusal mevzuatlarına geçirilmeksizin doğrudan uygulanan normlardır. Şayet ASSHİ, tüzük haline dönüştürülürse Avrupa Birliği sigorta hukukuna ilişkin ilkeler yeknesaklaştırılmış olacaktır.

3.2.1.1. Sigorta Sözleşmesinin Tanımı

Sigorta sözleşmesinin tanımı ASSHİ 1:201 madde hükmünde yapılmış olup buna göre; sigorta sözleşmesi, taraflardan birinin(sigortacı), diğer tarafa (sigorta ettiren), bir prim karşılığında belirli bir rizikoya karşı koruma sağlamayı üstlendiği bir sözleşmedir. Aynı madde sigortalanmış olay ve zarar

¹⁷⁶ Nuray Ekşi, a.g.e., 2012, s.66; Armbruster, Christian, **PEICL-The Project Of A European Insurance Contract Law**, Connecticut Insurance Law Journal, Vol.20.1, (çevrimiçi), <http://insurancejournal.org/wp-content/uploads/2014/02/9-Armbruster-1.pdf>, s.120, 03.01.2014

¹⁷⁷ Nuray Ekşi, a.g.e., s.66

sigortalarının da tanımı yapılmıştır. Buna göre; “sigortalanmış olay”, sigorta sözleşmesinde belirlenmiş olan rizikonun gerçekleşmesini anlatır. “*Zarar Sigortası*” ise; sigortacının, sigortalanmış olayın gerçekleşmesi halinde sabit bir meblağı ödemekle yükümlü olduğu sigortadır.

Görüldüğü üzere TTK.’da olduğu gibi ASSHİ’de de sigorta sözleşmesinin tanımı yapılmıştır. Avrupa Birliği üye devletleri geneline bakıldığında ise; sigorta sözleşmesi tarifi üzerinde bir fikir birliğine pek varılamamış olduğu görülmektedir¹⁷⁸. Sigorta sözleşmesi bazı üye devlet kanunlarında hiç yapılmamış, bazılarında ise tanım yapılmıştır. Örneğin Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nda sigorta sözleşmesinin tanımı yapılmamışken; Fransa’da 1930 tarihli Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nda ve Belçika’da 25 Haziran 1992 tarihli Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nda sigorta sözleşmesinin tanımının yapıldığı görülmektedir.

ASSHİ kapsamında sigorta sözleşmeleri; zarar sigortaları ve tutar (meblağ) sigortaları olarak ikiye ayrılmıştır. ASSHİ’de yapılan bu tasnif esasen Türk Ticaret Kanunu kapsamındaki tasnifle aynıdır. Daha öncede belirttiğimiz üzere TTK.’da sigorta sözleşmeleri; zarar sigortaları ve can sigortaları olarak tasnif edilmektedir. Türk hukukunda, can sigortalarına meblağ sigortaları da denilmekte olup ASSHİ’de belirtilen tutar sigortalarının da bu kapsamda (can sigortaları kapsamında) olduğu varittir.

ASSHİ 2:301 hükmüne göre, sigorta sözleşmesinin kuruluşu veya ispatı yazılı şekil şartına tabi tutulamayacağı gibi, sigorta sözleşmesi herhangi başka bir şekil şartına da tabi değildir. Sözleşme, tanık delili dahil olmak üzere, herhangi bir biçimde kanıtlanabilir. Türk hukukunda da sigorta sözleşmesi TTK. 1401. madde hükmünde hiçbir şekle tabi tutulmamıştır. Ancak ASSHİ’den farklı olarak Türk hukukunda sigorta sözleşmenin ispatı için yazılı delil gerekmektedir¹⁷⁹. Sigorta sözleşmesinin, sigorta priminin

¹⁷⁸ Rayegan Kender, a.g.e., s.162; bkz: TTK. 1401. madde gerekçesi

¹⁷⁹ Rayegan Kender, a.g.e., s.168, Işıl Ulaş, a.g.e., s. 12, Ali Bozer, a.g.e., s.41, Haydar Arseven, a.g.e., s.71

veya sigorta bedelinin ispatı hususunda tanık dinlenmesine imkân tanınmamıştır¹⁸⁰.

3.2.1.2. Sigorta Sözleşmesinin Tarafları

Sigorta sözleşmesinin tarafları, Türk Hukuku'nda olduğu gibi Avrupa Birliği Sigorta Sözleşmeleri Hukuk İlkeleri kapsamında da sigorta ettiren/sigortalı ve sigortacıdır. Bu husus ASSHİ'nin 1:201 madde hükmünde düzenlenmiştir. Yapılan sözleşme ile sigorta ettirenin prim borcunu, sigortacının bu prim karşılığında belirli bir rizikoya karşı koruma sağlama borcunu üstlenmektedir¹⁸¹. Bir kişi, hem sigortalı hem sigorta ettiren olabileceği gibi sigortalı ve sigorta ettiren farklı kişiler de olabilmektedir.

ASSHİ 1:202 madde hükmünde sigortalının tanımı yapılmış olup bu madde hükmüne göre; “sigortalı”, bir zarar sigortası ile menfaati korunmuş olan kişiyi anlatmaktadır.

Yine aynı madde hükmüne göre “lehtar”, tutar sigortasında sigorta bedeli kendisine ödenecek olan kişiyi anlatmaktadır. Hayatı, sağlığı, bütünlüğü veya statüsü üzerine sigorta yaptırılmış olan kişiye ise “riziko kişisi” denilmektedir. Söz konusu düzenlemede görüldüğü üzere sadece zarar sigortaları için sigortalı kavramı kullanılmış olup tutar sigortalarında sigortalı kavramı yerine riziko kişisi tanımı kullanılmıştır.

Türk hukukunda da hayat ve hastalık sigortalarında; lehtar kavramı kullanılmaktadır. Lehtar kavramı ile ASSHİ'de olduğu gibi Türk hukukunda da, riziko gerçekleşince sigorta bedelinin ödeneceği kişi kastedilmektedir. Lehtar ile zarar sigortalarındaki sigortalı kavramı birbirinden farklıdır¹⁸².

¹⁸⁰ Ali Bozer, *a.g.e.*, s.41

¹⁸¹ Jürgen Basedow, *Principles of European Insurance Contract Law*, Munich 2009, s. 52

¹⁸² Ali Bozer, *a.g.e.*, s.211; Mustafa Çeker, *a.g.e.*, s.310

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE DEVLETLERİN BAZILARINDA MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI DÜZENLEMELERİ

Bu kısımda; mesleki sorumluluk sigortalarından, uygulama alanı en yaygın olan hekim ve avukatlık mesleki sorumluluk sigortalarına ilişkin olarak Avrupa Birliği genelindeki duruma ve Avrupa Birliği üye devletlerinden bazılarındaki uygulamalara yer verilmiştir. 6102 sayılı TTK.'nın gerekçelerine bakıldığında özellikle Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu'na atıf yapılmış olduğu görülmektedir. Bu nedenle AB üyesi devletlerden Almanya'ya yer verilmiş ve bunun yanı sıra İsveç ve İngiltere'deki mesleki sorumluluk sigortaları uygulamalarına değinilmiştir.

4.1. Avukatın Mesleki Sorumluluk Sigortası

4.1.1. Avrupa Birliği Genel

Avrupa Birliği Avukatlık Meslek Kuralları ilk defa, 28 Ekim 1988 tarihinde yapılan Avrupa Barolar ve Hukuk Dernekleri Konseyi¹⁸³ toplantısında kabul edilmiştir¹⁸⁴. AB üye ülkesi avukatların sınır ötesi alanlarında çalışmalarının yoğunlaşması İç Pazar dahilinde hangi baroya mensup olursa olsun avukatların Topluluk dahilinde tabi olacağı tek tip meslek kurallarının belirlenmesini zorunlu kılmıştır. Bu itibarla Avrupa Barolar ve Hukuk Dernekleri Konseyi (CCBE) bünyesinde toplanmış avukatlık mesleği ile ilgili kuruluşların AB baroların ortak düşüncelerinin ifadesi olarak AB vatandaşı avukatın İç Pazarda etkinliğinin artırılması için AB avukatlık meslek kurallarına iç hukukun meslek kurallarının ivedilikle uyumu sağlanarak bu tür kuralların üye devlet sınırları dışında faaliyetlere uygulanması söz konusu olduğunda, Avukatlık Meslek Kuralları'nın 1.3. ve 1.2. maddeleri gereğince; AB vatandaşı avukat, üyesi bulunduğu baronun

¹⁸³ Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE), (çevrimiçi), bkz : <http://www.ccbe.eu/index>, 03.05.2014

¹⁸⁴ Meslek Kuralları, s.17, (çevrimiçi), http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/meslek_kurallari, İstanbul, 11.11.2013

kurallarının, AB Avukatlık Meslek Kuralları ile bağdaştığı ölçüde bağlıdırlar. Yine 1.2. maddede; avukatın bu kurallara uymamasının disiplin cezasıyla sonuçlanabileceği düzenlenmiştir.

Bu kurallar, 77/249/EEC Avrupa Ekonomik Topluluğu¹⁸⁵ ve 98/5/EC¹⁸⁶ sayılı Avrupa Birliği Direktifleri'nde tanımlanan avukatlarla CCBE'nin yedek ve gözlemci üyesi devletlerin avukatlarına uygulanacaktır¹⁸⁷. 98/5 sayılı Direktifin 6.3 maddesinde avukatlar için mesleki zarar sigortası öngörülmüştür. Söz konusu düzenleme uyarınca, ev sahibi devlette mesleki zarar sigortası yaptırmış olan bir avukatın, birlik üyesi diğer devlette icra edeceği mesleki faaliyetinden ötürü yeniden bir sigorta yaptırması gerekli değildir. Ancak mevcut mesleki zarar sigortasının kapsamı dışında kalan hususların sigortalanması için avukatlık mesleğini icra ettiği diğer birlik üyesi devlette ayrı bir zarar sigortası yaptırabilmesi öngörülmüştür.¹⁸⁸

Avukatların mesleki sorumluluk sigortaları ise, Avrupa Barolar ve Hukuk Dernekleri Konseyi tarafından kabul edilen Avrupa Birliği Avukatlık Meslek Kuralları'nın 3.9. maddesinde yer almaktadır. İşbu madde düzenlemesine göre, avukatlar, mesleğin icrasından kaynaklanabilecek hukuki sorumluluklara karşı, mesleki faaliyetleri risklerin nitelik ve boyutlarıyla sınırlı olmak kaydıyla makul ölçüde sigorta yaptırmak zorundadırlar. Sigortalanma zorunluluğunu yerine getirmeyen avukat, bu durumu ve sonuçlarını müvekkile bildirmek zorundadır.

Avrupa Birliği üye ülkelerinin birçoğunda avukatların mesleki sorumluluk sigortası yaptırılması zorunludur. Örneğin; Danimarka'da avukatlar Baro Yasası'nın 44. maddesi uyarınca mesleki teminat sigortası

¹⁸⁵ Council Directive 77/249/EEC of 22 March 1977 (to facilitate the effective exercise by lawyers of freedom to provide services), OJ: L 78, 26/03/1977, p.17

¹⁸⁶ Directive 98/5/EC Of The European Parliament And Of The Council Of 16 February 1998 (To Facilitate Practice Of The Profession Of Lawyer On A Permanent Basis In A Member State Other Than That In Which The Qualification Was Obtained), OJ: L 77, 14/03/1998, p. 0036 - 0043

¹⁸⁷ Avrupa Birliği Avukatlık Meslek Kuralları'nın 1.4. "Kişi Bakımından Uygulama Alanı" başlıklı maddesinde bu husus düzenlenmiştir.

¹⁸⁸ Faruk Kerem Giray, **Free Movement and Establishment of Lawyers in European Union**, Marmara Üniversitesi, Avrupa Topluluğu Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2000, İstanbul, s.104

yaptırmakla yükümlüdürler. Litvanya’da 18.03.2004 tarihli Avukatlık Kanunu’na göre avukatlar, mesleki sorumluluğa karşı avukat ya da avukat ortaklığı sigortası yaptırdıktan sonra avukatlar siciline kayıt olabilmektedirler. İsveç, Fransa, Almanya, İngiltere, Macaristan’da ve Romanya’da da avukatlık yapabilmek için mesleki sorumluluk sigortası yaptırılmış olması zorunludur¹⁸⁹.

4.1.2. Almanya

Almanya’da 1895 yılında avukatlar için sorumluluk sigortası güvencesi getirilmiştir. Alman Federal Avukatlık Kanunu’nun(BRAO)¹⁹⁰,nün §51 hükmüne göre Almanya’da avukatlık faaliyeti ruhsatını alan her avukat, meslek faaliyetinin icrası nedeniyle sebebiyet verebileceği mal varlığı zararları için mesleki sorumluluk sigortası akdetmek ve avukat faaliyetine devam ettiği süre zarfında bu sigortayı muhafaza etmek zorundadır.

Alman Federal Avukatlık Kanunu ile avukatların bir limited şirket tüzel kişiliği çatısı altında bir araya gelmelerine imkân tanınmıştır. BRAO §59c hükmüne göre; faaliyet konusu hukuki sorunlarda danışmanlık ve temsil olan limited şirketlere, avukatlık şirketi olarak ruhsat verilir. Avukat şirketinin, avukatların sorumluluğunda ve müdürlerinin çoğunluğunun avukat olması zorunludur. BRAO §59j madde hükmü ile avukatlık şirketlerine de mesleki sorumluluk sigortası akdetmek zorunluluğu getirilmiş ve asgari bir sigorta tutarı belirlenmiştir.

Alman Hukuku’nda rizikonun gerçekleştiği an bakımından; avukatların mesleki sorumluluk sigortaları açısından “sebeup olay teorisi” esas alınmaktadır. Avukatın mesleki sorumluluk sigortasında bu teorinin kabul edilmesi, avukatın sorumluluğunun söz konusu olduğu hadiselerde

¹⁸⁹ T.C. Adalet Bakanlığı/Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, Avrupa Birliği’ne Üye Ülkelerde Avukatlık Mesleği İle İlgili Düzenlemeler, Ankara, 2008, s. 5-8, (çevrimiçi), <http://www.abgm.adalet.gov.tr>, 05.05.2014

¹⁹⁰ Alman Federal Avukatlık Kanunu, (çevrimiçi), <http://www.gesetze-im-internet.de/brao>, 04.12.2013

sebeup olayının, zarar olayına göre daha kolay tespit edilebilmesinden kaynaklanmaktadır¹⁹¹.

Alman Hukuku'nda, avukat mesleki sorumluluk sigortası ile sigortalanan riziko; avukatın, sorumluluğuna sebep olacak ilk kusurlu davranışını işlediği anda gerçekleşir¹⁹². Örneğin, sigortalı avukat, dava açma süresinin veya temyize başvurma süresinin kaçırdığı anda riziko gerçekleşmiş kabul edilmektedir.

Alman Hukuku'nda meydana gelen rizikonun, sigorta himayesi dâhilinde sayılabilmesi için; sigorta süresi içerisinde gerçekleşmesi gereken ihlal hareketinin(sebeup olayının) avukatlık mesleği ile ilgili bir faaliyetin icrası dolayısıyla gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bundan, bir avukatın icra ettiği her faaliyetin sigorta güvencesinden yararlanabileceği anlamı çıkarılmamalıdır. Avukatın sigorta himayesinden yararlanabileceği faaliyetler, müvekkilinin hukuki sahadaki menfaatleriyle ilgilenme ve onların korunmasıyla ilgili faaliyetlerdir. Bununla birlikte avukatın bir takım yan faaliyetlerinden doğan sorumlulukları da sigorta himayesinden yararlanmaktadır. Örneğin, avukatın hakem, konkordato ve vasi olarak gerçekleştirdiği faaliyetlerinden doğan sorumluluğu da sigorta kuvertürünün kapsamında yer almaktadır¹⁹³.

Alman Hukuku'nda, mesleki sorumluluk sigortası sözleşmesi yapılmadan önce meydana gelmiş olup da sözleşmenin yapılması sırasında sigorta ettirenin malumatı dâhilinde olmayan sebeup olayları için de sigorta himayesi sağlanmaktadır¹⁹⁴. Görüldüğü üzere Alman Hukuku'nda da geçmiş etkili sigorta yapılması mümkündür.

Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu¹⁹⁵(VVG)'nun §14 hükmüne göre, sigorta talebi, sigorta olayı ve sigortacının ediminin kapsamının tespiti için gerekli incelemelerin bitimiyle muaccel olmaktadır.

¹⁹¹ Kemal Şenocak, **Mesleki Sorumluluk Sigortası**, Ankara 2000, s. 139

¹⁹² Kemal Şenocak, **a.g.e.**, s. 139

¹⁹³ Kemal Şenocak, **a.g.e.**, s. 139

¹⁹⁴ Kemal Şenocak, **a.g.e.**, s. 140

¹⁹⁵ Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu, (çevrimiçi), http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_vvg/, 09.10.2013

Sigortacının, bu incelemeleri, rizikonun gerçekleştiğinin ihbar edilmesinden itibaren bir ay içerisinde bitiremediği takdirde, sigorta ettiren toplam alacağına mahsuben, sigortacının işin niteliğine göre ödemesinin gerektiği en az meblağ ölçüsünde avans verilmesini isteyebilecektir. Sigorta ettirenin kusuru nedeniyle incelemeler, bir aylık süre içerisinde tamamlanamamışsa; bu durumda bir aylık süre uzayabilecektir.

Alman Sorumluluk Sigortası Genel Şartları(AHB)¹⁹⁶ §3 III/1 hükmüne göre; sigortacının, hem haklı hem de haksız taleplere karşı himaye sağlamakla yükümlü olduğu sonucuna varılmaktadır¹⁹⁷.

Alman Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın §10 hükmünde sorumluluk sigortalarında zamanaşımı düzenlenmiştir. Buna göre sorumluluk sigortalarında, sigorta sözleşmesinden doğan talepler iki yıl içinde zamanaşımına uğrayacaktır. Sorumluluk sigortasında sigorta ediminin istenebileceği tarih, üçüncü kişinin sigorta ettirenden tazminat talep ettiği tarihtir. Zamanaşımı süresi de, üçüncü kişinin sigorta ettirenden talepte bulunduğu yılın bitimiyle işlemeye başlayacaktır. Yine aynı madde hükmüne göre, eğer sigortacı, sigortalının tazminat talebini reddederse; sigortalının tazminat hakkını talep edebilmesi için, altı (6) ay içerisinde yasal yollara başvurması gerekmektedir. İşbu altı (6) aylık bu başvuru süresi, sigortacının poliçeyi karşılamayı yazılı olarak reddinin sigorta ettirene bildirimiyle başlar.

4.1.3. İngiltere

Bilindiği gibi İngiliz hukuku Anglosakson hukuk sistemine tabi olup, Kara Avrupası Hukuk sisteminden oldukça farklıdır. Anglosakson Hukuk Sisteminde hukuk, örf - adet kuralları, mahkeme kararları (içtihatları) ve dağınık halde bulunan kanunlara dayanmaktadır. İngiltere'de avukatlık mesleğinde ikili bir ayrım söz konusudur. Bunlardan ilki duruşma avukatı veya duruşmaya çıkan avukat olarak

¹⁹⁶ Alman Sorumluluk Sigortası Genel Şartları, (çevrimiçi), https://www.esecutive.com/pdfs/Liability_Insurance_Conditions.pdf, 09.10.2013

¹⁹⁷ Kemal Şenocak, a.g.e., s. 148

adlandırabileceğimiz “*barrister*” lar, ikinci grup ise dosya avukatı veya duruşmaya çıkmayan avukat olarak adlandırabileceğimiz “*solicitor*” lardır¹⁹⁸.

İngiliz hukukunun avukatlık mesleğine ilişkin temel ayrımı avukat meslek kuruluşlarında da yansımaları bulmaktadır. *Barrister* adı verilen avukatlar baro konseyi (*bar council*) yapısında temsil edilirken, *solicitor* adı verilen avukatlar hukuk cemiyeti (*law society*) yapısında yer almaktadır. *Barrister* olarak faaliyet göstermek bir *inn* üyesi olmak koşuluna bağlıdır. 2006 yılında *barrister*lerle ilgili olarak Genel Konsey Baro Standartları Kurulu (*Bar Standards Board*), 2007 yılında ise *solicitor*larla ilgili olarak Hukuk Cemiyeti Solicitor Düzenleme Kurumu (*Solicitors Regulation Authority*) adı verilen yapılar kurulmuş ve düzenlemeler/ denetlemeler bu yapılar üzerinden yürütülmeye başlanmıştır¹⁹⁹.

2007 tarihli Hukuk Meslekleri Yasası²⁰⁰ ile özerk bir kamu kuruluşu niteliğinde olan Hukuk Meslekleri Kurulu (Legal Services Board) *barrister*lerle ilgili olan Baro Standartları Kurulu’nun, hem *solicitor*larla ilgili olan Solicitor Düzenleme Kurumu’nun işlemlerini denetlemeye başlamıştır.

Avukatların mesleki sorumluluk sigortaları ile düzenlemeler ise *solicitor*lar için Hukuk Cemiyeti Solicitor Düzenleme Kurumu (Solicitors Regulation Authority- SRA) tarafından düzenlenen kurallar kapsamında yapılmaktadır. Bu husus ve *solicitor*ların mesleki sorumluluğu 1974 Tarihli Solicitor Kanunu²⁰¹,’nun 37. Madde hükmünde düzenlenmiştir. Bu kapsamda düzenleme kurulu tarafından *solicitor*ların mesleki sorumluluk sigortaları “Sorumluluk Sigortası Kuralları 2013 (SRA Indemnity

¹⁹⁸ Selçuk Demirebulak, *Avrupa Birliği’nde Avukatlık Hizmetinin Serbest Dolaşımı*, İstanbul Barosu Dergisi, C:81, S:2, 2007, s.474

¹⁹⁹ Metin Günday/Orhan Tekinsoy/Bayram Mısırlı/Yunus Bakıhan Çamurdan, **Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları Raporu**, <http://static.ato.org.tr/>, Şubat 2013, s. 13

²⁰⁰ Legal Services Act 2007, Chapter 29, 30.10.2007, (çevrimiçi), <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2007/29>, 04.04.2014

²⁰¹ Solicitors Act 1974, Chapter 47, 31.07.1974, (çevrimiçi), <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/47>, 01.05.2014

Insurance Rules 2013)²⁰² ile düzenlenmiştir. Sorumluluk Sigortası Kuralları'na göre solicitorların mesleki sorumluluk sigortası yaptırımları zorunludur²⁰³. Solicitorlar doğrudan ya bir broker aracılığıyla SRA tarafından belirlenen sigortacılarla ve SRA tarafından belirlenen kurallara²⁰⁴ uygun olarak sigorta sözleşmesi imzalayabilmektedirler. Solicitorlar tarafından zorunlu olan mesleki sorumluluk sigorta için SRA tarafından belirlenmiş asgari bir sigorta bedeli mevcuttur. Her riziko için asgari bedel üzerinden sigorta yaptırılması gerekmektedir. Solicitorlar için yapılan mesleki sorumluluk sigortalarında rizikonun gerçekleşme anı hususunda tazminat talebinin ileri sürüldüğü anı esas alan (claims made basis) teori genel kabul görmektedir²⁰⁵. Yani solicitorun ihmali nedeniyle meydana gelen zararın sigorta poliçesi süresi içerisinde talep edilmesi gerekmektedir, aksi takdirde teminat dışı kabul edilecektir.

Barristerlar için de mesleki sorumluluk sigortası yaptırılması zorunludur. Barristerlar için de genel olarak sigorta poliçelerinde tazminat talebinin ileri sürüldüğü an, rizikonun gerçekleşme anı olarak kabul edilmektedir. Genel Konsey Baro Standartları Kurulu(*Bar Standards Board*) tarafından ileri sürülen tavsiye görüşte; barristerların düzenli olarak yeniledikleri poliçelerinde belirtilen teminat limitlerini kontrol etmeleri ve gerekli gördükleri hallerde sigorta bedellerini arttırılmaları gerektiği hususu belirtilmiştir.²⁰⁶ Barristerlar için de sigorta poliçelerinde zorunlu asgari bir limit getirilmiştir. Sigorta primleri de her avukatın yaptığı işe ve bir avukatlık ortaklığında ortak olup olmamasına gibi unsurlara bağlı olarak değişiklik arz etmektedir²⁰⁷.

²⁰²These Rules come into force on 1 October 2013, (çevrimiçi), <http://www.sra.org.uk/solicitors/handbook>, 01.05.2014

²⁰³ <http://www.lawsociety.org.uk/advice/practice-notes/professional-indemnity-insurance>, (çevrimiçi), 05.05.2014

²⁰⁴Bkz: **SRA Indemnity Insurance Rules**, (çevrimiçi), <http://www.sra.org.uk/solicitors/handbook/indemnityins>, 05.05.2014

²⁰⁵ <http://www.lawsociety.org.uk/advice/practice-notes/professional-indemnity-insurance/>, (çevrimiçi), 05.05.2014

²⁰⁶ <https://www.barstandardsboard.org.uk/code-guidance/the-extent-to-which-a-barrister-can-limit-their-indemnity-insurance-liability/>, (çevrimiçi), 01.05.2014

²⁰⁷ Selçuk Demirbulak, **a.g.e.**, s.474

Zamanaşımı her ikisi için de zarara sebep olan olayın meydana geldiği andan itibaren altı yıldır. Solicitor ve barristerın mesleki sorumluluğu; mesleğin ifası sırasındaki ihmal veya hatasından kaynaklanmakta olup bu husus 1980 tarihli Zamanaşımına İlişkin Yasa'nın²⁰⁸ 14A madde hükmünde düzenlenmiştir.

4.2. Hekimin Mesleki Sorumluluk Sigortası

4.2.1. Avrupa Birliği Genel

Hekim mesleki sorumluluk sigortası ile tıbbi yanlış uygulamalar (medical malpractice) teminat altına alınmaktadır. Dünya Tabipler Birliği'ne göre tıbbi yanlış uygulama, hekimin teşhis ve tedavi sırasında standart uygulamayı yapmaması, beceri eksikliği veya hastaya tedavi vermemesi gibi içeriklerle tanımlanmaktadır²⁰⁹.

Avrupa Birliğinde, sağlık personelinin mesleki sorumluluk sigortası uygulamalarına ilişkin bütün üye ülkeleri bağlayan özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bütün üye ülkelere uygulanması talep edilen doğrudan bir düzenleme olmaması nedeniyle, birbirine benzer uygulamalar olmakla birlikte, her ülke konuya kendi ulusal ve hukuki düzenlemeleriyle özel yaklaşım sergilemiştir.

Sağlık sektörü ve mesleki sorumluluk sigortası ilişkisine bakıldığında; *Almanya, Hollanda ve Lüksemburg*'da özel sektörde çalışan hekimlere sigorta yaptırmadıkları takdirde çalışma ruhsatı verilmemekte, hastanelerin de hizmet verebilmeleri için mesleki sorumluluk sigortası yaptırmaları şart koşulmaktadır. Diğer yandan, *Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Yunanistan, Polonya, İspanya ve Slovakya* gibi ülkelerde mesleki hata kaynaklı hasarın tazminatının ilgili sağlık hizmet sunucuları, kısmen de hayat sigortası harici hizmet veren sigorta şirketleri tarafından özel bir sigorta

²⁰⁸Limitation Act 1980, Chapter 58, 13.11.1980, (çevrimiçi), <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1980/58>, 14.03.2013

²⁰⁹ Dünya Tabipler Birliği, 44. Genel Kurul, *Tıpta Yanlış Uygulama Konulu Duyuru* (Malpractice), Fransa, 1992, s.1.

poliçesi kapsamında ödenmektedir²¹⁰.Görüldüğü üzere hekim sorumluluk sigortası bazı ülkelerde zaruri, bazılarında ihtiyaridir.

Meslek hatası sonucu ortaya çıkan hasarın varlığının ve düzeyinin tespiti ve tazminatın belirlenmesi noktasında Avrupa Birliğinde İsveç/İskandinav sistemi ve mahkeme sistemi şeklinde iki farklı yaklaşım göze çarpmaktadır. İskandinav modeli olarak tanımlanan sistemde; mahkemeye yansıtılmadan özel bir yasa ile işletilen bilirkişi ve taraflardan oluşan bir heyet tarafından değerlendirilmektedir. *İtalya, Almanya, Fransa, Portekiz* gibi ülkelerde ise ülkemizdeki gibi mahkeme sistemi uygulanmaktadır²¹¹.

Avrupa Birliği ülkelerinde, hekimin hukuki sorumluluğunun uygulanması bazı ülkelerde sözleşmesel sorumluluğa bağlıyken bazılarında haksız fiil sorumluluğa bağlıdır. Avrupa devletlerinin çoğunda iki tür hekim sorumluluğu mevcuttur. Bazı devletlere göre, hekim ile hasta arasında bir sözleşme vardır ve bu sözleşmeye göre hekim tıp biliminin yöntemlerine göre hastasını tedavi etmeye çalışmalıdır. Eğer, tedavisi başarısız olursa hekimin sözleşmesel sorumluluğu ortaya çıkar. Diğer devletler ise hata veya ihmal durumunda haksız fiil sorumluluğunu uygulamaktadırlar. Her iki sorumluluk türünün de uygulandığı devletlerde mevcuttur. Eğer seçme imkânı varsa zarar görenin yani mağdurun kendisi için hangisi daha avantajlı ise onu seçme hakkı bulunmaktadır. Örneğin; *Almanya, Avusturya, Belçika, Büyük Britanya, Hollanda, İspanya ve İtalya*'da hekimler hem sözleşmesel hem de haksız fiil sorumluluğuna maruz kalmaktadır. *Fransa ve Lüksemburg*'da hekim sadece sözleşmesel sorumluluk ile yükümlüdür. *İsveç* ise haksız fiili sorumluluğu uygulanmaktadır.²¹² Kural olarak haksız fiil sorumluluğu kusura dayalı sorumluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, haksız fiil

²¹⁰ T.C. Sağlık Bakanlığı, Avrupa Birliği Koordinasyon Daire Başkanlığı, **Avrupa Birliği Ülkelerinde Malpraktis Sigortası Uygulamaları**, Haziran 2008, Ankara, s.2

²¹¹ Ali Rıza Tümer, Ramazan Akçan, Emre Karacaoğlu, Ülkemiz ve Dünyadaki Örnekleri İle Hekim Mesleki Sorumluluk Sigorta Sisteminin Değerlendirilmesi, **Hacettepe Tıp Dergisi**, 2011, Sayı :1, Cilt:42, s.36

²¹² Neslihan Duru, **Mesleki Sorumluluk Sigortalarından Hekim Mesleki Sorumluluğunun Türkiye'deki ve AB'deki Uygulamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi-** Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2006, s.88

sorumluluğuna dayalı olarak açılan davalarda, zarar gören hasta, hekimin kusurlu olduğunu ispatlamak zorundadır. Ancak sözleşmeye dayalı sorumluluk iddiasıyla açılan davada ise; aleyhine dava açılan hekim kusurlu olmadığını ispatlamak zorundadır²¹³. Bu açıdan bakıldığında, sözleşmeye dayalı sorumluluk halinin hastalarının lehine olduğunu söylemek mümkündür.

Avrupa Birliği üye devletlerinin bazılarında kusura dayalı tazmin sistemi kabul edilirken bazılarında kusura dayanmayan tazmin söz konusudur. Buna göre; bazı ülkeler kusur varsa zararı tazmin etmektedir. Kusur yok ise; ödeme yapılmamaktadır. Bazı ülkeler ise, sağlık hizmetinin verilişi sırasında zarara uğrayan hastaların her türlü zararlarını karşılarlar. Bunu sosyal devletin bir ilkesi olarak benimsemişlerdir. Bir kısım ülkeler de ise; karma sistem uygulamaktadır²¹⁴.

Kusura dayanmayan, sadece mağdurun gördüğü zararı karşılamaya yönelik sistemlerin uygulandığı başlıca AB ülkeleri İsveç, Yeni Zelanda ve İngiltere'dir²¹⁵.

*Kuzey Avrupa Ülkeleri*²¹⁶, hekim sorumluluk sigortasının problemli noktalarından kurtulabilmek için “hasta sigortası” sistemini oluşturmuşlardır²¹⁷. Hasta sigortasında, hastanın talebi doktora karşı değil, sigortacıya karşıdır. Çünkü sigorta, hekimin sorumluluğunu değil, hastanın tedavi rizikosunu sigortalara. Sigortacı, sigorta ettireni, kötü tedavi sonuçlarına karşı sigortalamaktadır²¹⁸. Bu sigortada amaç pahalı dava masraflarından ve artan talep sayısının dava kalabalığına neden olmasına engel olarak zarar gören hastaya tazminatın derhal ödenmesini sağlamaktır.

²¹³ Mehmet Demir, “Hekimin Sözleşmeden Doğan Sorumluluğu”, *AÜHF Dergisi*, S:3, C:57, 2008, s.244

²¹⁴ Sermet Koç, *Tıbbi Uygulama Hataları (Dr. Hasan Çankaya Anısına)*, İstanbul Tabip Odası, 2012, İstanbul, s.54

²¹⁵ Sermet Koç, *a.g.e.*, s.63

²¹⁶ Danimarka, Estonya, İsveç, Finlandiya, İzlanda, Letonya, Litvanya ve Norveç Kuzey Avrupa ülkeleri olup bunlardan İzlanda ve Norveç AB üyesi ülkelerden değildir .

²¹⁷ Neslihan Duru, *a.g.e.*, s.96

²¹⁸ Tennur Koyuncuoğlu, “Doktor Sigortası mı, Hasta Sigortası mı?”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2011, Sayı: 92, s.449

Rizikonun gerçekleşme zamanı ile ilgili olarak ülkeden ülkeye değişen uygulamalar görülmektedir²¹⁹. Yaygın olarak zarar olayı esaslı ve talep olayı esaslı uygulamalar mevcuttur.

4.2.2. Almanya

Alman Hukuku'nda hekimlerin çalışma ruhsatı alabilmeleri için sorumluluk sigortası yaptırmaları gerekmektedir.

Almanya'da ise doğuma ait operasyonlara, kozmetik operasyonlara, üniversite kliniklerine ve alternatif tıp ile ilgili tedavi ve ilaçların kullanımına teminat verilmemektedir²²⁰.

Alman Hukuku'nda hekimin mesleki sorumluluk sigortasında, rizikonun gerçekleştiği an bakımından, “zarar olayı teorisi” esas alınmaktadır. Hekimin mesleki sorumluluk sigortasında zarar olayının ve dolayısıyla sigortalanan rizikonun tezahür etmiş sayılabileceği iki zaman noktası düşünülebilir²²¹. Bunlardan **ilki**, sorumluluğu doğuran davranışın (sebeup olayının) gerçekleştiği an ile vücut bütünlüğünde zararın ortaya çıktığı zaman noktası arasındadır. Bu an sebep olayının, daha henüz bir zarar uğramamış insan vücudunda ilk etkisini doğurduğu andır. **İkinci zaman noktası ise**; hastanın vücudunda bir zararın ortaya çıktığı; bir başka deyişle, hastanın, doktorun hatalı tıbbi müdahalesinin sonucunu hissettiği andır²²².

Bu görüşlerden ilki benimsenecek olursa, sigorta ettirene, sebep olayı için bir nevi himaye sağlanmış olmaktadır. Çünkü örneğin, ameliyat müdahalelerinde sebep olayı ile sebep olayının insan vücudunda ilk etkisini göstermeye başladığı an art arda, birbirinden ayrılmayacak kadar yakın gerçekleşmektedir. Yine örneğin, yanlış ilacın reçeteye yazılması (sebeup olayı) ile ilacın alınması arasında çok kısa bir zaman aralığı bulunmaktadır²²³. İlk görüşe göre; meydana gelen rizikonun, sigorta himayesi kapsamında

²¹⁹ Colin Smyth, “Sorumluluk Sigortaları Uygulamaları”, Çev. Ergin Gediz, TSEV, No:20, 1991,s.18

²²⁰ Neslihan Duru, a.g.e., s.109

²²¹ Kemal Şenocak, a.g.e.,s.117

²²² Policy Issues in Insurance Medical Malpractice Prevention, Insurance And Coverage Options,s.15, (çevrimiçi), <http://www.aemh.org/pdf/OECDMedicalMalpractice>, 03.11.2013

²²³ Kemal Şenocak, a.g.e., s.118

sayılabilmesi için, sebep olayının, sigorta süresi içerisinde ilk etkisinin doğması şarttır. Böylece yani sigorta süresi içerisinde ilk etkinin doğması şartı ile sigorta ilişkisinin bitiminden sonra ortaya çıkan zararlar da sigortacının sorumluluğu dâhilinde olacaktır. Bu durum sigorta ettiren lehinedir.

Oysa, ikinci görüş benimsendiğinde; yani rizikonun gerçekleştiği an, insan vücudunda zararın ortaya çıktığı an olarak kabul edildiğinde, sigorta sözleşmesinin bitiminden sonra ortaya çıkacak zararlar, zarara sebebiyet veren olay sigorta ilişkisinin sürdüğü döneme tesadüf etse dahi, sigorta kuvertürüne dâhil olmayacaktır²²⁴. Bu durumda sigorta ettiren aleyhinedir. Uygulamada eğilim, sigorta ettiren lehine olan görüşün kabul edilmesi gerektiği yönündedir. Yani, sigortalanan rizikonun, zararın ortaya çıkışından mümkün olduğu kadar evvelki bir tarihte gerçekleştiğini kabul etmek yönündedir. Bu yorum sayesinde, sonradan ortaya çıkan zararların da sigorta kuvertürüne dahil olması sağlanmaktadır²²⁵.

4.2.3. İsveç

İskandinav modelinin kökeni bu sisteme dayanmaktadır. İsveç'te ilk olarak 1975 yılında No-Fault Hasta Sigorta Sistemi (No-Fault Patient Insurance System) ortaya atılmıştır²²⁶. Buna göre, vergi sistemi ve özel doktor, diş hekimi ve fizyoterapistleri temsil eden kuruluşların katkıları ile oluşturulan fon kaynağı ile hastalara uğradıkları zararlar nedeniyle tazminat ödemeleri yapılmıştır. İlerleyen aşamalarda, yapılan yasalarla 1997 yılından bu yana, bütün sağlık kuruluşları kurumun tüzel kişiliğine ve bünyelerinde çalışan sağlık personelinin tıbbi müdahalesi sonucu oluşabilecek zarara karşı mesleki sorumluluk sigortası yaptırmakla yükümlü kılınmıştır. Kamuda çalışan sağlık çalışanlarının sigorta primleri bölge meclisleri

²²⁴ Aynur Yongalık, a.g.e., s. 188

²²⁵ Kemal Şenocak, a.g.e., s.118

²²⁶ Ali Rıza Tümer, Ramazan Akçan, Emre Karacaoğlu, a.g.e., s.36

tarafından ödenmektedir. Bunun yanında, özel sektörde çalışan hekimler ve dış hekimleri bireysel poliçe kapsamında prim ödemektedirler²²⁷.

İsveç, meslek hatası/mesleki sorumluluk sigortası uygulaması konusunda çok başarılı bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. “No-Fault System” (Kusurlunun aranmadığı sistem) uygulamasına dayanan İsveç modeli, diğer İskandinav ülkelerince de kabul görmüştür. No-fault sistem (kusursuz sorumluluğa dayalı sistem) adı verilen bu uygulama ile İsveç’te, hekimin ya da sağlık personelinin meslek hatası uygulaması sonucunda, hatalı personelin cezalandırılması değil meslek hatasına neden olan şartların düzeltilmesi öngörülmektedir²²⁸..

Bu sistemde, mahkeme sisteminden farklı olarak; karar verici konumundakiler, bilirkişi heyeti ve taraflardır. Sistem kurulduğundan beri işlemlere dâhil olan tek avukat; sigorta şirket personeli veya hastaya iddiaları yazma konusunda yardımcı olan kişidir. Hekim ve hasta için ek ekonomik kayıp (mahkeme giderleri) riski bulunmamaktadır. İddiaların çok önemli bir kısmı iki ay içinde, geriye kalan tamamen yakın kısmı altı ay içerisinde sonuçlandırılırken, dosyaların çok az bir kısmının karara bağlanması iki yıl kadar zaman almaktadır. Hekim için ceza yaptırımını veya disiplin soruşturması öngörülmemesi nedeniyle hekimin hastaya tazminat talep sürecinde dahi yardımcı olduğu görülmektedir. Tazminat miktarı olarak üst sınır belirlenmektedir. Hastada ekonomik kayıp olması durumunda tazminat miktarının tamamı, ekonomik kayıp olmaması durumunda ise daha az bir kısmı ödenmektedir. Sadece yetkin bir uzmanın sakılabileceği zararların oluşması durumunun ele alındığı ifade edilmektedir²²⁹.

4.2.4. İngiltere

İngiltere’de farklı bir sistem mevcuttur. Ulusal Sağlık Sistemi (National Health System / NHS) kapsamında hekimlerin mesleki

²²⁷ Ali Rıza Tümer, Ramazan Akçan, Emre Karacaoğlu, *a.g.e.*, s.3

²²⁸ Jocelyn Bogdan, *Medical Malpractice In Sweden And New Zealand*, No:21, July 2011, s.3

²²⁹ Ali Rıza Tümer, Ramazan Akçan, Emre Karacaoğlu, *a.g.e.*, s.36

sorumluluklarından doğan zararlar karşılanmaktadır. Ancak bu sisteme tüm hastaneler dâhil değildir. NHS dışında kalan hastanelerde çalışan hekimler ise özel sigorta şirketleri ile sigorta sözleşmeleri yaparak kendilerini güvence altına alabileceklerdir. Ancak İngiltere’de hekimler, özel şirketlerle sözleşme yapmak yerine daha çok kar amacı gütmeyen ve bu konuda uzmanlaşmış meslek birliklerine/kuruluşlarına üye olmak suretiyle mesleki sorumluluk sigortası yaptırmaktadırlar. Bu kuruluşlardan bir tanesi Medical Defence Union (MDU- Sağlık Koruma Birliği) olup buraya kayıtlı hekimler uzmanlık durumlarına ve alanlarına göre belirlenen üyelik ücreti ödemektedirler. Hekimlerin hatalı tıbbi uygulamasından meydana gelen zararlar da bu kuruluş tarafından karşılanmaktadır. Buna benzer diğer bir kuruluş ise; Medical Protection Society (MPS- Sağlık Koruma Örgütü)’dir²³⁰.

NHS kapsamında olan hastaneler ve hekimler açısından ise; malpraktis sonucu tazminatı gerektiren klinik bir zarar meydana gelmesi durumunda, (NHS) kurumları, çalışanlarının tüm sorumluluğunu üstlenmektedir. Bu kapsamda, zarar meydana gelmesi halinde, hastanın zararının tazmin edilmesi zorunludur. İngiltere’deki sistemde NHS, çalışanları yani hekimler ve diğer sağlık çalışanları adına zararın tazminini üstlenmiştir²³¹.

Hekimlerin tıbbi yanlış uygulaması nedeniyle doğan zararlara ilişkin olarak İngiltere’de kusura dayanmayan tazmin sistemi vardır. Kusura dayanmayan tazmin sistemlerinde bir sağlık hizmetinin verilişi sırasında zarara uğrayan hastaların zararları giderilerek sosyal devlet ilkesi hayata geçirilmektedir²³².

²³⁰ Frank G. Feeley, Wendy K. Mariner, **Basic Elements Of The Legal System Of Physician Liability For Negligent Patient Injury In The United States With Comparisons To England**, Boston University School of Public Health, 2000, Boston, s.17

²³¹ T.C. Sağlık Bakanlığı, **Avrupa Birliği Koordinasyon Daire Başkanlığı, Avrupa Birliği Ülkelerinde Malpraktis Sigortası Uygulamaları**, Haziran 2008, Ankara, s.4; Insurance And Malpractice, Final Report Of HOPE’s Subcommittee On Co-Ordination. Brussels, April 12, 2004, s.17

²³² Ali Rıza Tümer, Ramazan Akçan, Emre Karacaoğlu, a.g.e., s.37

İngiltere’de de mesleki sorumluluk sigortası kapsamında zarara uğrayan şahsın doğrudan sigorta şirketine başvurma hakkı mevcuttur²³³.

Hekim mesleki sorumluluk sigortaları açısından uygulanacak zamanaşımı ise 1980 tarihli Zamanaşımına İlişkin Yasa²³⁴’nın 5.ve 6. Madde hükmünde düzenlenmiştir. Mesleki sorumluluk sigortaları da dâhil olmak üzere sigorta sözleşmelerinde uygulanacak zamanaşımı genel olarak rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıldır. Ancak taraflar anlaşarak farklı bir zamanaşımı süresi belirleyebilecektir. Fakat İngiliz mahkemeleri; farklı bir zamanaşımı süresi belirlenen hallerde; bu hususun sözleşme açıkça belirtilmiş ve net bir şekilde anlaşılır olmasını aramaktadır²³⁵.

İngiltere’de rizikonun gerçekleşme zamanına ilişkin olarak verilen mahkeme kararlarında farklı teoriler kabul edilmiştir. İngiliz hukukunda bazı mahkeme kararlarında sorumluluğa yol açan davranış görüşüne (sebeup olayı teorisi) yakın kararların verildiği görülmektedir. Bu kararlarda sigorta ettirenin, zarar gören kişi karşısında ilk bakışta sorumlu tutulabileceği anda rizikonun gerçekleşmiş olacağı ve sigortacının sorumluluğunun doğacağı kabul edilmektedir²³⁶.

İngiliz Yüksek Mahkeme içtihatlarının bir kısmı zarar tespiti görüşünü esas almaktadır. Bu kararlarda zararın ve buna ilişkin sorumluluğun tespitinin üçüncü kişi tarafından ileri sürülmesi ve bir mahkeme veya hakem kararı veya sulh anlaşması ile yapılması şart koşulmuştur²³⁷. Buna göre zarara uğrayanın ileri sürdüğü tazminat talebinin sigorta himayesi kapsamında

²³³ Güllü Turgaz, **Sağlık Sektöründe Mesleki Sorumluluk Sigortası Uygulaması**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007 s.44

²³⁴ Limitation Act 1980, Chapter 58, 13.11.1980, (çevrimiçi), <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1980/58>, 03.05.2014

²³⁵ Stephen Carter, **Guide To Time Bar**, Charles Russell Guide, (çevrimiçi), http://www.charlesrussell.co.uk/UserFiles/file/pdf/Guide_-_Insurance_Reinsurance_-_Guide_to_time_bar.pdf, 03.05.2014

²³⁶ Central Electricity Board v Halifax Corp (1963) AC 785, 801. , Bkz: Joseph Chitty, Chitty on Contracts: **General Principles (Volume I)**, 2012, s.1976

²³⁷ Post Office v Norwich Union Fire Ins. Sy. Ltd. (1967) 2 QB 363, bkz: Malcolm A. Clarke, **The Law of Liability Insurance**, England, 2013, s. 132; County & District Properties Ltd.v Jenner & Son Ltd. (1976) 2 Lloyd’s Rep. 728. , Bkz: Joseph Chitty, **a.g.e.**, s.1983

karşılanması için sigortalının sorumluluğun tespiti için yapılması gerekmektedir.

SONUÇ

Mesleki sorumluluk sigorta sözleşmesi; sigortacının, riziko gerçekleştiği takdirde sigortalıya malvarlığında meydana gelen zararın karşılanması ile malvarlığının pasifinin artmasının engellenmesi yükümlülüğü taşıdığı ve buna karşılık sigortalının da prim ödeme borcu yüklendiği, tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir.

Mesleki sorumluluk sigortalarında, sigorta ettirene/sigortalıya prim ödeme yükümlülüğü yanında bir takım külfetler de yüklenmiştir. Külfetlerin, yükümlülüklerden en büyük farkı, ihlali halinde, tazminat ödeme yükümlülüğü değil, tazminat talebini ileri sürebilme hakkının kaybı sonucunu doğurmalarıdır. Sigortacının, külfetlerini yerine getirmeyen sigorta ettiren/sigortalıdan, külfetlerin yerine getirilmesini dava yoluyla talep etme hakkı bulunmamaktadır.

Mesleki sorumluluk sigortasının sigortacının edim yükümlülüğünün doğabilmesi için ilk şart, rizikonun sigorta sözleşmesi süresi içerisinde meydana gelmesidir. Bu nedenle, rizikonun gerçekleştiği anın tespiti, sigortacının sorumluluğu açısından büyük önem arz etmektedir. Rizikonun gerçekleştiği anın tespiti bakımından farklı zaman noktaları söz konusudur.

Türk Hukuku'nda mesleki sorumluluk sigortaları açısından, sebep olayı teorisinin yanı sıra tazminat ileri sürüldüğü an teorisi de benimsenmiştir. Bu husus MSSGS.'da da düzenlenmiş olup poliçeler düzenlenirken taraflar rizikonun gerçekleştiği an'ın ne zaman olacağını kendileri belirleyebilmektedirler. Buna mukabil TTK. 1473. madde hükmü ile de mesleki sorumluluk sigortaları açısından sebep olay teorisinin benimsendiği ortaya konulmuştur. Ancak bu maddenin aksine bir düzenleme yapılabilmesi mümkün olup rizikonun gerçekleştirme an'ının belirlenmesi tarafların serbest iradesine bırakılmıştır.

Avrupa Birliği müktesebatında münhasıran mesleki sorumluluk sigortalarına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Avrupa Birliği'ndeki düzenlemeler daha ziyade hizmetlerin serbest dolaşımıkapsamında özellikle sigorta şirketlerinin kuruluşu, mali yeterliliği, faaliyetler alanları gibi

konulara ilişkindir. Daha öncede belirttiğimiz üzere; Avrupa Birliği'nin sigorta sektörüne yaklaşımı, rekabetin korunması bağlamında olmuştur. Bu sebeple düzenlenmeler hizmetlerin serbestçe sunulmasına ve sermayenin serbestçe dolaşımına odaklanmıştır. Mesleki sorumluluk sigorta sözleşmeleri bir yana genel olarak sigorta sözleşmelerinin muhtevası bakımından devletleri bağlayıcı düzenlemeler henüz oluşturulmamıştır. Her ne kadar Avrupa Birliği Hukukunda Sigorta Sözleşmeleri Hukuku İlkeleri'ne ilişkin bir düzenleme mevcut ise de; bu düzenlenme bağlayıcı olmayıp uygulanması tamamen tarafların iradesine bağlıdır. ASSHİ, tüzük haline dönüştürüldüğü takdirde, Avrupa Birliği sigorta hukukuna ilişkin ilkeler yeknesaklaştırılmış olacaktır. Esasen Avrupa Birliği kapsamında, sigorta sözleşmesi hukukunda üye ülkelerin ulusal hukuklarının uyumlaştırılmasına yönelik çalışmalar da yapılmış, ancak bu girişim başarısız kalmıştır. 1979- 1980 yıllarında yapılan çalışmalarda, *zarar sigortalarına ilişkin* olarak sigorta ettirenin sözleşmenin yapılması, rizikonun ağırlaşması ve gerçekleşmesi hallerinde davranış ve ihbar yükümlülükleri, prim ödenmesi, sözleşmenin süresi ve sona ermesi, sigortalı üçüncü kişinin hukukî durumu ile birtakım düzenlemeler yapılmak istenmiş ve çalışmalar yapılmıştır²³⁸. Ancak bu çalışmalar öneri olarak kalmıştır. ASSHİ, bağlayıcı olmamakla birlikte esasen tüzük haline dönüştürülerek bağlayıcılık kazandırıldığı takdirde de muhtevası bakımından sigorta hukuku açısından yetersiz kalacağı kanaatindeyiz. Avrupa Birliği genelinde sigorta sözleşmelerinin içeriği, türleri, tarafların yükümlülükleri, rizikonun meydana gelme anı gibi hususları içeren bağlayıcı bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu aşikârdır.

Avrupa Birliği'nde üye devletler rizikonun gerçekleştiği an bakımından farklı teorileri esas almışlardır. Avrupa Birliği üye devletlerin düzenlemelerinde genel olarak sebep olay teorisi ve zarar olay teorisi esas alınmıştır.

Avrupa Birliği ülkelerinde mesleki sorumluluk sigortası, özellikle avukatlar ve hekimler için önem arz etmektedir. Avukatların ve hekimlerin

²³⁸ Türk Ticaret Kanunu Genel Gerekçesi, <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1138.pdf>, s.18, (çevrimiçi), 13.03.2014

mesleklerini icra edebilmeleri için mesleki sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunludur. Türk Hukuku'nda hekimlerin mesleki sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunlu iken avukatlar için henüz bir zorunluluk getirilmemiştir. Ancak Avukatlık Kanunu Tasarısı'nda avukatlık mesleğine kabul şartlarını düzenleyen 3. Madde hükmüne “mesleki sorumluluk sigorta yaptırmış olmak” şartı getirilmiştir. Ancak söz konusu tasarı henüz yasalaşmamıştır. Kanaatimizce, avukatlar açısından böyle bir zorunluluk getirilmesi ve hatta hekimlerin sorumluluk sigortalarında olduğu gibi avukatların çalıştığı kurumlar tarafından bu sigortaların maliyetinin karşılanması (prim bedellerinin ödenmesi) son derece yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akçay, Belgin /
Özçelik Bayraktaroğlu, Gülüm : **Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Birliği Serbest Dolaşım ve Politikalar**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010
- Akyol, Şener : **Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008
- Altop, Atilla : **Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'ndaki Genel İşlem Koşulları Düzenlemesi**, Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegan Kender'e 50. Çalışma Yılı Armağanı, İstanbul, 2007
- Aral, İrem : **Hayat dışı Sigorta Şirketlerinin Denetimi**, İstanbul, XII Levha, 2010
- Arıkan, Mustafa : 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, **Maltepe Üniversitesi Hukuk Araştırma Dergisi**, Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, 2011
- Armbruster, Christian : **PEICL-The Project Of A European Insurance Contract Law**, Connecticut Insurance Law Journal, Vol.20.1., (çevrimiçi), <http://insurancejournal.org>, s.119-152, 2014

- Arseven, Haydar : **Sigorta Hukuku, Ana Prensipler – Genel Hükümler**, Yenilenmiş 2. Baskı, İstanbul, 1991
- Atabek, Reşat : Zarar Görenin Doğrudan Sigortacıya Müracaat Hakkı, **BATİDER**, Cilt: VI, Sayı:1, 1971
- Atabek, Reşat : Yeni Türk Ticaret Kanunu'muzda Kara Sigortaları, **İstanbul Barosu Dergisi**, Eylül C.XXXI,1957
- Atabek, Reşat : Sigortacının Aczi, **BATİDER**, C. XIV, S:2, 1987
- Atamer, Kerim : **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Seçkin, Cilt: 27, Sayı: 1, 2011
- Atamer, Kerim : Yeni TTK Uyarınca Zarar Sigortaları, **BATİDER**, 2011, Cilt: XXVII, ss. 21–106
- Atamer, Yeşim : **Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılması Sorunu Çerçevesinde Genel İşlem Şartlarının Denetlenmesi**, Beta Yayınları, İstanbul, 1999

- Basedow, Jürgen : **Principles of European Insurance Contract Law**, Sellier, European Law Publisher, München, 2009
- Bogdan, Jocelyn : **Medical Malpractice In Sweden And New Zealand**, No:21, 2011
- Bozer, Ali : **Sigorta Hukuku**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2009
- Bozkurt, Enver /
Özcan, Mehmet/
Köktaş, Arif : **Avrupa Birliği Hukuku**, Ankara, Asil Yayın Dağıtım, 2011
- Bozkurt, Tamer : **Türk Hukukunda ve Uygulamada Tellallık**, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2007
- Bozkurt, Mehmet /
Ölken, Yavuz /
Canbazoglu, Ziya : **Risk, Mali ve Mesleki Sorumluluk Sigortaları ve Mesleki Uygulamalar Paneli**, İstanbul, TMMOB İstanbul Büyükkent Şubesi, 2004
- Can, Mertol : **Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına Genel Bir Bakış**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2006
- Can, Mertol : **Sigorta Sözleşmesinin Tabi Olduğu Hukuki Esaslar**, Ankara, İmaj Yayınevi, 2012

- Clarke, Malcolm A. : **The Law of Liability Insurance**, England, Informa Law From Routledge, 2013
- Chitty, Joseph : **Chitty on Contracts: General Principles Volume I**, Sweet&Maxwell, 2012
- Çeker, Mustafa : **Sigorta Hukuku**, Adana, Karahan Kitabevi, 2012
- Demirbulak, Selçuk : Avrupa Birliği'nde Avukatlık Hizmetinin Serbest Dolaşımı, **İstanbul Barosu Dergisi**, C:81, S:2, 2007, s.459-475
- Demir, Mehmet : Hekimin Sözleşmeden Doğan Sorumluluğu, **AÜHF Dergisi**, S:3, C:57, s.225-252, 2008
- Duru, Neslihan : **Mesleki Sorumluluk Sigortalarından Hekim Mesleki Sorumluluğunun Türkiye'deki ve AB'deki Uygulamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2006
- Ekşi, Nuray : **Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Yabancı Unsurlu Sigorta**

- Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk,**
İstanbul, Beta Yayınları, 2012
- Eldeleklioglu, İrem Aral : 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi** (10. Yıla Armağan), 2011, Sayı: 22, s.203-222
- Eriş, Gönen : **Türk Ticaret Kanunu (Açıklamalı-İçtihatlı)**, Cilt:3, Ankara, Seçkin, 2010
- Feeley, Frank G./ Wendy K. Mariner : **Basic Elements Of The Legal System Of Physician Liability For Negligent Patient Injury In The United States With Comparisons To England,** Boston University School of Public Health, 2000, Boston, s.17
- Franko, Nisim : **Sigorta Akdinde Rizikonun Ağırlaşması, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu,** Cilt: IX, Ankara, 1992
- Giray, Faruk Kerem : **Free Movement and Establishment of Lawyers in European Union,** Marmara Üniversitesi, Avrupa Topluluğu Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2000, İstanbul, s.104
- Groves, Peter J. : **European Community Law,** Cavendish Publishing Ltd., London, 1995

Günday Metin /
Tekinsoy Orhan /
Mısır Bayram/
Çamurdan Yunus Bakıhan

: **Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları Raporu**, (çevrimiçi),
<http://static.ato.org.tr/>, Şubat 2013

Güneş, M. Ahmet

: Avrupa Birliği Yönergelerinin Doğrudan Etkisi, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:58, S:2, 2009

Havutçu, Ayşe

: **Açık İçerik Denetimi Yoluyla Tüketicinin Genel İşlem Şartlarına Karşı Korunması**, Güncel Hukuk Yayınları, İstanbul, 2003

Heiss, Helmut

: **The Principles of European Insurance Contract Law: An Optional Instrument**, European Parliament, Zurich, 2010

Helvacı, Mehmet

: Bölünmeyi Ortaya Çıkaran Sebepler Bölünme Türleri Türk Hukukunda Durum ve Tanım Sorunu, **Hukuk Araştırmaları Dergisi (MÜHF-HAD)**, Armağan Özel Sayısı (Mehmet Somer'in Anısına Armağan), 2006, ss.145-172

- Karagöz, Gözde : **Yapı ve Mesleki Sorumluluk Sigortası**, Panel İstanbul, Yalçın Matbaacılık, 2007
- Karayağın, Yaşar : Sorumluluk (Mesuliyet) Sigortaları, **SHD**, Cilt:2, Sayı:1-2, 1984
- Karayağın, Yaşar : **Risk- Sigorta – Risk Yönetimi/Özel Sigorta Hukukuna Giriş**, Banka ve Ticaret Hukuk Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1984
- Kayıhan, Şaban : **Türk Hukukunda Acentelik Sözleşmesi**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2011
- Kender, Rayegan : **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, İstanbul, XII Levha, 2011
- Kender, Rayegan : **Mesuliyet Sigortalarının Mahiyeti ve Türleri, Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları**, III. Sigorta Semineri, İstanbul, 4-7 Nisan 1977
- Koç, Sermet : **Tıbbi Uygulama Hataları (Dr. Hasan Çankaya Anısına)**, Türkiye Tabipler Birliği, İstanbul Tabip Odası, 2012, İstanbul,
- Koyuncuoğlu, Tennur : Doktor Sigortası mı, Hasta Sigortası mı?, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı:92, 2011

- Kubilay, Huriye : **Özel Sigorta Hukuku**, Fakülteler Barış Yayınevi, İzmir, 2003
- Metezade, Zihni / Güleli, Nurettin T. : **Yeni Türk Ticaret Kanunu Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Açıklamalı ve İctihatlı**, İstanbul, Gürer, 2011
- Nomer, Ergin : **Devletler Hususi Hukuku**, 20. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2013
- Omağ, Merih Kemal : **Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu**, Ankara, 1985
- Omağ, Merih Kemal : TTK ile 1992 Tarihli Belçika Kanunu Açısından Hukuki Sorumluluk Sigortaları, **SHD**, S.1, 1997, ss.71-102
- Omağ, Merih Kemal : **Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011
- Öğüz, Zehra Şeker/ Kuyucu, Aslıhan Sevinç : **Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Sigorta Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2011
- Özdamar, Mehmet : **Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2009

- Özmumcu, Seda : **Avrupa Birliği Külli Takip Hukukunda Temel Menfaatler Merkezi**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010,
- Özsunay, Ergun : Trafik Kazasında Zarar Gören Üçüncü Şahsın Sigortacıya Karşı Doğrudan Doğruya Alacak Hakkı, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C:XXXII, S:2-4,1966
- Özşar, Berna : **AB Sigorta Müktesabatı Rehberi**, İstanbul, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, 2007
- Öztuna Sopacı, Birgül : Türk ve Alman Hukuku'nda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt:XXVII, Sayı:2, 2011
- Sayhan, İsmet : **Sigorta Sözleşmelerinin Konusu**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2011
- Sergici, Erdoğan : **Mesuliyet Sigortası Türleri, Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları**, III. Sigorta Semineri, Ankara, 1977,
- Smtyth, Colin : **Liability Insurance Practice (Sorumluluk Sigortaları Uygulamaları)**, The Chartered Insurance Institute 1991,

Study Course 631 (TSEV Yayını No: 20)

- Şenocak, Kemal : **Hukuki Himaye Sigortası**, Ankara, Dayınlarlı, 1993
- Şenocak, Kemal : **Mesleki Sorumluluk Sigortası**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2000
- Şenocak, Kemal : Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, , Cilt: 58, Sayı:1, 2009
- Tekinalp, Gülören/
Tekinalp,Ünal : **Avrupa Birliği Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları,2000
- Tekinay, Selahattin Sulhi/
Akman, Sermet /
Burcuoğlu, Haluk/
Altop, Atilla : **Tekinay Borçlar Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993
- Turgaz, Güllü : **Sağlık Sektöründe Mesleki Sorumluluk Sigortası Uygulaması**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007
- Tümer, Ali Rıza/
Akçan, Ramazan/ : **Ülkemiz ve Dünyadaki Örnekleri İle Hekim Mesleki Sorumluluk Sigorta**

- Emre Karacaoğlu Sistemini Değerlendirilmesi,
Hacettepe Tıp Dergisi, Cilt:42, Sayı:1,
2011
- Ulaş, Işıl : **Uygulamalı Zarar Sigortaları
Hukuku**, Ankara, 2012
- Ünan, Samim : **İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk
Sigortasında Riziko**, İstanbul, 1998
- Yalçıntepe, Neylan : **Hekim Sorumluluk Sigortası, Yüksek
Lisans Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011
- Yavaş, Mahmut : **Avrupa Birliği Sigorta Hukuku**,
Ankara, Orion Kitabevi, 2007
- Yolcu, Halil : **Avrupa Birliği Sürecinde Türk
Sigorta Sektörü**, İstanbul, Avcıol Basım
Yayın, 2009
- Yongalık, Aynur : **Çevre Sorumluluk Sigortası**, Ankara,
1998

Çevrimiçi Kaynaklar

<http://www.aidaturkey.com/> Kitaplar, İstanbul, 01.06. 2011

<http://www.kazanci.com>, İstanbul, Kasım 2012

http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_vvg, İstanbul, 04.12.2013

[https://www.esecutive.com/pdfs/ Liability_ Insurance Conditions.pdf](https://www.esecutive.com/pdfs/Liability_Insurance_Conditions.pdf),
İstanbul, 09.06.2013

<http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1138.pdf>, İstanbul, 13.03.2013

<http://www.ticaretkanunu.net/turk-ticaret-kanunu-madde-gerekceleri>,
İstanbul, 09.06.2013

<http://www.abgm.adalet.gov.tr>, İstanbul, 05.05.2014

<http://www.resmigazete.gov.tr/default.aspx> , İstanbul, 2014

<http://www.legislation.gov.uk>, İstanbul, 14.03.2013

<http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr>, İstanbul, 2014

<http://www.lawsociety.org.uk> , İstanbul, 05.05.2014

<https://www.barstandardsboard.org.uk> , İstanbul, 01.05.2014

<http://www.ccbe.eu/index>, İstanbul, 03.05.2014

<http://insurancejournal.org>, İstanbul, 03.01.2014

<http://www.sra.org.uk/solicitors/handbook/indemnityins>, İstanbul, 01.05.2014